

Sámedikki 2009 jahkediđáhhus

Mearriduvvon guovvamánu 24. b. 2010

Ášši 06/10

SÁMEDIGGI SAMETINGET

Ájvovárgeaidnu 50
N-9730 Karasjok/Karášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
Telefaks +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

ÁLGGAHUS	9
1 JUOLLUDUS SÁMEDIGGÁI OKTIIBUOT JAHKÁI 2009	9
2 SÁMEDIKKI EKONOMALAŠ RÁMMAJUOLLUDUS JAHKÁI 2009	10
3 VÁIKKUHANGASKAOAMIT JAGIS 2009	10
4 OAHPAHUS	11
VÁLDOMIHTTOMEARRI	11
OASSEMIHTTOMEARRI.....	11
STRATEGIJAT.....	11
<i>Mánáidgárdit</i>	11
Diehtajuohkin ja bagadallan.....	11
Ovttasbargu guovddáš eiseválddiiguin.....	11
Ovttasbargu earáiguin	12
Oahpponeavvut mánáidgárdi vástet.....	12
<i>Vuoddoohpahus</i>	12
Oahpponeavvut	12
Oahppoplánat	13
Refušuvnaortnet oahpahusa ovddas sámegeielas ja sámegeilli.....	13
Priváhtaskuvlálága lánkaásahusa rievdadeapmi – gáibádusat oahppoplánii ja luvven oahpahasas.....	13
Oahpahaslága lánkaásahusa rievdadeamit – gielaláš buohtalasalmmuhusa gáibádus ja árvoštallan	13
Fága- ja diibmojuohkin	13
Od.prp. nr. 87 (2008-2009) Lov om voksenopplæring (Rávisolbmuidoahpahasas lánka).....	13
Dutkkus eamiálbmogiid oahppogazzanvuogitvuodaid birra.....	14
<i>Alit oahppu</i>	14
Ođđa oahpaheaddjeoahpu rámmaplánalávdegoddi	14
Rekrutteren.....	14
Od.prp. nr. 71 (2008-2009) Om lov om endringer i lov om universiteter og høyskoler (lánka universitehtaid ja allaskuvllaid lága rievdademiid birra).....	15
Ovttasbargu allaskuvllaiiguin ja universitehtain.....	15
<i>Dutkan</i>	15
St.dieđ. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning (Klimáhtta dutkamii)	15
Regiovnnaš dutkanfoanda	15
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – OAHPAHUS, OHCANVUĐOT	15
<i>Oahpponeavvut</i>	15
Dábálaš oahpponeavvut vuoddoohpahussii	15
Earenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut	16
Oahpponeavvut mánáidgárdiide.....	16
Čoahkkáigeassu oahpponeavvut, ohcanvuđot.....	17
Oahpponeavvuid oastin.....	17
<i>Gelbbolašvuodabajideapmi</i>	17
Stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella joatkkaskuvlla fágasuorggis.....	17
Fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi	18
Stipeanda alit ohppui.....	18
<i>Doarjja sámi mánáidgárdiide</i>	19
<i>Doaibmabijut oahpponeavvoráhkadeami nannemii</i>	19
Matematihka oahppogirjiid jorgaleapmi ja heiveheapmi	19
Ovddasmanniprošeakta – resursaskuvla julevsámi guovllus.....	20
5 GIELLA	20
VÁLDOMIHTTOMEARRI	20
OASSEMIHTTOMEARRIT.....	20
STRATEGIJAT.....	20
<i>Bargu sámegeielain</i>	20
<i>Tearbmabargu</i>	21
Dohkkehuvvon tearpmat	21
Njuolggadusat tearbmabarggu várás	21
Risten.no	21
<i>Sámi báikenamat</i>	22
<i>Ráddehusa sámegeiella doaibmaplána</i>	22
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – GIELLA, NJUOLGGO DOARJAGAT	22

<i>Guovttegielagielašvuodadoarjja</i>	22
<i>Guovttegielalašvuodadoarjja gielddaide</i>	22
<i>Guovttegielalašvuodadoarjja fylkkagielddaide</i>	22
<i>Sámi giellaguovddážit</i>	23
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – GIELLA, OHCAVUDOT	23
<i>Giellaprošeavttat sámegeiela hálddašanguovllus</i>	23
<i>Govus vuolábealde čájeha movt doarjagat prošeavttaide juohkásit gielddaid gaskka sámegeiela hálddašanguovllus siskkoibealde, 2007 - 2009</i>	24
<i>Giellaprošeavttat olggobealde sámegeiela hálddašanguovllu</i>	24
<i>Čoahkkáigeassu giellaprošeavttat, ohcanvudot</i>	25
6 KULTUVRA	25
VÁLDOMIHTTOMEARRI	25
OASSEMIHTTOMEARRI	25
STRATEGIJAT	25
<i>Ovttasbargu iešguđetlágan aktevrraiguin</i>	26
<i>Sámi kulturviesut</i>	26
<i>Sámi festiválat</i>	27
<i>Sámi valáštallan</i>	27
<i>Sámi teáhterat</i>	27
<i>Sámi museat</i>	27
<i>UNESCO konvenšuvnna čuovvoleapmi ávnnaskeahtes kulturárbbi gáhttemis</i>	28
<i>Girjjálašvuohhta</i>	28
<i>Govvadáidda ja dáiddaduodji</i>	28
<i>Dáiddáršiehtadus</i>	29
<i>Sámi fiilbma</i>	29
<i>Musihkka</i>	29
<i>Lullisámi mediafálaldat</i>	29
<i>Sámi girkoáššit</i>	29
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – KULTUVRA, NJUOLGGO DOARJAGAT	29
<i>Sámi kulturviesut</i>	29
<i>Sámi festiválat</i>	29
<i>Sámi valáštallan</i>	30
<i>Sámi teáhter</i>	30
<i>Sámi prentosat</i>	30
<i>Girjebusset</i>	31
<i>Museat</i>	31
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – KULTUVRA, OHCANVUDOT DOARJAGAT	31
<i>Kulturovddideapmi</i>	31
<i>Musihkkaalmmuheamit</i>	32
<i>Kulturdoaibmabijut mánáid ja nuoraid várás</i>	32
<i>Eará kulturdoaibmabijut</i>	32
<i>Sámegeielat govvasárggusráiddut</i>	33
<i>Čoahkkáigeassu, kulturovdánahttin, ohcanvudot</i>	33
<i>Sámi lágádusat</i>	34
<i>Sámi deaivvadansajit</i>	34
<i>Sámi dáiddáršiehtadus</i>	34
7 EALÁHUSAT	35
VÁLDOMIHTTOMEARRI	35
OASSEMIHTTOMEARRIT	35
STRATEGIJAT	35
<i>Ovttasbargu sierranas oassálastiiguin</i>	35
<i>Doaibmabidjoplána sámi giliid suddjema ja ovddideami várás</i>	36
<i>Mariidna ealáhusat</i>	36
<i>Riddoguolástuslávdegotti</i>	36
<i>Luossahálddašepmi</i>	36
<i>Guolásteami muddemat jagi 2009 várás</i>	36
<i>Dorskebiebman</i>	37
<i>Eanandoallu</i>	37
<i>Eanadoallošiehtadallamat</i>	37
<i>Dáluid bisuheapmi</i>	37

Eanadoalu ja boazodoalu gaskasaš riiddut	37
Ráddehusa eanadoallopolitihkka	37
<i>Duodji</i>	38
Duoji ealáhusšiehtadus	38
Doaibmadoarjjaortnet duojáridda	38
Duoji fidnoahppiortnet	38
<i>Boazodoallu</i>	38
Sámedikki diedáhus sámi boazodoalu birra	38
Boazodoallošiehtadus	38
132 kV fápmolinjja huksen Máttá-Helgelánda	39
Konsultašuvnnat konsešuvnnaid birra Forsanvatnet fápmorusttega muddeman ja fápmohuksema birra	39
Muhtun guovvluid ráfáiduhttin boazoguohtuma vuostá Finnmárkkus	39
Geaidnu Njeareveadjái	39
<i>Lotnolas- ja meahccealáhusat</i>	39
Lotnolasealáhusaid árvohákanprográmma ja sámi mátkaaláhusat	39
Meahccealáhusat	40
Gárdun	40
<i>Boraspiret</i>	40
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – EALÁHUSAT – NJUOLGGA DOARJAGAT	40
<i>Duodjeásahusat</i>	40
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – EALÁHUSAT – OHCANVUÐOT DOARJAGAT	41
<i>Ealáhusovddideapmi</i>	41
Juohkelágan ealáhusat	41
Mariidnaealáhusat	41
Eanandoallu	41
Álggahanstipeanddat	42
<i>Lotnolasealáhusaid árvohákanprográmma</i>	42
Lotnolasealáhusat	42
Duodji - fidnoahppiortnet	42
Čielggadanprošeavttat ja eará doaibmabijut árvohákanprográmmas	43
<i>Duoji ealáhusšiehtadus</i>	43
Duoji doaibmadoarjja	43
Investeren- ja ovddidandoarjja	43
Doaibmadoarjgiid árvoštallan	44
Duoji čálgoortnegat	44
Fága- ja ekonomiijalávdegoddi	44
Sámi duodjegávppi organisašuvnnat	44
Duodjeorganisašuvnnat - njuolgga doarjagat – duoji ealáhusšiehtadus	44
Čoahkkáigeassu ealáhus, ohcanvuđot	44
8 BIRASGÁHTTEN JA KULTURSUODJALUS	46
VÁLDOMIHTTOMEARRI	46
OASSEMIHTTOMEARIT	46
STRATEGIJAT	46
<i>Kulturmuutosuodjalus</i>	46
Statistihkka mii čájeha doaimmaid	46
Riikkarevišuvnna iskkadeapmi das mo Birasgáhttendepartemeanta lea fuolahan ovddasvástádusa ráfáidahttojuvnon ja suodjalanveara visttiin	46
Ovttasbargu Riikkaantikvárain	47
Ovttasbargu eará oassálastiiguin	47
Ovttasbargošiehtadus Opplánda fylkkasuohkaniin	47
Regionálaplána kulturmuittuid ja kulturbirrasiid várás	47
Nuortalašsiida	47
Ceavcegeadgi-Mortensnes UNESCOs máilmmiarbelisttus	48
Báikedidoštallamat	48
Vistesuodjalus	49
Vuosttaldeamit	49
Gaskkusteapmi	49
<i>Birasgáhtten</i>	49
Sámedikki biras- ja areáladiedáhus	49
Dálkkádat	50
<i>Suodjaleapmi</i>	50
Biologalaš šláddjivuodakonvenšuvdna	51
<i>Areálat</i>	51
Finnmárkkkuopmodat	51

Sámi vuoigatvuodalávdegoddi II – viidáset čuovvleapmi	52
Minerálat	52
Mohtorjohtalus meahcis	52
Šiehtadus Norgga čázádat- ja energiidirektoráhtain	53
Konsultašuvnnat bieggamilloparkkaid birra	53
Mearraenergiijaláhka	53
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – BIRASGÁHTTEN JA KULTURMUITOSUODJALUS – NJUOLGGO DOARJAGAT	54
<i>Dutkan ja duodašteapmi</i>	54
Dutkan ja duodašteapmi Divttasvuona rádjelovssaid birra	54
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – BIRASGÁHTTEN JA KULTURMUITOSUODJALUS – OHCANVUÐOT DOARJAGAT	54
<i>Kulturmuutosuodjalus</i>	54
9 DEARVVAŠVUOHTA JA SOSIÁLA	55
VÁLDOMIHTTOMEARRI	55
OASSEMIHTTOMEARRI	55
STRATEGIJAT	55
<i>Ovttasbargu sierra aktevrraiguin</i>	55
<i>Sámi mánáid vuoigatvuodát</i>	55
Sámi mánáid bearráigeahčču mánáidsuodjalusa fuolahusas	55
Mánáidviessu	55
<i>Ovttasdoaimmanodastus</i>	55
<i>Spesialistadearvvašvuodabálvalusat</i>	56
<i>Sámi nationála gelbbolašvuodaguovddáš oahppama ja máhttima várás</i>	56
<i>Regionála dearvvašvuodadoaimmahagaid bargodoaimmadokumeanttat</i>	56
NAV	56
<i>Heahthedieđihanbálvalus</i>	56
<i>Váikkuhangaskaomiid evalueren dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššamiidda</i>	57
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – DEARVVAŠVUOÐA- JA SOSIÁLAÁŊGIRUŠŠAMAT – OHCANVUÐOT DOARJAGAT	57
<i>Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat</i>	57
10 SÁMI ORGANISAŠUVNNAT	57
VÁLDOMIHTTOMEARRI	57
VÁIKKUHANGASKAOAMIT – SÁMI ORGANISAŠUVNNAT – OHCANVUÐOT DOARJAGAT	58
<i>Sámi organisašuvnnat</i>	58
Sámi váldoorganisašuvnnat	58
<i>Doarjjaortnega mihttomearri:</i>	58
Sámi politihkalaš bellodagat	58
Sámi rájárasttideaddji organisašuvnnat	58
Sámi kulturorganisašuvnnat	58
Sámi ealáhusorganisašuvnnat	58
Sámi dásseárvoorganisašuvnnat	58
Sámi organisašuvnnat mat barget nuppi máilmme soadi geažil oahpu massán olbmuid áššiiguin	59
11 EARÁ VÁIKKUHANGASKAOAMIT	59
VÁIKKUHANGASKAOAMIT SÁMEDIGGERÁDI GEAVAHUSAS	59
<i>Regionála ovddideapmi</i>	59
<i>Friija váikkuhangaskaoamit</i>	59
<i>Riikkaidgaskasaš doaibmabijut</i>	59
<i>Rámmašiehtadus Olgoriikadepartemeanttain</i>	60
<i>Sámedikki riikkaidgaskasaš bargu</i>	60
<i>Sámi parlamentáralaš ráđdi</i>	60
<i>Daviriikkalaš sámekonvenšuvdna</i>	60
<i>ON álgoálbmotjulgaštus</i>	61
<i>ON Álgoálbmotáššiid Bissovaš Forum</i>	61
<i>Álgoálbmotvuoigatvuodaid áššedovdimekanisma</i>	61
<i>Universal periodic review</i>	61
<i>Árktalaš ráđdi</i>	61
<i>Barentsovttasbargu</i>	62
<i>Eurohpapolitihkalaš áššit</i>	62
<i>Sámedikki ja Olgoriikadepartemeantta gaskasaš konsultašuvnnat juohke jahkebealis</i>	62
<i>Doarjja vuovdaleapmái ja fierpmádathuksemii sámi mátkeealáhusaid siskkobealde</i>	62
<i>Ásahusdieđáhusa čuovvleapmi</i>	62

VÁIKKUHANGASKAOAMIT ČOAHKKINJOÐIHANGOTTI GEAVAHUSSII	62
<i>Sámedikki politihkalaš joavkkut</i>	62
<i>Opposišuvnna bargoeavttut</i>	63
<i>Sámediggeválgga 2009 listtat</i>	63
12 EARÁ DOAIBMABIJUT MAT EAI LEAT VÁIKKUHANGASKAOAMIT.....	63
KONFERÁNSSAT SÁMEDIKKI OKTAVUODAS	63
Mánáidgárde- ja skuvlakonferánsa.....	63
Sámedikki nuoraidkonferánsa	63
Konferánsa gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin.....	63
Bibliotehakkonferánsa.....	63
Dearvvašvuoda- ja sosiálakonferánsa.....	63
BÁLKKAŠUMIID JA STIPEANDDAID JUOHKIN	63
RUÐAT DUTKAMII JA OVDDIDEAPMÁI, ČIELGGADUSAIDE JA DUOÐAŠTANPROŠEAVTTAIDE	64
EVALUEREMAT.....	64
13 SÁMEÁLB MOTFOANDA	64
OHCANVUÐOT DOARJAGAT - SÁMEÁLB MOTFOANDA	64
<i>Giellaovddideapmi</i>	64
<i>Árbediehtu – duoðašteapmi ja gaskkusteapmi</i>	65
<i>Girjjálašvuolta</i>	65
EARÁ DOAIBMABIJUT MAT EAI LEAT OHCANVUÐOT	65
<i>Giellaprográmma</i>	65
<i>Ovddasmanni prošeakta Árbediehtu, kárten, suodjaleapmi ja geavaheapmi</i>	66
<i>Registara ovddideapmi árbedieđuid hálddašeami várás</i>	66
14 POLITIHKALAŠ DÁSI DOAIBMAGOLUT	66
<i>Sámedikki dievasčoahkkinn</i>	66
<i>Sámedikki čoahkkinnjođihangoddi</i>	66
<i>Sámedikki bearrágeahččanlávdegoddi</i>	67
<i>Sámi parlamentáralaš ráđđi</i>	67
<i>Sámedikki doarjjastivra</i>	67
<i>Sámediggeráđđi</i>	67
<i>Sámedikki giellastivra</i>	67
<i>Sámi giellalávdegoddi</i>	67
<i>Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi</i>	67
15 HÁLDDAHUSLAŠ DÁSI DOAIBMAGOLUT	68
<i>Bargu áššiiguin mat eai gula kapihttaliidda ovddabealde</i>	69
Reporteren ON siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid konvenšuvnna hárrái.....	69
<i>Divvun II – sáme giela divvunprográmma</i>	70
<i>Geográfalaš diehtujuohkinvuogadagat</i>	70
<i>Statistihkka</i>	70
ERENOAMÁŠ PROŠEAVTTAT	70
<i>Buoret bálvalus geavaheddjiide</i>	70
<i>Kvalitehta ovddideapmi vuodđooahpahusas - oahppoplána</i>	71
<i>Vistesuodjalanprošeavttat</i>	71
<i>Árvoháhkkanprográmma</i>	71
<i>Njávdáma ortodoksa hávdesadji nuortalašgilis</i>	71
<i>Kvalitehta ovddideapmi sámi mánáidgárddiin</i>	71
<i>Sámediggeválggat 2009</i>	71
16 HÁSTALUSAT.....	71

Álggahus

Sámediggi diedihii 2008 jahkedieđáhusastis ahte jagi 2009 rájes rievdá jahkedieđáhusa hápmi. Rievdadusa ággan lea dárbu lávgadet oktavuhtii Sámedikki bušeahta ja jahkedieđáhusa gaskka.

Sámedikki jahkedieđáhusas leat Sámedikki politihkalaš ja hálldahuslaš doaimmat 2009:s válddahallojuvvon. Jahkedieđáhusas raporterejuvvo váikkuhangaskaomiid geavaheapmi ja sierralágan strategijaid čuovvoleapmi 2009 bušeahtas.

Jahkedieđáhusa kapihttalat juhkkoujvvojit seamma vuogi mielde go bušeahtas. Kapihttaliin 1, 2 ja 3 čájehit tabeallat kapihttaliid nugo Sámedikki 2009 bušeahtas. Tabeallas 1.0 lea visogovva juolludusain mat Sámediggái bohtet stáhtabušeahta bokte ovttaskas departemeanttain. Tabeallas 2.0 oidnojit Sámedikki oktasaš sisaboadut ja golut, ja tabeallain 3.0 ja 3.1 oidnojit movt váikkuhangaskaoamit leat juhkkoujvvo Sámedikki 2009 bušeahtas.

Jahkedieđáhusa loahppa kapihttaliin válddahallojuvvo doaibma ja váikkuhangaskaomiid geavaheapmi seamma kapihtaljuoguin go bušeahtas. Kapihttaliin 4 – 10 válddahallojuvvojit váldomihttomearri, oassemihttomearri ja strategijat ovttaskas kapihttala ektui. Doaimmat earret váikkuhangaskaomiid hálldašeammi oidnojit dás ja leat čujuhusat politihkalaš ja hálldahuslaš doaibmabušehttii kapihttaliin 14 ja 15. Kapihttalat 11 ja 12 leat eará váikkuhangaskaoamit ja doaibmabijut mat eai leat njuolga juolludusat dahje ohcanvuđot ortnegat. Kapihttalis 13 válddahallojuvvo sámeálbmotfoanda. Kapihttalis 16 válddahallojuvvojit dasto hástalusat.

Váikkuhangaskaomiid geavaheapmi lea okta strategijain ulbmiliid juksamis. Buot váikkuhangaskaoapmeortnegat válddahallojuvvojit dan vuogi mielde movt dat bohtet ovdan bušeahtas. Ovttaskas váikkuhangaskaoapmeortnegiidda leat mearriduvvon sierra mihttomearit ja vuoruheamit.

Sámedikki 2009 rehketdoallu lea jahkedieđáhusa mielddusin.

1 Juolludus Sámediggái oktiibuot jahkái 2009

Tabealla 1 Bevilgánger fra departementene

(1000 €)

Kap.Poast. Čilgehus	RR 2007	Buš-2008	RevBuš-08	Buš- 2009	+/- 09-Rev 08	Erohus %
680.50 Bargo-ja searvacháhtidepartemeanta - BSD	164 100	191 400	191 400	203 735	12 335	6,4 %
206.50 Máhtodepartemeanta - MD	30 572	31 887	31 887	33 290	1 403	4,4 %
226.21 Máhtodepartemeanta - MD	4 000	4 000	4 000	4 300	300	7,5 %
231.50 Máhtodepartemeanta - MD	11 870	12 380	12 380	12 925	545	4,4 %
1429.50 Birasdepartemeanta - BD	2000	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
320.53 Kultur- ja girkodepartemeanta - KGD	47 405	53 543	53 543	61 993	8 450	15,8 %
326.78 Kultur- ja girkodepartemeanta - KGD	519	0	0	0	0	-
724.21 Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta DFD	5 900	6 100	6 200	6 400	200	3,2 %
1147.50 Eanadollodepartemeanta - ED	4 000	2 000	2 000	2 000	0	0,0 %
1147.50 Eanadollodepartemeanta - ED	0	2 000	2 000	2 000	0	0,0 %
Juolluduvvon oktiibuot I	270 366	306 310	306 410	329 643	23 233	7,6 %

2 Sámedikki ekonomalaš rámmajuolludus jahkái 2009

Tabella 2.0 Buohkanastabealla - Sámedikki boadit ja golat buohkanassii

(1000 €)

	Rehketdoallu-07	Buš-08	RevBuš-08	Buš-09	Avvik	i %
Doaimmagolat						
Departemeantaid juolludusat	270 366	306 310	306 410	329 643	23 233	7,6 %
Sámedihmotfoandla reanttut	0	10 000	10 000	16 000	6 000	60,0 %
Eará doaimmagoláht	0	0	2 721	0	-2 721	-100,0 %
Doaimmagoláht submi	270 366	316 310	319 131	345 643	26 512	8,3 %
Váikkuhangaskaomit						
Váikkuhangaskaomit	178 881	204 121	204 871	220 608	15 737	7,7 %
Sámedihmotfoandla	a) 0	10 000	10 000	14 200	4 200	42,0 %
Váikkuhangaskaomiid submi	178 881	214 121	214 871	234 808	19 937	9,3 %
DOAIMMAB. SUBMI - VÁIKKUHANGASKAOMIT	91 485	102 189	104 260	110 835	6 575	6,3 %
DOAIMMAGOLUT						
Politiikalaš diáa doaimma	20 169	20 721	20 921	20 575	-346	-1,7 %
Hálddihusa doaimma	a) 61 666	74 318	75 518	81 210	5 692	7,5 %
Erenoamáš doaimmagoláht	6 929	7 150	7 821	9 050	1 229	15,7 %
Doaimmagoláht submi	88 764	102 189	104 260	110 835	6 575	6,3 %
JAHKEBOADUS	2 721	0	0	0	0	11376,0 %

a) Áššis 25/08 lea sámedihmotfoandla 16 000 000 € Sámedihmotfoandla 2009:s. Das lea 1 800 000 € sámedihmotfoandla hálddihusa diáa Sámedihmotfoandla reanttut.

3 Váikkuhangaskaomit jagis 2009

Sámediggi jugii váikkuhangaskaomiid váldopoahtaid čuovvovaččat 2009:s

Tabella 3.0 Buohkanastabealla - Váikkuhangaskaomit

(1000 €)

Čilgehus	RR 2007	Buš 2008	Rev 2008	Buš 2009 - 09-Rev 08	Erohus %	
Njuolggadonrajgat	88 674	100 963	101 413	109 295	7 882	7,8 %
Oahpavuođot doaimma	67 629	76 048	80 098	70 493	-9 605	-12,0 %
Táhtak for á styrke læremiddelproduksjon	0	0	0	6 000	6 000	-
Árvuháhkkanprográmma	0	4 875	4 875	6 000	1 125	23,1 %
Šiehtadusat	13 082	13 110	9 110	14 360	5 250	57,6 %
Eará váikkuhangaskaomit	6 786	7 475	7 725	9 960	2 235	28,9 %
Sámedihmotfoandla	0	10 000	10 000	14 200	4 200	42,0 %
Eará doaimmagoláht	2 710	1 650	1 650	4 500	2 850	172,7 %
Submi	178 881	214 121	214 871	234 808	19 937	9,3 %

Tabella 3.1 Buohkanastabealla váikkuhangaskaomit - Váldosmoggit

(1000 €)

	Rehketdoallu-08	Buš-08	RevBuš-08	Buš-2009	Juog. %	Erohus 09-Rev 08	%
Váikkuhangaskaomit							
Oahpahuš	27 533	28 653	31 153	31 330	13,3 %	177	0,6 %
Giella	46 268	51 460	51 460	53 960	23,0 %	2 500	4,9 %
Kultuvra	63 819	72 449	73 649	77 007	32,8 %	3 358	4,6 %
Ealáhuš	24 505	30 575	27 275	34 200	14,6 %	6 925	25,4 %
Birrasgáhtten ja kultuvraoahpahuš	543	3 452	3 452	2 000	0,9 %	-1 452	-42,1 %
Dearvvasvuođa- ja sosiálaárggihusa	3 908	4 300	4 400	3 250	1,4 %	-1 150	-26,1 %
Sámi organisašuvnnat	2 809	4 107	4 107	4 401	1,9 %	294	7,2 %
Eará váikkuhangaskaomit	6 786	7 475	7 725	9 960	4,2 %	2 235	28,9 %
Sámedihmotfoandla	0	10 000	10 000	14 200	6,0 %	4 200	42,0 %
Eará doaimmagoláht	2 710	1 650	1 650	4 500	1,9 %	2 850	172,7 %
Váikkuhangaskaomiid submi	178 881	214 121	214 871	234 808	100,0 %	19 937	9,3 %

4 Oahpahus

Váldomihttomearri

Sámi álbmogis galgá leat máhtolašvuohta, gelbbolašvuohta ja gálggat mat dárbbášuvvojit sámi servodaga ovddideamis.

Oassemihttomearri

- Nannet ja ovddidit sámi mánáid ja nuoraid giela, kultuvrra ja identitehta
- Sámi álbmogis galgá leat duohta vuoigatvuohta oahpahussii sámegeiela ja sámegilli

Strategiijat

- Gulahallama bokte guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseválddiiguin sihkkarastit buriid rámmaeavttuid sámi mánáidgárddiid, vuodđooahpahusa, alit oahpu ja dutkama váste
- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte nannet máhtolašvuođa ja gelbbolašvuođa sámi servodagas
- Váikkuhit hutkás sámi oahpponeavvobuvttadeapmái
- Sámi oahpponeavvoguovddáša, Sámi oahpponeahta ja ohcanvejolaš oahppouskkádaga bokte addit ja buktit olámuddui dieđuid
- Addit dárbbášlaš dieđuid ja bagadusa sámi oahpahusa birra mánáidgárddiin ja vuodđooahpahas
- Álggahit terminologijaproševttaid vuoruhuvvon fágain

Mánáidgárddit

Diehtujuohkin ja bagadallan

Sámediggi vuorua diehtujuohkima ja bagadallama mánáidgárdesuorggis. Váhnemat, mánáidgárddit ja suohkanat leat ožžon bagadallama doarjagiid ja fálaldagaid birra sámi mánáide mánáidgárddiin. Lassín lea Sámediggi ráhkadan diehtujuohkingihppaga sámi mánáid mánáidgárdefálaldagaid birra, ja almmuhan guokte “Stullán” mánáidgárdeáigečállaga.

Sámediggi lea doallan 4 iešguđetlágan fierpmádatčoahkkimiid gos lea diehtujuohkin, gelbbolašvuođalokten, bagadallan ja fierpmádatuhten. Mii leat doallan fierpmádatčoahkkimiid jođiheddjiide, giellabargiide, dievdoolbmuide ja mánáidgárddiide gos leat lullisámi mánát. Dat maŋemus namuhuvvon fierpmádat álggahuvvui 2009:s.

Ovttasbargu guovddáš eiseválddiiguin

Sámediggi ja Máhtodepartemeanta leat čadahan konsultašuvnnaid Stuoradiggedieđáhusa birra mii guoskkaha mánáidgárddi kvalitehta. Sámediggi oaivvildii ahte stuoradiggedieđáhusa evttohus ii vuhtiiváldán sámi perspektiivva doarvái bures. Konsultašuvnnas šihttojuvvui ahte departemeanta namuha sámi mánáidgárddiid dieđáhusas. Muđui digaštalle konsultašuvnnain earret eará nationála váhnenlávdegotti birra, dutkama ja mánáidgárddiid sámegeiela birra. Sámediggi nagodii oazžut lohpadussii ahte maiddái dát fáttát váldojit mielde stuoradiggedieđáhusii.

Sámediggi ja Máhtodepartemeanta leat ovttasbargočoahkkimiin digaštallan iešguđetlágan fáttáid mat gusket sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga kvalitehtii.

Jahkásaš čoahkkimis Mánáidáittardeddiin lea Sámediggi digaštallan áššiid dego oahpponeavvut, mánáidsuodjalus, giliskuvllat ja áittardeaddji gelbbolašvuohta sámegeiela ja sámi kultuvrras.

Sámediggi lea buktán cealkámušaid ”Brennautvalgetii” (Brennalávdegoddái) mii galgá geahčadit buot ovdaskuvlamánáid pedagogalaš fáldalaga. Cealkámušas Sámediggi čujuhii váilevaš sámeielat bargiid olu mánáidgárddiin, suohkaniid ovddasvástádusa ja bargiid gelbbolašvuoda sámi árbedieđu birra.

Ovttasbargu earáiguin

Sámediggi ovttasbargá sámi mánáid mánáidgárdefáldalaga birra guoskevaš fylkamánniiguin. Sámediggi bagadallá ja rávve sámi mánáidgárddiid doarjjaohcciid, ja mii leat doallan čoahkkimiid suohkaniiguin mat leat ožžon dán doarjaga.

Oahpponeavvut mánáidgárddi vástte

Geahča teakstabihtá oahpponeavvut vuodđooahpahusa vuolde.

Vuodđooahpahus

Oahpponeavvut

Sámediggi čatná iežas oahpponeavvobarggu mearriduvvon strategiijaide mat leat Sámedikki oahpponeavvoráhkadeami strategalaš plánas 2009-2012.

Okta strategiijain oahpponeavvoráhkadeami strategalaš plánas lea čielggadit beaktilis organiserema boahpteáiggi oahpponeavvoráhkadeamis. Máhttodepartemeanta bealis leat fas bidjan oktan strategiijan St.diedáhusas nr.28 (2007-2008) Sámeapolitihkka, ovttasráđiid Sámedikkiin ásahit viidát čohkkejuvvon bargojoavkku mii galgá ráhkadit sámi oahpponeavvoráhkadeami plána vuodđooahpahussii.

Sámediggi vuolggahii oktiiveiveheami departemeantta plánain ásahit bargojoavkku ja Sámedikki čielggademiin beaktilis oahpponeavvoráhkadeami ektui. Máhttodepartemeanta mieđai dasa ja oktasaš bargojoavkku mandáhtta ja čohkken mearriduvvui ovttasráđiid.

Bargojoavkkus mas leat áirasat Máhttodepartemeanttas, Oahpahusdirektoráhtas ja Sámedikkis, lea čuoovvovaš mandáhtta:

- Árvvoštallat sámi oahpponeavvuid dálá ovdáneami ja buvttadeami
- Dán árvvoštallama vuodul evttohit rievdadusaid mat beavttálmahttet oahpponeavvoráhkadeami Mánáidgárddi rámma-plána ja Máhttolokten – Sámi mielde
- Árvvoštallat makkár ekonomalaš váikkuhusaid rievdadusat mielddisetbuktet

Bargojoavku galgá gulahallat iešgudetlágan aktevrraiguin ja viežžat dieđuid sullasaš diliid birra eará riikkain. Raporta galgá gárvvistuvvot ovdal 31.10.10.

Resursaskuvllaid ásaheapmi oahpponeavvoráhkadeami várás sihke davvi-, julev- ja lullisámi guovllus lea maiddá muhtun strategiija mii čuoovvoluvvo bušeahta sajušteamis. 2008:s juolludii Sámediggi doarjaga Divttasvuona suohkana ovdaprošektii ráhkadit plána mot čadahit ovddasmanniproševtta oahpponeavvoráhkadeami vástte Ájluovtta skuvllas. Maiddá 2009:s sajuštuvvui ruhta dan prošektii. Ovddasmanniproševtta vásáhusaid vuodul galgá árvvoštallat eanet resursaskuvllaid. Sámediggi ja Divttasvuona suohkan leat ovttas mearridan plána ovddasmanniproševtta čađaheapmái.

Strategalaš plána vuodul lea Sámediggi, ovttas Utdanning.no:in čadahan ovdaproševtta mas váldoulbmil lei lagabut geahčeat makkár vejolašvuodat gávdnojit ja čielggadit dárbbuid ohcanvejolaš oahpponeavvovskkádaga várás. De lea áigumuš čadahit proševtta golmma jagis ovttas Máhttodepartemeanttain ovddidit oahpponeavvovskkádaga, digitála oahpponeavvuid ja pedagogalaš lonohallanarena.

Oahppoplánat

Sámediggi lea dohkkehan oahppoplána Boazodoallofágii Jo3/oahpahas fitnodagas ja dárkkistan boazodoalu Jo2 oktasaš prográmmafága dohkkehuvvon oahppoplána.

Sámediggi lea nammadan vihtta oahppoplánajoavkku mat ráhkadit oahppoplánaid viđa duodjefágii; siste- ja náhkke-duodjefágii, tekstiiladuodjefágii, čuoldin- ja godđinduodjefágii, muorraduodjefágii ja čoarve-, dákte- ja metálladuodjefágii, Jo3 oahpahusa várás fitnodagas. Fágaid namat eai leat vel loahpalaččat mearriduvvon. Oahppoplánaevttohusat galget plána mielde sáddejuvvot gulaskuddamii ođđajagimánu 2010.

Refušuvdnaortnet oahpahusa ovddas sáme gielas ja sáme giellii

Sámediggi lea jahkebeallasaš konsultašunčoahkkimiid oktavuodas Bargo- ja searvadahttindepartemeanttain lokten áššin daid hástalusaid maid mánga suohkana vásihit oahpahussuorggis. Sámediggi lea čilgen departementii ahte sáme gieloahpahas lea beare heajos ruhtadeapmi dan sivas go diibmomáksomearri lea beare vuollin. Leat čoahkkinnastán Kommunenes Sentralforbund/Suohkaniid guovddášservviin gos digaštalle suohkaniid hástalusaid guovttegielalašvuoda ektui ja oahpahasdili ohppiin geain lea sáme giella fágan.

Priváhtaskuvlálága lánkaásahusa rievdadeapmi – gáibádusat oahppoplánii ja luvven oahpahas
Sámediggi lea konsulteren Máhttodepartemeanttain priváhtaskuvlálága lánkaásahusa rievdademiid birra, oahppoplána gáibádusaid birra ja oahpahasluvvema birra. Sámediggi oaččui dohkkehuvvot ahte Máhttolokten ja Máhttolokten – Sámi šaddet ovtadássasažžan, nu ahte go geavahit doahpaga Máhttolokten, de galgá maiddái doaba Máhttolokten – Sámi geavahuvvot buohtalaga.

Oahpahaslága lánkaásahusa rievdadeamit – gielalaš buohtalasalmuhusa gáibádus ja árvvoštallan
Sámediggi lea konsulteren Máhttodepartemeanttain oahpahaslága lánkaásahusa rievdademiid birra. Sámediggi ii nagodan oažžut dohkkehuvvot ahte gielalaš buohtalasalmuhus maiddái galgá guoskat sáme giela oahpponeavvuide. Máhttodepartemeanta oaivvilda ahte dálá lánka dušše addá vejolašvuoda buktit lánkaásahusa girjedárogiea ja ođđadárogiea ektui, danne go sáme giella ii namuhuvvo lánkateavsttas.

Sámediggi ii ožžon mieđiheami bisuhit sátnádeami ”Opplæring i norsk sidemål” (Oahpahas dárogiea siidogielas) mii lea rievdaduvvon dánin; ”Opplæring i skriftlig sidemål” (Oahpahas čálalaš siidogielas). Dárogiea oahppoplánas eai leat siidogielas sierra gelbbolašvuodamihttomearit. Rievdadus mielddisbuktá ahte oahppit geain lea sáme giella fágan duohtamáilmmis, eai leat luvvejuvvon siidogiea oahpahas ja árvvoštallamis. Rievdadus mielddisbuktá váikkuhusaid fága- ja diibmojuohkimii.

Fága- ja diibmojuohkin

Sámediggi lea mángii ovddidan Máhttodepartementii fága- ja diibmojuohkinčuolmma mii váikkuha ohppiide geain lea sáme giella fágan. Sámediggi ja Máhttodepartemeanta ásahedje dan vuodul bargojoavkku mas leat mielde áirasat departemeanttas, Oahpahasdirektoráhtas ja Sámedikkis. Bargojoavku galgá geahččat ollislaččat čađa, ja vejolaččat evttohit rievdadit, fága- ja diibmojuohkima ohppiin geain lea sáme giella fágan.

Od.prp. nr. 87 (2008-2009) Lov om voksenopplæring (Rávisolbmuidoahpahusa lánka)

Ođđa lánka rávisolbmuidoahpahusa birra lea leamaš konsultašuvnnas. Sámediggi ja Máhttodepartemeanta bohte ovttaoavilii dehálaš rievdadusaid birra mat buoridit sámi oahpposervviid rámmaeavttuid; unnimus oahppodoaibma 2000 jahkediimmu, ii leat gáibádus ahte galget doaimmat miehtá riikka, unnimus oasseváldi lohku ii gusto ja vuodđodoarjaga meroštallan lea juhkkujuvvon njealji ceahkkái. Lassin sáhttet sápmelaš rávisolbmot geain ii leat nu buorre álgoahppu, beassat sisa

heivehandoarjaga njuolggadusa bokte go lea duodaštuvvon dárbu. Árbedieđu gaskkusteapmi válđui maiddá mielde dehálaš ulbmilin sámi oahpposervviide. Miedihuvvui maiddá čadahit konsultašuvnnaid ovdal go lánkaásahusa sáddejuvvo gulaskuddamii, ja ovdal go lánkaásahus loahpalaččat mearriduvvo. Sámedikkiin galgá lassin konsulteret ovdal go loahpalaččat mearridit juolludannjuolggadusaid sámi oahpposervviide.

Dutkkus eamiálbmogiid oahppogazzanvuoigatvuođaid birra

ON eamiálbmotrivttiid áššedovdimekanismma jodiheaddji bovdii Sámedikki buktit cealkámuša Áššedovdimekanismma dutkosii eamiálbmogiid oahppogazzanvuoigatvuođaid birra. Sámediggi lea buktán cealkámušaid dutkosii čuovvovaš váldofáttáin; dárbu viidasit ovdánahttit proseassaid gaskal stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki álbmotrievtti vuodul, siskkáldas riekti ja konsultašuvdnašiehtadus, vuoigatvuohta oázžut oahpahusa sámegeielas ja sámegeilli ii leat doarvái bures vuhtiiváldojuvvon, sámegeilli ja sámegeiela oahpahusa doarjjaortnet ii leat doarvái buorre, ja hástalusat máhtto- ja ášahusovdáneami ektui sámi servodagas hárve namuhuvvo Ráđđehusas gos dát livččii lunddolaš.

Alit oahppu

Ođđa oahpaheaddjeoahpu rámmaplánalávdegoddi

Sámediggi beasai diehtit ođđa oahpaheaddjeoahpu rámmaplánalávdegotti nammadeami birra kopijja bokte Máhttodepartemeantta reivves lávdegotti oassálastiide. Sámediggi bivddii lávdegotti jodiheaddjis dieđu mot rámmaplánalávdegoddi áigu vuhtiiváldit vuodđoskuvllaid dárbbu vuodđogelbbolašvuhtii oahpahusa birra Máhttolokten-sámi mielde ja Máhttoloktema sámi sisdoalu mielde. Lávdegotti jodiheaddjis bođii ovdan ahte lávdegoddi áigu digaštallat daid beliid, ja ahte Sámi allaskuvllas nammaduvvon olmmoš lávdegoddái ja servodatfága fágajovkui. Sámediggi ja Máhttodepartemeanta galget konsulteret ođđa rámmaplána lánkaásahusa birra. Sámediggi ii lean álgoálggus gulaskuddaninstánsa. Maŋŋel go Sámediggi lea leamaš dialogas Máhttodepartemeanttain de leat ožžon miedihuvvot ahte galgá konsulterejuvvot fágaid nátionála njuolggadusevttohusaid birra.

Sámediggi lea leamaš observatoran ođđa sámi oahpaheaddjeoahpu rámmaplánalávdegottis. Dalle go Máhttodepartemeanta jearai Sámedikkis boahit observatoran, de lei lávdegoddi juo bargagohtán. Máhttodepartemeanta rievdadii rámmaplánalávdegotti rámmaplána lánkaásahusevttohusa ovdal go sáddejuvvi gulaskuddamii. Gáibádusa vuodul rámmaplánalávdegottis ja Sámedikkis de válđui rámmaplánalávdegotti evttohus mielde gulaskuddandokumentii. Ášši lea dál gulaskuddamis.

Rekrutteren

Finnmárkku Fylkamánni, Sámi allaskuvla ja Finnemárkku allaskuvla leat čadahán proševtta Gollevirgi/Drømmejobben, mii galgai váikkuhit studeanttaid rekrutteremii dábalásoahpaheaddji- ja ovdaskuvlaoahpaheaddjiohppui Finnemárkku guovtti allaskuvlii. Prošeakta lea bures lihkestuvvan go rekrutteren dábalásoahpaheaddji- ja ovdaskuvlaoahpaheaddjioahpuide lei arvat buoret 2009:s go lea leamaš guhkit áigái. Proševtta galget čuovvolit 2010:s.

Máhttodepartemeanta lea bivdán Sámi allaskuvlla ráhkadit nátionála rekrutterenstrategiija sámi alit ohppui, vuosttažettiin oahpaheaddjeohppui ja sámegeielohppui. Nátionála rekrutterenbargojoavku sámi alit oahpu várás lea hálldahaslaččat čohkkejuvvon ja das leat mielde áirasat Bádáddjo ja Davvi-Trøndelaga allaskuvllain, Romssa Universitehtas ja Sámi allaskuvllas. Sámediggi ja Máhttodepartemeanta leat mielde bargojoavkkus observatoran. Bargu galgá loahpahuvvot cuoŋománu loahpas 2010.

Od.prp. nr. 71 (2008-2009) Om lov om endringer i lov om universiteter og høyskoler (láhka universitehtaid ja allaskuvllaid lága rievvademiid birra)

Sámediggi sáddii gulaskuddancealkámuša universitehta- ja allaskuvllalága rievdadanevttohusa birra. Sámediggi lea mielas daidda rievdadusaide maid Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (Nasionála orgána oahpahuskvalitehta várás) evttohit, muhto deattuha ahte Nasionála orgánas oahpahuskvalitehta várás ferte leat gelbbolašvuohta sámegiela ja sámi kultuvrra ja servodaga birra, jus galgá soahpat dárkkistit ja veahkehit kvalitehtaovdánahttinbarggus sámii oahpuid várás. Máhttodepartemeanta evttoha lágas nannet ahte universitehtain ja allaskuvllain lea ovddasvástádus áimmahuššat ja ovddidit dárogiela fágagiela, ja Sámediggi oaivvilda ahte maiddái sámegiela fágagiela ektui ferte diekkár láhkanannen. Gulaskuddanreivves bivddii Sámediggi oazžut buot dieđuid ášši viidásit ovdáneamis ja dieđihii ahte čilgejuvvon gáibádusat áššis soitet boahpit konsultašuvnnaide. Od.prp. nr. 71 ovddiduvvui dieđitkeahhtá Sámediggái.

Ovttasbargu allaskuvllaiguin ja universitehtain

Sámediggi lea ođđa Romssa Universitehta ovdánahttima oktavuodas deattuhan universitehtii ahte ovttastuhttin gaskal Romssa allaskuvlla ja universitehta lea dakkár dáhpáhus mii addá vejolašvuođa ođđahutkamii ja ovdánahttimii dutkan- ja oahpahušsuorggis mat gusket álgoálbmogiidda oppalaččat ja sámii diliide earenoamážit. Sámediggi háliida ahte universitehta ovdánahttojuvvon universitehtan maiddái álgoálbmogiid várás, gos sámii studeanttaid lohku lassánivččii ja gos studeanttat geain lea sámegiela- ja sámii kulturuogáš maiddái fáttmastuvvojit. Universitehta ferte ovdánahttit ja fállat oahpuid mat vástidit sámii servodaga dárbbuide, ja álgoálbmot- ja sámii perspektiiva galggašii leat oassin buot fágain sihke oahpahusas ja dutkamis, ja árbediehtu galggašii leat vuodđun ođđa máhtuid ovdánahttimis.

Dutkan

St.dieđ. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning (Klimáhtta dutkamii)

Mii leat čađahan konsultašuvnnaid ja boahpán ovttamielalašvuhtii dutkandieđáhusa doaimmaid birra. Dieđáhusas boahpá ovdan ahte Ráđđehus áigu, maŋŋel konsultašuvnnaid Sámedikkiin, nammadit lávdegotti mii galgá čielggadit sámii dutkama ja álgoálbmotdutkan ovdánandovdomearkkaid, dárbbuid ja mihttomeriid, das maiddái strategalaš ovttasbarggu, ášahus- ja fierpmádathuksema rámmaid. Dát lea njuolgačuovvoleapmi Sámedikki ášahusdieđáhusa vuoruhuvvon doaimmain.

Regiovnnaš dutkanfoanda

Konsultašuvnnaid gaskal Sámedikki ja Máhttodepartemeantta šihattojuvvui ahte Sámediggi galgá evttohit ovttamielalašvuhtii juohke regiovnnaš dutkanfoandda stivrii Davvi-Norggas ja Gaska-Norggas. Šihattojuvvui maiddái ahte Davvi-Norgga, Gaska-Norgga ja Hedemárkku ja Opplándda regiovnnaš dutkanfoanddaid njuolggadusain galgá ulbmiliin dárkkilit čilgejuvvot ahte sámii dutkanberoštusat ja dárbbut galget vuhtiiváldojuvvot. Sámediggi lea nammadan ovttamielalašvuhtii lahtu goappátge válgalávdegoddái Davvi-Norgga ja Gaska-Norgga dutkanfoanddaid stivraide.

Váikkuhangaskaoamit – Oahpahus, ohcanvuđot

Oahpponeavvut

Dábálaš oahpponeavvut vuodđooahpahušsii

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ovddidit sámii oahpponeavvuid gustovaš oahppoplánabuktosa vuodđul

Vuoruheamit 2009:s:

- Máttasámegiella vuosttašgiellan 3.-4. jahkecehkiide
- Máttasámegiella nubbingiellan mánáiddási vuosttaš ja nuppi ceahkis
- Osku, eallinoaidnu ja etihkka (OEE) - Fáddágiha 5.-7. Jahkecehkiide davvisámegilli válđoosiide
 - Sirkumpolára álgoálbmotoskkuid várás (vuodđoteaksta)
 - Juvddálašvuohta, isláma, hinduisma, buddhisma ja eallinoaidnu (vejolaš jorgaleapmi ja heiveheapmi)
 - Filosofii ja etihkka(vejolaš jorgaleapmi ja heiveheapmi)
- Osku, eallinoaidnu ja etihkka (OEE) – Fáddágiha 8.-10. Jahkecehkiide davvisámegilli
 - Filosofii ja etihkka(vejolaš jorgaleapmi ja heiveheapmi)
 - Risttalašvuohta ja eallinoaidnu
- Ođđasisprenten, fierpmádatbáikkiid bisuheapmi, ođasmahttin, áigeguovdilastin ja dáláš oahpponeavvuid heiveheapmi

2009 bušehtas lei 8 975 000 ru várrejuvvon dábálaš oahpponeavvuid ráhkadeapmái. Mii juolludeimmet 9 111 000 ru 31 prošeaktii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde. Buot proševttat leat biddjon johtui 2009:s. Bušehta rájibadjelgeavaheami sivva lea ahte dát váikkuhangaskaoapmeortnet lei vuoruhuvvon suorgi, ja dat lea gokčojuvvon geavatkehtes ja ruovttoluotta gessojuvvon doarjjalohpádusain mat eai leat geavahuvvon.

2009 juolludemiin leat 2 proševtta gárvásat. Ovdalaš juolluduvvon doarjagiin dábálaš oahpponeavvuide, gárvánedje 2009:s 49 proševtta.

Earenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit sámi earenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuid mánáide, nuoraide ja ollesolbmuide davvi-, julev- ja máttasámegilli.

Vuoruheamit 2009:s:

- Oahpponeavvut dieđihuvvon, individuála dárbbuid vuodul
- Oahpponeavvut daidda geain leat oaidnin-, gullan- ja lohkan/čállinváttisvuodát
- Kárten- ja bagadanávdnasat

2009 bušehtas lei 1 900 000 ru várrejuvvon earenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuid ráhkadeapmái. Mii juolludeimmet 1 743 000 ru 11 prošeaktii mearriduvvon vuoruhansurggiid siskkobealde. Buot dát proševttat leat álggahuvvon 2009:s.

Ovdalaš juolluduvvon doarjagiin earenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuide, gárvánedje 6 proševtta 2009:s.

Oahpponeavvut mánáidgárddiide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit oahpponeavvuid ja fágagirjjálašvuođa gustovaš mánáidgárddiid rámmaaplána vuodul

Vuoruheamit 2009:s:

- Oahpponeavvut ja fágagirjjálašvuohta mii gokčá rámmaaplána čuovvovaš fágasurggiid:
- Gulahallan, giella ja teaksta
- Lohku, latnja ja hápmi

2009 bušeahtas lei 1 000 000 ru várrejuvvon oahpponeavvoráhkadeapmái mánáidgárddiid várás. Mii juolludeimmet 1 004 000 ru guovtti prošektii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde. Goappašat proševttat leat álggahuvvon 2009:s.

Ovdalaš juolluduvvon doarjagiin mánáidgárdeoahpponeavvuide, gárvánedje 4 proševtta 2009:s.

Čoahkkáigeassu oahpponeavvut, ohcanvuđot

2009 bušeahtas lei oktiibuot 11 875 000 ru várrejuvvon oahpponeavvoráhkadeapmái. Sámediggái bohte 85 ohcama oktiibuot 39 200 000 ru ovddas. Daid gaskkas ožžo 44 ohcama doarjaga oktiibuot 11 858 000 ru ovddas vuoruhuvvon surggiid siskkobealde.

Oahpponeavvuid oastin

Sámedikki 2009 dárkkistuvvon bušeahtas várrejuvvui 1 000 000 ru oastit almmuhuvvon oahpponeavvuid. Golahus lei 3 845 608 ru. Bušeahta rájibadjelgeavaheapmi gokčojuvvui ruovttoluotta gessojuvvon doarjjalohpádusaiguin mat eai leat geavahuvvon. Ostojuvvon ovdalaš almmuhuvvon oahpponeavvut leat juhkkujuvvon nuvtá vuodđoskuvllaide ja mánáidgárddiide.

Gelbbolašvuodabajideapmi

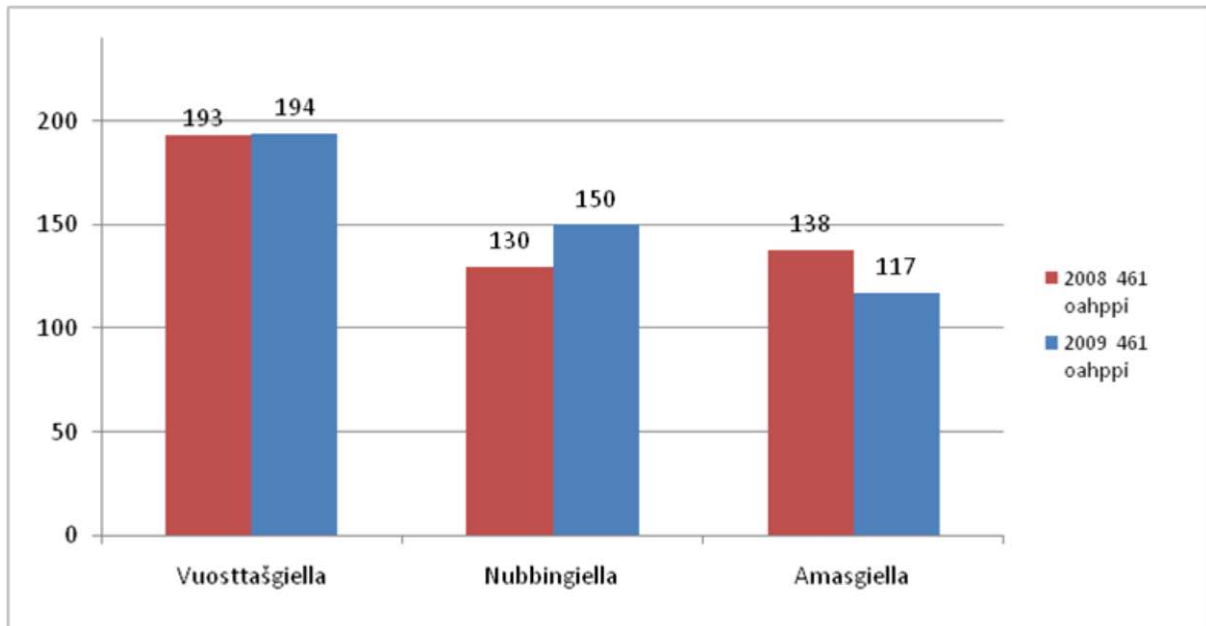
Stipeanda ohppiide gain lea sámegiella joatkkaskuvlla fágasuorggis

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Oažžut eanet ohppiid joatkkaskuvllain válljet sámegiella vuosttašgiellan earenoamážit ja oahpahusa sámegielas ja oppalaččat

Stipeanda juhkkujuvvo goralaččat joatkkaskuvllaid ollesáiggeohppiid gaskkas geat lohket sámegiella vuosttašgiellan, nubbingiellan ja amasgiellan.

2009 bušeahtas lei várrejuvvon ja lea juolluduvvon 2 400 000 ru ovddas stipeanda ohppiide gain lea sámegiella fágan joatkkaskuvllas. 461 oahppi ožžo stipeandda 2009:s. Dat lea seamma lohku go 2008:s. Govus dás vuolábealde čájeha mot stipeanda lea juolluduvvon iešguđetge oahppijovkui 2008:s ja 2009:s.

Fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi

Doarjjaortnega mihttomearri

- Buoret gelbbolašvuodta gáiddusoahpahas birra vuodđooahpahas, allaskuvllain ja universitehtain sámegeala dahje sámi fága oahpahas várás

Vuoruheamit 2009:s:

- Gáiddusoahpahasgelbbolašvuoda bajidandoaimmabijut doarjjaortnega olahusjoavkku bargiide

2009 bušehtas lei 800 000 ru várrejuvvon fágalaš gelbbolašvuodaloktemii. Dušše ovttá prošeaktii leat juolludan doarjaga, 149 000 ru. Eará ohcamušat eai lean mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde.

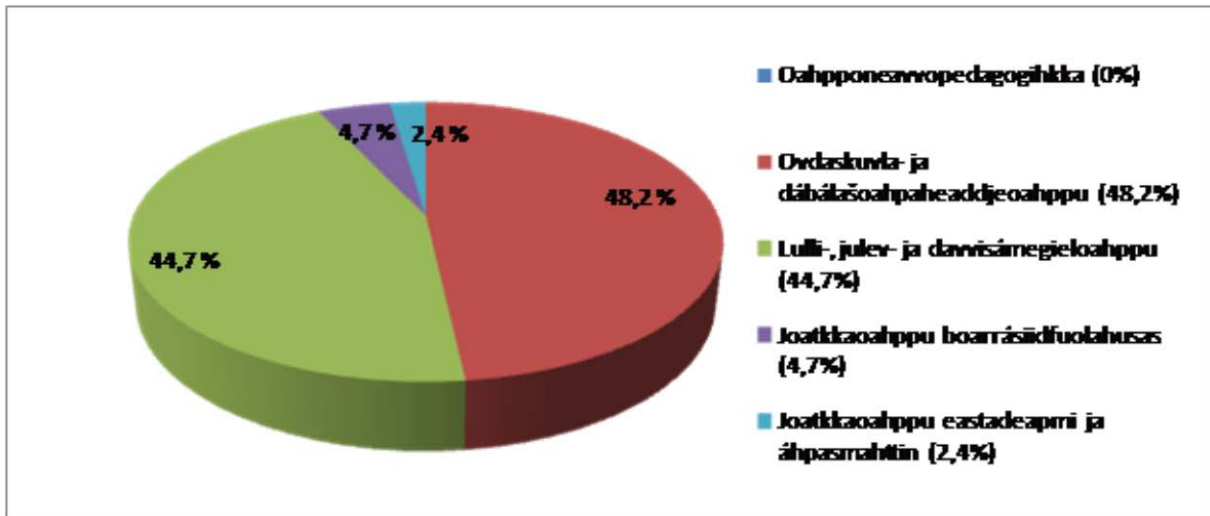
Stipeanda alit ohppui

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámegealat fágaolbmuid rekrutteren iešguđet fágasurggiid siskkobealde
- Vuoruheamit 2009:s:
- Alit oahppu sámi oahpponeavvopedagogihkas
- Ovdaskuvla- ja dábálašoahpaheaddjestudeanttat geain lea sámegeala fágasuorggis
- Alit oahppu mátta-, julev dahje davvisámegealas. Máttasámegeala ja julevsámegeala vuoruhuvvojit ovddemussii
- Joatkkaoahppu boarrásiidfuolahusas
- Joatkkaoahppu psykososiála váttuid eastadeami ja áhpásmahttima siskkobealde go guoská sámi mánáide ja nuoraide

2009 dárkkistuvvon bušehtas lei 1 350 000 ru várrejuvvon alit oahpu stipeanddaide. Juolludeimmet 56 stipeandda oktiibuot 2 550 000 ru ovddas mearriduvvon vuoruhansurggiid siskkobealde, earret oahpponeavvopedagogihkkasuorggis, ja sivvan dasa lei ahte ii lean oahppofálaldat. Bušehta rájibadjelgeavaheami sivva lei ahte ovdaskuvla- ja dábálašoahpaheaddjeoahpu ja sámegealoahpu stipeanddaid vuoruheapmi jotkojuvvui. Dat lea gokčojuvvon geavatkeattes ja ruovttoluotta

gessojuvvon doarjjalohpádusaiguin mat eai leat geavahuvvon. Govus dás vuolábealde čájeha mot 2009 stipeandajuolludeamit leat juhkkujuvvon iešguđet vuoruhuvvon stipeandaortnegiidda.

Doarjja sámi mánáidgárddiide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sihkkarastit sámi mánáide mánáidgárdefálaldaga sámi giela ja kultuvrra vuodul

Vuoruheamit 2009:s:

- Sámi mánáidgárddit
- Sáme giela oahpahus sámi mánáide norgalaš mánáidgárddiin
- Doarjja prošeavttaide ja ovddidanbargguide sámi giellaoahpahusa siskkobealde

2009 bušehtas lei 9 205 000 ru várrejuvvon sámi mánáidgárddi doarjagiidda. Das lea 7 839 700 ru juolluduvvon sámi mánáidgárddiide. Sámi mánáidgárddiid lohku mat gokčēt Sámedikki juolludaneavttuid, lea njiedjan 41 mánáidgárddis 2008:s, 37 mánáidgárdái 2009:s. Sáme gielloahpahussii sámi mánáide geat leat dáčča mánáidgárddiin lea juolluduvvon 1 513 750 ru. Sámi mánáid lohku geat ožžot sáme gielloahpahusa dáčča mánáidgárddiin lea loktanan 35 mánás 2008:s, 94 mánnái 2009:s. Sivva sámi mánáidgárddiid logu njiedjamii, ja dat mii muhtun muddui lea dagahan ahte mánáid lohku geat ožžot sáme gielloahpahusa lea loktanan, lea ahte mánáidgárddiid lohku mat olahit eavttuid dohkkehuvvot sámi mánáidgárdin, lea njiedjan. Dat mánáidgárddit ožžot dál doarjaga sáme gielloahpahussii dáčča mánáidgárddiin. Lassin lea juolluduvvon 925 500 ru 8 prošeaktii ja ovdánahttinbargui sámi giellaoahpahusa siskkobealde.

Bušehta rájibadjelgeavaheami sivva lea go dát váikkuhangaskaoapmeortnet vuoruhuvvui ja dat lea gokčojuvvon geavatkeahates ja ruovttoluotta gessojuvvon doarjjalohpádusaiguin mat eai leat geavahuvvon, ja geavatkeahates ruđaiguin sámi mánáidgárddi kvalitehtaovdáneami poasttas.

Doaibmabijut oahpponeavvoráhkadeami nannemii

Matematihka oahppogirjjiid jorgaleapmi ja heiveheapmi
Sámediggi vuoruhii čuovvovaš doaibmabijuid 2009:s.

- Matematihkkagirjjiid 5.-7. Jahkecehkiide, jorgaleapmi davvisámegillii ja heiveheapmi sámi diliide
- Matematihkkagirjjiid 8. Jahkeceahkkái, jorgaleapmi davvisámegillii ja heiveheapmi sámi diliide
- Matematihka tearpmaid ovddideapmi julev- ja lullisámegillii

2009 bušehtas lei 4 000 000 ru várrejuvvon matematihkkagirjiid jorgaleapmái ja heiveheapmái. Matematihkkagirjiid jorgalan- ja heivehanbarggut ledje almmuhuvvon Doffinii. Muhto fáladatgilvu fertii bissehuvvot formálalaš boasttuvuođaid geažil. Barggut almmuhuvvojit ođđasit ođđajagimánus 2010 čuovvovaš kategoriijaiguin;

1.-10. jahkecehkiide davvisámegillii ja 1.-4. jahkecehkiide julev- ja lullisámegillii.

Matematihkkatearpmaid ovddideapmi julev- ja lullisámegillii álggahuvvojit sierra prošeaktan.

Ovddasmanniprošeakta – resursaskuvla julevsámi guovllus

2009 bušehtas lei 2 000 000 ru várrejuvvon ovddasmanniprošektii – resursaskuvla julevsámi guovllus. Prošeavtta ulbmil lea nannet julevsámi oahpponeavvovráhkadeapmi. Divttasvuona suohkan lea doarjjaoažžu. Prošeakta jotkojuvvo 2010:s.

5 Giella

Váldomihttomearri

Buktit oidnosii ja nannet sámegiela

Oassemihttomearit

- Bisuhit ja viidáset ovddidit dálá arenaid, ja ásahit ođđa arenaid sámegiela vástes.
- Ealáskuhttit sámegiela dain guovlluin gos giella lea rašis dilis
- Ovddidit ja nannet sámegiela geavaheami guovlluin gos sámegiella lea beaivválaš giella

Strategiijat

- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte ovdánahttit sámegiela geavaheami
- Háhkát daid buoremus rámmaeavttuid sámegiela vástes gulahallama bokte báikkálaš, regionála ja guovddáš eiseválddiiguin ja eará guoskevaš aktevrraiguin
- Nannet ja ovddidit sámegiela sámi tearbmabarggu bokte
- Nannet, suodjalit ja buktit oidnosii sámegiela sámi báikenammabarggu bokte
- Ovttasbargat Bargo- ja searvadahttindepartemeanttain sámegiela doaibmaplána čađahemiin
-

Bargu sámegielain

Sámi giellalávdegoddi lea sámedikkiid oktasaš orgána barggus sámegielain, ja lea organisatuvrralaččat Sámi parlamentáralaš ráđi vuollásaš. Sámediggi lea ovttasráđiid Sámi giellalávdegottiin ovdánahttán ovttasbargovugiid, ja dicinna lágiin buoridan tearbmabarggu čađaheami.

Sámedikkis lea oktavuohhta sierra aktevrraiguin sámegiela nannenbarggus, maiddá riikkaidgaskasaččat. Sámediggi lea ovdamearka dihte čoaikkimis European charter for regional or minority languages, mitalan sámegielid dili birra Norggas. Čoaikkima vuodđun ledje raporttat: ”Committee of Experts` 3rd evaluation report on Norway”, ”Text of the Charter” ja ”Fourth report of the Norwegian government”.

Gielddat ja sámi giellaguovddážat leat hui deatalaš aktevrrat sámegiela suodjalan- ja ovddidanbarggus. Danne gulahallá Sámediggi dáid aktevrraiguin jeavddalaččat earret eará čoaikkimiid, semináraid ja konferánsaid bokte

Sámediggi lea váldán Kultur- ja girkodepartemeanttain ovdan ášši sámegiela geavaheami birra norgga stáht girkus. Dán duogážin lea reive maid Kultur- ja girkodepartemeanta lea sádden Davvi-Hålogalánda bismii jagi 1848 mearrádusaid čilgema birra. Departemeantta áddejumi mielde eai geatnegahte boares girkolaš mearrádusat geavahit sámegiela ipmilbálvalusain sámegiela hálddašanguovllus. Departemeanta oaivvilda ahte bismagotti duohken dat lea mearridit sámegiela máhtolašvuoda dárbu báhpaid virgádeamiid oktavuodas. Sámedikki oaivila mielde galget ipmilbálvalusat, erenoamážit sámegiela hálddašanguovllus, dollojuvot sámegillii dahje guovtti gillii.

Sámediggi lea čađahan giellaiskkadeami sámegiela geavaheami birra välljejuvvon ásaheami ja ossodagain sámegiela hálddašanguovllus, ja muhtun välljejuvvon gielddain olggobealde dán guovllu. Dasa lassin lea Sámediggi iskan makkár beroštupmi skuvllain ja mánáidgárddiin Norggas lea välljet sámegiela. Giellaiskkadeapmi čađahuvvo juohke njealját jagi. Iskkadeapmi čájeha ahte eai leat stuorra rievdadusat sámegiela geavaheames dain guovlluin gos iskkadeapmi lea dahkkojuvvon jagi 2004 iskkadeami ektui. Go iskkadeapmi lei gáržžiduvvon, de dat ii čájjet ollislaš gova sámegiela dilis Norggas. Danne lea Sámediggi mearridan ahte čađahuvvo stuorát iskkadeapmi 2010:s.

Sámediggi lea evalueren guovttegielat ruđaid geavaheami mat addojuvvojit sámegiela hálddašanguovllu gielddaide ja fylkkagielddaide. Dál mearriduvvo njuolgo doarjja gielddaide ja fylkkagielddaide Sámedikki jahkásaš bušehtain almmá meroštallannjuolggadusaid haga. Evalueren galgá geavahuvvot vuodđun earret eará árvoštallat dan ahte galgetgo guovttegielatdoarjagii biddjojuvvo meroštallannjuolggadusat ja movt dat vejolaččat galggašedje doaimmat. Evalueren čájeha ahte doarjja lea váikkuhan sámegiela geavaheami ovdánahttima. Doarjja lea deatalaš, ja ollu oktavuodain mearrideaddji dasa vai gielddat sáhttet fállat guovttegielat bálvalusaid. Dasto čájeha raporta ahte gielddat váillahit lávgadet čuovvoleami ja gulahallama Sámedikkiin ja čielgaset njuolggadusaid ruđaid geavaheapmái. Raporttas problematiserejuvvo dulkon movt guovttegielat ruđat galget geavahuvvot, ja das daddjojuvvo ahte jos sámeláhka dulkojuvvo čavgadit, de galget guovttegielat ruđat geavahuvvot ollašuttit gáibádusaid mat leat sámelágas. Ruđaid geavaheapmi sihke Sámedikki bealis ja gielddaid/fylkkagielddaid beales lea ovdánan nu ahte sámegiela nannen baicce biddjojuvvo guovddáži.

Tearbmabargu

Sámediggi addá beaivválaččat rávvagiid priváhta ja almmolaš aktevrraide sámegiela sániid, tearpmaid, ásaheami ja namahusaid geavaheames.

Dohkkehuvvon tearpmat

Sámediggi ráhkada tearbmalisttaid sisabohtán ávdnasiid vuodul maid sierra tearbmaprošeavttat buktet ja maid Sámediggi lea ruhtadan. Dan maŋŋá dohkkehít Sámi giellalávdegotti tearbmajoavkkut tearbmalisttaid. Čuovvovaš tearbmalisttat leat dohkkehuvvon 2009:s: “Matematikkatearpmat”- matematikktermer, “Luonddufágatearpmat”- naturfagtermer, “Muhtin jurdihkalaš tearpmat” - noen juridiske termer ja “Mediatearpmat” – medietarmer ja “Gielddaid ja fylkkagielddaid bálvalus-tearpmat” – gielddaid ja fylkkagielddaid hálddašantearpmat.

Njuolggadusat tearbmabarggu várás

Sámediggi lea revideren tearbmabarggu njuolggadusaid. Njuolggadusat leat ráhkaduvvon tearbmaprošeavttaid geavahussii, ja leat oktan eaktun ruđaid juolludeapmái dán lágan prošeavttaide.

Risten.no

Sámediggi bargá Risten.no tearbmabáŋkku ovddidemiin viidáseappot. Muhtumin leat teknihkalaš hástalusat tearbmabáŋkkus ájjihan dohkkehuvvon tearbmalisttaid registrerenbarggu.

Sámi báikenamat

Sámediggi láve rávvet sámi báikenamaid geavaheami birra journalisttaide, gielddaide ja earáide. Journalisttaide ja gielddaide addojuvvojit dieđut mearrádusaid birra movt galgá čállit almmolaš čujuhuseid ja čoahkkebáikkiid, gilážiid, gielddalaš geainnuid, gáhtaid ja sullasaččaid namaid. Ovdamearkka dihte leat 2009:s addojuvvon Ránu ja Hápmira suohkaniidda dán lágan rávvagat gielddaid sámegeiela nama hárrái ja geaidnonamaide Deanu gielddas. Rávvagat addojuvvojit ovttagaslaččat. Gielddat mearridit geaidno- ja gilinamaid, ja luonddunamaid mearrida fas Stáhta kártadoaimmahat. Buot rávvagat bohtet olámuddui dalle go dat leat mearriduvvon ja biddjojuvvon Stáhta kártadoaimmahaga kárttaide sihke nehtas ja báberkárttaide.

Sámediggi lea revideren njuolggadusaid čohkkejuvvon báikenamaid várás. Njuolggadusat galget geavahuvvot báikenamaid čohkkema oktavuodas ja leat oktan eaktun ruđaid juolludeapmái báikenammaprošeavttaide.

Ráđđehusa sámegeiela doaimbaplána

Ráđđehusa sámegeiela doaimbaplána ovddiduvvui 2009:s, konsultašuvnnaid maŋŋá Sámedikkiin plána doaimbajibuid hárrái. Doaimbaplána doaimbaígodat lea 5 jagi. Ođasmahttin-, hálddahus- ja searvadahttindepartemeanta oktiordne plána čuovvoleami plánaígodagas. Departemeanttas ja Sámedikkis lea jeavddalaš gulahallan doaimbaplána čuovvolanbarggu birra. Dasa lassin lea Sámedikkis ovttasbargu eará departemeanttaiguin ja direktoráhtaiguin doaimbaplána čuovvoleami birra.

Váikkuhangaskaoamit – giella, njuolggo doarjagat

Guovttegielagielalašvuodadoarjja

Guovttegielalašvuodadoarjja gielddaide

Doarjjaortnega mihttomearri:

Almmolašvuohhta galgá bálvalit sámegeiela hálddašanguovllu sámi álbmoga sámegeilli čálalaččat ja njálmmálaččat

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 37 650 000 ru guovttegielatdoarjjan sámegeiela hálddašanguovllu gielddaide. Hálddašanguovlu viiddiduvvui 01.10.09 rájes nu ahte Loabága gieldda šattai mielde, ja 31.12.09 muttus gullet 9 gieldda hálddašanguovlui.

Gielddat galget maŋimuštá 01.08.10 leat raportereren movt doarjja lea geavahuvvon 2009:s. Jagi 2008 ektui dieđihedje gielddat ahte guovttegielat ruđat leat geavahuvvon earret eará njuolga bálvalusaid addimii, bargiid oahpaheapmái, jorgaleapmái, galbemii ja sámegeiela oainnusmahttimii visuálalaččat. Sámediggi lea álgán guovttegielatdoarjaga reviderenbargguin, ja das galget earret eará árvvoštallojuvvot meroštallannjuolggadusat ja raporterengáibádusat gielddaide. Oassin árvvoštallanbarggus ja ortnega vejolaš rievdadeamis lea Sámediggi doallan čoahkkimiid buot gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin mat gullet sámegeiela hálddašanguovlui.

Guovttegielalašvuodadoarjja fylkkagielddaide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Almmolašvuohhta galgá bálvalit sámegeiela hálddašanguovllu sámi álbmoga sámegeilli čálalaččat ja njálmmálaččat.

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámegiela hálddašanguovllu fylkkagiellat, sámelága giellanjuolggadusaid vuodul.
- Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 5 100 000 ru guovttegielalašvuodadoarjjan dan 4 fylkkagildii main leat giellat mat gullet sámegiela hálddašanguvlu.

Fylkkagiellat galget mañimuštá 01.08.10 leat dieđihan movt doarjja lea geavahuvvon 2009:s. Jagi 2008 ektui almmuhedje fylkkagiellat ahte dat doarjja lea geavahuvvon earret eará bargiid oahpahepmái, jorgalepmái ja sámegiela oainnusmahttimii visuálalaččat. Muhtun fylkkagiellat leat maiddái juolludan ruđaid olggobealde bohtán prošeavttaide ohcama mielde. Geahča muđui kapihttala guovttegielalašvuodadoarjja gielladaide.

Sámi giellaguovddážit

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Nannet ja ovddidit ásahuvvon sámi giellaguovddážiid doaimmaid

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 5 200 000 ru 10 sámi giellaguovddáži. Sámi giellaguovddážit leat gielladain Rørosa rájes máddin Unjárgga rádjai davvin.

Giellaguovddážit galget mañimuštá 01.08.10 leat raportereren movt doarjja 2009:s lea geavahuvvon. Jagi 2008 ektui dieđihedje giellaguovddážit ahte dat leat geavahan doarjaga earret eará sámegiellakurssaide ja arenaid ásahepmái sámegiela várás. Ollu giellaguovddážit leat lágidan mánggalágan doaluidda gos osseváldit leat beassan deaivvadit eará sámegiellagiiguin. Fálaldat lea maiddái leamaš mánáid ja nuoraid várás.

Váikkuhangaskaoamit – giella, ohcavuđot

Giellaprošeavttat sámegiela hálddašanguovllus

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet sámegiellageavaheaddjit

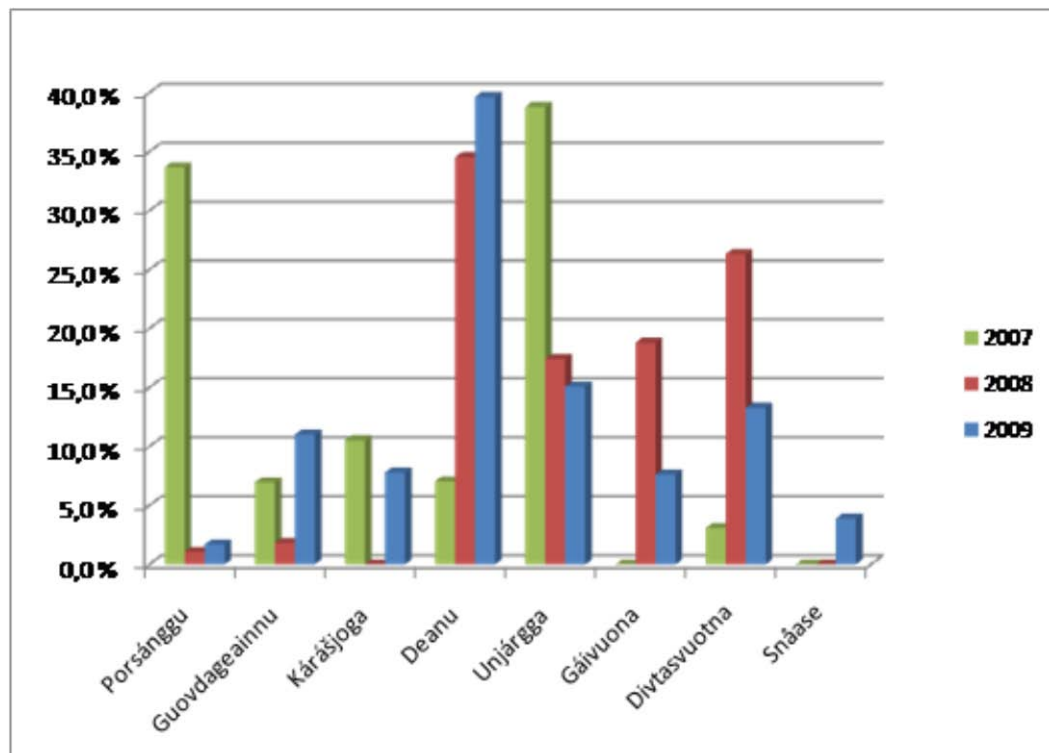
Vuoruheamit 2009:s:

- Prošeavttat mat movttiidahttet sámegiela geavaheami duhkoraddangiellan
- Prošeavttat mat nannejit sámegiela geavaheami gulahallangiellan skuvlaastoáiggeortnegis
- Prošeavttat mat nannejit sámegiela geavaheami gulahallangiellan joavkkuin ja servviin
- Prošeavttat mat movttiidahttet sámegiela geavaheami juohkebeaivválaš eallimis
- Prošeavttat mat ovddidit sámegiellageavaheami eanet ja ođđa giellaarenain
- Prošeavttat mat váikkuhit sámegiela ealáskahttima guovlluin gos sámegiella lea heajus dilis
- Gielladikšundoaimmat mat nannejit sámegiela guovlluin gos sámegiella geavahuvvo beaivválaččat
- Oktasašprošeavttat sámi – kveana báikenamain čohkkema ja duodásteami várás Porsáŋggu gielladas

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 2 200 000 ru giellaprošeavttaide sámegiela hálddašanguovllus. 2 952 000 ru juolluduvvui 18 prošeaktii mearriduvvon vuoruhemiid siskkoibealde. Dáid gaskkas leat 14 prošeavtta álggahuvvon 2009:s. Eanet geavahepmi bohtá das go dat váikkuhangaskaoapmeortnet lea vuoruhuvvon, ja ruhta lea vižžojuvvon maiddái juolludusain giellaprošeavttaide sámegiela hálddašanguovllu olggobealde, go daidda lea unnit geavahuvvon.

Ovdal juolluduvvon doarjagiin giellaproševttaide leat 4 proševtta gárvvistuvvon 2009:s.

Govus vuolábealde čájeha movt doarjagat proševttaide juohkásit gielddaid gaskka sámegeiela hálddašanguovllus siskkobealde, 2007 - 2009.

Giellaproševttat olggobealde sámegeiela hálddašanguovllu

Doarjjaortnega mihttomearri:
Eanet sámegeielgeavaheaddjit

Vuoruheamit 2009:s:

Proševttat mat movttiidahttet sámegeiela geavaheami duhkoraddangiellan

Proševttat mat nannejit sámegeiela geavaheami gulahallangiellan skuvlaastoáiggeortnegis

Proševttat mat nannejit sámegeiela geavaheami gulahallangiellan joavkkuin ja servviin

Proševttat main lea ulbmilin nannet giellafievrrideami buolvvaid gaskkas

Proševttat mat movttiidahttet sámegeiela geavaheami juohkebeaivválaš eallimis

Proševttat mat ovddidit sámegeielgeavaheami eanet ja ođđa giellaarenain

Gielladikšundoaimmat mat nannejit sámegeiela guovlluin gos sámegeiella geavahuvvo beaivválaččat

Báikenammaproševttat Helgelánda Nordlándda fylkkas

Báikenammaproševttat Davvi-Trøndelaga fylkkas

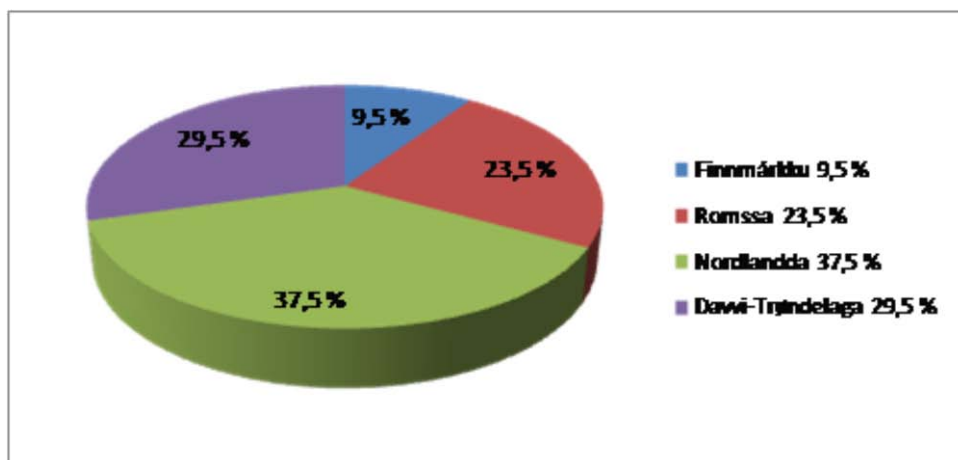
Báikenammaproševttat Lulli-Trøndelaga ja Hedemárkku fylkkain

- Oktasašproševttat sámi-kveana báikenamaid čohkkemii ja duodašteapmái Omasvuona suohkanis

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 3 810 000 ru giellaproševttaide sámegeiela hálddašanguovllu siskkobealde. 3 158 000 ru juolluduvvui 21 prošektii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde. Dáid gaskkas leat 17 proševtta álggahuvvon 2009:s.

Ovdal juolluduvvon doarjagiin giellaproševttaide leat 3 proševtta gárvvistuvvon 2009:s.

Diagramma vuolábealde čájeha movt doarjagat prošeavttaide juohkásit fylkkagielaide gaska sámegeala hálddašanguovllu olggobealde, 2007 - 2009.

Čoahkkáigeassu giellaprošeavttat, ohcanvuđot

Jagi 2009 bušehtas lei oktiibuot várrejuvvon 6 010 000 ru giellaprošeavttaide. Sámediggái bohte 46 ohcama oktiibuot 8 000 000 ru ovddas. Dáid gaskkas juolluduvvui 39 prošeaktii oktiibuot 6 110 00 ru vuoruhemiid siskkoabealde.

6 Kultuvra

Váldomihttomearri

- Ealli ja mánggabealat sámi dáidda- ja kultureallin

Oassemihttomearri

- Sámi kulturásahusaid ja museaid bisuheapmi ja viidáset ovddideapmi
- Sámi dáiddalaš ovdanbuktimiid girjái vuoda ovddideapmi ja daid gaskkusteami sihkkarastin
- Movttiidahttit ja ovddidit valáštallandoaimmaid sámi álbmogii
- Sihkkarastit ja ovddidit musihkka-, girjjálašvuolta-, filbma- ja revy- ja teáhterdoaimmaid
- Viiddes kulturdoaimmafálaldat sámi mánáide ja nuoraide
- Buorre bibliotekafálaldat sámi geavaheddjiide
- Sihkkarastit ahte sámi museat besset oassálastit museaodastusas

Strategiijat

- Váikkuhit sámi dáidda- ja kultureallima bisuheami ja viidáset ovddideami aktiivvalaš váikkuhangaskaomiid geavaheami bokte
- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte ovddidit oktasaš sámi-kveana kulturdoaimmaid
- Nannet ja ovddidit ovttasbarggu aktevrraiguin mat barget sámi kulturovddidemiin
- Bisuhit ja ovddidit dialoga guovddáš, regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen dihte sámi kulturovdáneami rámmaeavttuid

- Sámedikki ja fylkkagielladaid gaskasaš ovttasbargošiehtadusaid bokte vel eanet geatnegahttit ovttas ovddidit sámi dáidda- ja kultureallima
- Dáiddáršiehtadusa bokte láhčit dili sámi dáidaga dahkamii ja gaskkusteapmái
- Veahkkinn ásaht sámi dáiddamusea
- Bargat dan badjelii ahte duohtandahkat ođđa teáhtervistti Beivváš Sámi Teáhterii
- Bargat vuoruhuvvon sámi kulturviesuid stuoridemiin
- Váikkuhit ahte sámi museat ožžot buriid rámmaeavttuid doaibmamii ja fágalaš ovddideapmái

Ovttasbargu iešguđetlágan aktevrraiguin

Sámediggi oaidná dárbbu dialogii guovddáš ja báikkálaš eiseválddiiguin barggus sealluhit ja nannet sámi kultuvrra.

Sámedikkis leat juohke jahkebeali oktavuodačoahkkimat Kulturdepartemeanttain, gos válđojuvvojit bušeahhta ja eará áigejuovdilis áššit guorahallamii. Ovdamearkka áššiin maid 2009 leat guorahallan lea Girjerádjosiid stuoradiggedieđáhus, mas Sámediggi lei mielde kvalitehtasihkkarastime loguid ja teavstta dieđáhusas. Leat leamaš konsultašuvnnat doaibmabijuid birra mat biddjojuvvojit johtui stuoradiggedieđáhusa vuodul.

Ráđdehus lea Stuoradiggedieđáhusas (2007- 2008) no. 28 sámepolitihka birra evttohan ahte válđonjuolggadussan válđojuvvo viessoláigoruhtadanortnet atnui gos stáhta ruhtada ođđa kulturviesuid huksema. Sámediggi galgá vuoruhit ođđa kulturviesuid. Evttohus guoská buot ođđa huksenprošeavttaide maid Sámediggi mearrida. Sámediggi lea oppalohkái ovttamielas atnit dákkár viessoláigoruhtadeami ruhtadanmállen. Kulturdepartemeanta lea dieđihan Sámediggái ahte bohtet dollojuvvo konsultašuvnnat viessoláigoruhtadanortnega birra.

Sámedikkis leat dássidiid oktavuodačoahkkimat sámi kulturásahusaiguin ja –organisašuvnnaiguin mat ožžot doarjaga Sámedikki bušeahhta bokte. Čoahkkimat leat arena gos lea goabbat guvlu diehtujuohkin ja fágalaš digaštallan, gos fáttát leat bušeahhta ja diehtujuohkin ja digaštallan áigejuovdilis áššiin.

Sámi kulturviesut

Várdobáiki lea čoahkkimisttis Sámedikkiin buktán ovdan dieđu ahte sii leat válbmasat álggahit ođđasisorganiserenproseassa čuovvoleapmin Sámedikki ásašdieđáhusa. Várdobáikki mielas lea ođđasisorganiseren eaktun dasa ahte bargu hukset kulturviesu sáhtta álggahuvvot nu go plánejuvvon ásašdieđáhusas. Proseassa galgá čađahuvvot buori áiggis ovdal ásašvisti prošekterema mii ásašdieđáhusas lea biddjon áigodahkii 2011- 2012. Sámediggi lea addán dieđu Várdobáikái ahte lea sávahahtti ahte viessoláigoruhtadeapmi biddjo vuodđun huksemii.

Sámediggi lea okta osolaččain easka álggahuvvon searvvis Senter for Nordlige folk AS, Davviriikkaid Álbmoga Guovddáš OS. Searvvi doaibma lea Ájas, Gáivuona suohkanis. Searvvi mihttu lea buktit lassi dieđuid ja beroštumi iešguđetlágan álbmogiid birra davviguovlluin. Fokus galgá leat davviguovlluid olbmuide, ja de erenoamážit mearrasámi kultuvrii. Eará osolaččat leat Romssa fylkkasuohkan, Riddu Riđđu Searvi, Gáivuona suohkan ja ovddeš osolaččat.

Álttá Siida sávvá kulturviessostahtusa Sámedikki bušeahhtas. Sámediggi lea dása bidjan eaktun ahte oktii organiserejit iežaset Álttá sámi giellaguovddážiin, ja ahte organisašuvdnahápmi lea vuodđudus mas Sámediggi lea okta eaiggádiin dahje vuodđudeddjiin. Álttá Siida bargá ođđaorganiseremiin.

Sámi festiválat

Márkomeanus leat eanas leamaš eaktodáhtolaš bargit, ja lea dál proseassas veardádallame festivála boahhteáiggi. Festivála lea šaddan nu stuoris ahte lea dárbu ovtta buvttadeaddjivirgái. Sámediggi lea ávžžuhan lagat ovttasbarggu gaskkal Várdobáikki ja Márkomeanu, dása lea Márkomeannu mieđihan. Sámediggi áigu ovttasbargat Romssa ja Nordlándda fylkkasuohkaniiguin ruhtadit ovtta buvttadeaddjivirggi 2010 festiválii.

Sámi valášttallan

Sámediggi lea 2009:s álgán bargguin gos geahččalit oažžut eambbogiid searvat sámi valášttallanlihkadussii. Sámediggi lea nannen sámi nissonspábbačiekčama go lea juolludan ruđaid sámi nissoniid spábbačiekčanjovkui. Maŋŋil dialoga ođđa heargevuodjinservviin, Sámi Heargevuodjinsearvi, lea dat searvi váldojuvvon mielde oažžut fásta doaibmadoarjaga 2010:s.

Sámediggi lea juolludan Sámi valášttallanlihttui - Norga spealloruđaid sámi valášttallamii. Ulbmil doarjagiin lea doarjut bisuheami ja ovdánahttima erenoamáš sámi valášttallandoaimmain mat leat oassin árbevirolaš sámi kultuvrras. Okta mihttomearri lea maid ahte ruđat galget váikkuhit dasa ahte olbmuid valášttallan ja lihkadeapmi lassána, erenoamážit mánáid ja nuoraid gaskkas. Sámi valášttallanlihttu lea geavahan ruđaid earret eará rekrutteret heargegilvovuodjimii guovlluin olggobealde Finnmárkku, ja lámčit čuoigamiid maid ovttahtta njoarostemiin.

Sámi teáhterat

Sámedikki mielas lea dehálaš ahte sámi teáhteriin galget leat doarvái ekonomalaš rámmaeavttut, ja lea dáinna bargan dialogas teáhteriiguin. Sámediggi lea bovden Kulturdepartemeantta čoaččkimii politihkalaš dásis, gosa maid Beaivváš Sámi Teáhter lea bovdejuvvon. Sámediggi ii nagot addit teáhterii seamma buriid ovdánahttineavttuid go mat eará teáhteriin leat maid regionálalaš ja stáhtalaš eiseválddit hálddašit. Lassin dasa ahte Beaivváš Sámi Našunálateáhteris ja Áarjelhsaemien Teatere:s ráhkaduvvojit teáhterat sámiin sámiid várás, de sii maid ovdánahttet sámi giela iežaset dáiddalaš doaimmas.

Lea guhkit áigge čađa bargojuvvon ásaht sierra teáhtervisti Guovdageidnui Beaivváš Sámi Našunálateáhterii. Teáhter láigoha čájálmaslanjaid, kantuvrraid ja eará lanjaid kulturviesus Guovdageainnu suohkanis. Teáhtera lanjat muđui eai leat doarvái buorit otná standárdda ja dárbbuid ektui. Sámediggi doarju jurdaga ásaht ođđa teáhtervisti ja juogada teáhtera sávaldagaid oažžut dán ollašuvvat ovdal manná beare guhkes áigi.

Áarjelhsaemien Teatere lea mearridan ođđasisorganiseret ja álggahit vuodđudusa, ja dat proseassa lea álggahuvvon.

Sámi museat

Sámedikki oasseguorahallama čuoovvoleapmi sámi museadoaimmain Davit- Nordlánddas ja Romssas lea čađahuvvon. Árran Julevsámi guovddáš lea geigen Plána museadoaimmaid ásaheapmái Bihtánsámi guovllus, Várdobáiki sámi guovddáš lea geigen Plána museadoaimmaid ásaheapmái Várdobáiki sámi guovddášis- museadoaimmat márkosámi guovllus ja Lofuohtas ja Viesterállasis, ja Ája sámi guovddáš lea geigen Plána sámi museadoaimmain davit Gaska- Romssas ja Davvi- Romssas. Ája sámi musea 2010- 2015. Guovddášat leat ožžon doarjaga ásaht museasiiddaid nu go oasseguorahallamis bohtá ovdan. Álggahanáigodagas leat Sámediggi ja Nordlándda ja Romssa fylkkasuohkanat ruhtadan proševttaid. Dat golbma ođđa museaovttadaga leat mielde Sámedikki bušehtas sámi museaid oasis 2010 rájis. Lea biddjon johtui proseassa vai Nordlándda ja Romssa fylkkasuohkanat juolludit doaibmadoarjaga museaovttadagaide, nu go lea Finnmárkku sámi museain.

Vuodđudus Deanu ja Várjjat museasiida lea álggahuvvome. Vuodđudus lea doaibmaovttastupmi Várjjat Sámi Musea, Deanu musea, Saviomusea ja Nuortasámi musea/ Ä'vv - Saa' mi mu'zei gaskka. Siida galgá plána mielde eaiggádit Ä'vv, mii rahppo 2010 čavčča.

Sámediggi lea sádden reivve Statsbyggii barggu birra hukset sámi dáiddamusea gitta RiddoDuottarMuseai. Sámediggi bivdá Statsbygga plánet odđa vistti ja dárbbaslaš divodemiid ja heivehemiid Sámi Vuorká- Dávviid visttis mii juo gávdno. Sámediggi lea juolludan 850 000 ru ovdaprošekteremii. Dán ruđa sáhtta Statsbygg geavahit. Statsbyggas lea oktavuoha RiddoDuottarMuseain.

Áltta- Guovdageainnu ášši lea guovddáš sámi historjjás. Áššis ii leat goasse čadahuvvon plánejuvvon duodaštanbargu. Sámediggi lea 2009 reviderejuvvon bušehtas juolludan ovdaprošektaruđaid RiddoDuottarMuseai ásahtit duodaštusguovddáža Áltta- Guovdageainnu ášši várás.

Saemien Sijte lea álgime hukset odđa vistti áshussii. Dan sivas lea dát leamaš fáddán gulahallamis gaskal Sámedikki ja Saemien sijte, lassin Saemien sijte ruhtadillái ja ovdánahttinplánaide boahhteáiggis.

Primus lea museačoakkáldagaid hálldašeamii vuogádat mii giedahallá iešguđet lágan museadávviid seamma vuogádagas. Ollu museat geavahit Primus- nammasaš katalogiserenreaiddu. Hástalus sámi museaide lea go Primus ii hálldaš sámegiellustáid. Sámediggi, ABM- utvikling ja KulturIT leat nammadan bargujoavkku mii galgá oččodit sámegiellustáid Primusii 2010 jagi mielde. Gaskkal Norgga Álbmotmusea ja Sámedikki lea álggahuvvon proseassa gos geahčadit vejolašvuodaid máhcahit ruovttoluotta sámi museadávviid ovttá dahje eanet sámi museaide. Duogázin dán álggahuvvon prosessii lea álbmotmusea stivramearráduš mii guoská máhcahepmái. Okta bargujoavku lea nammaduvvon mii galgá bargat viidáseappot dáiinna čuolbmačilgehusain. Joavkkus leat ovdasteaddjit Sámedikkis, Norgga Álbmotmuseas ja Sámi museasearvis.

UNESCO konvenšuvnna čuovvleapmi ávnnaskehtes kulturárbbi gáhttemis

Stáhta arkiivva-, girjerádjosa- ja museaguovddáš lea ožžon bargun Kulturdepartemeanttas hábmet gova johtuvidjama ávnnaskehtes kulturárbbi gáhttema konvenšuvnnain ja lea dán hábmema oktavuodas bivdán vejolaš ovttasbarggu Sámedikkiin. Ollislaš visogovva galgá geigejuvvot departementii 2010 čavčča. Okta referánsajoavku lea nammaduvvon mii galgá čuovvut barggu. RiddoDuottarMuseat lea referánsajoavkkus mielde.

Girjjálašvuoha

Sámi Girječálliidsearvi 30 jagi ávvudeami oktavuodas bovdii Sámediggi, Sámi Girječálliidsearvi ja Davvi- Norgga Girjebeaivvit girjjálašvuoda riemuide Sámedikkis.

Sámediggi lea ovttasbarggus dáiddárorganisašuvnnaiguin guorahallan sisaoastinortnega sámi čáppagirjjálašvuhtii ja musihkkii/ luohái. Sámediggi lea mearridan ahte sisaoastinortnet sámi čáppagirjjálašvuhtii ja musihkkii/ luohái biddjojuvvo johtui geahččalanortnegiin mii bistá 3 jagi. Bargu hábmet njuolggadusaid dán ortnegii álggahuvvo 2010, ja sáddejuvvo gulaskuddamii dáiddárorganisašuvnnaide.

Govvadáidda ja dáiddaduodji

Sámi Dáiddárčehpiid Searvi lea nammadan golbma áirasa Sámedikki sisaoastinkomiteai dálááiggi dáidagii ja dáiddaduodjái. Sisaoastinkomitea doaibmá olggos 2011.

Dáiddáršiehtadus

Dáiddáršiehtadus masa Sámediggi searvvai 2004:s lea ovttasbargošiehtadus Sámi Dáiddárráđiin (SDR). Sámediggi ja Sámi Dáiddárráđđi šiehtaiga ekonomalaš rámma juolludemiide Sámedikki bušeahta bokte 2010 Dáiddáršiehtadussii mii lea 5 515 000 ru. Dát mielddisbukta ahte lea lassáneapmi 365 000 ru mearriduvvon 2009 dáiddáršiehtadusa ektui.

Sámi filbma

Riikkaidgaskasaš sámi filbmaguovddáš Guovdageainnus lea ožžon doarjaga álggaheapmái Sámedikkis, Finnmárkku fylkkasuohkanis, Guovdageainnu suohkanis ja Kultur- ja Girkodepartemeanttas. Sámediggi háliida ahte dát guovddášis galgá leat nu go eará buohtastahti guovddážiin lea, almmolaš eaiggádat ja huksejuvvot almmolaš ruhtademiin. Riikkaidgaskasaš sámi filbmaguovddáš lea álgán dáinna bargguin ja bargguin ordnet formálalaš beliid filbmafoandda álggaheamis.

Musihkka

Sámediggi ja Finnmárkku fylkkasuohkan leaba ruhtadan ovdaproševtta álggahit etnomusihkkaguovddáža Kárášjohkii. Proševtta álggaheaddji lei Kárášjoga gielda mii maid lea ekonomalaččat dorjon dán proševtta.

Lullisámi mediafálaldat

Sámediggi álggahii 2009:s barggu čielggadit lullisámegiela mediafálaldaga dárbbu. Ulbmil lei earret eará čájehit lullisámegiela dálá mediafálaldaga ja evttohit doaimmabijuid buoridan dihte dán fálaldaga.

Sámi girkoáššit

Sámediggi oassálasttii konferánsas Parliament of World Religion`s Australias, oassin ovttasbargoproševttas Sámi girkoráđiin, mas Sámi ráđđi Ruota Girkus lea mielde. Proševtta ulbmil lea váikkuhit prosessii árbevirolaš vuoiŋŋalaš árvvuid rolla birra dálá Sámis. Earret eará guoská dát dasa movt miššuvdna, dáruiduhttin, ođasmahttin ja globaliseren leat váikkuhan vuoiŋŋalaš árvvuid sadjái sámi servodagas.

Váikkuhangaskaoamit – Kultuvra, njuolgo doarjagat

Sámi kulturviesut

Doarjjaortnega mihttomearri:
Bisuhit ja ovddidit doaimma dáláš sámi kulturviesuin

2009 reviderejuvvon bušeahtas lei várrejuvvon 8 912 000 ru 12 sámi kulturviesui. Sámi kulturviesut mat ožžot juolluduvvot ruđa Sámedikki bušeahta bokte leat norgga bealde Sámi suohkaniin ja Oslos.

Kulturviesut galget geiget raportta ovdal borgemánu 1. b. 2010, mas oidno jagi 2009 doarjagiid geavaheapmi. 2008 jahkái raporterejit sámi kulturviesut ahte sii leat dehálaš arenan báikkálaš sámi kultuvrra ovdáneapmái ja gaskkusteapmái, ja ahte sii doibmet deaivvadanbáikin álbmogii. Kursat main lea báikkálaš kultuvrralaš sisdoallu leat dan sivas oassin sámi kulturviesuid aktivitehtain.

Sámi festiválat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit dálá sámi festiválad doaimma

2009 bušehtas lei várrejuvvon 2 882 000 ru 6 sámi festiválii. Sámi festiválat mat ožžot doarjaga

Sámedikki bušehta bokte leat báikáduvvon Gáivuona, Evenáši, Guovdageainnu ja Kárášjoga suohkaniidda.

Festiválat galget ovdal borgemánu 1. b. 2010, raporteret 2009 doarjagiid geavaheami birra. 2008 jahkái raporterejit sámi festiválat ahte sii doibmet scenan sámi musihkkii ja eará kulturilbmadeapmái. Festiválat leat maid dehálaš deaivvadanbáikkid olbmuid ieš guđet agiin. Festiválat maid dieđihit positiivvalaš rievdamiid guottuin sámi kultuvrra vuostá guovllus.

Sámi valáštallan

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja eanedit daid valáštallandoaimmaid maid Sámiid Valáštallanlihttu/Samenes idrettsforbund (SVL) ja Sámi Spábbačiekčanlihttu/Samisk fotballforbund (SSL) organiserejit

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámiid Valáštallanlihttu/Samenes idrettsforbund (SVL) guovllusearvvit main leat doaimmat Norgga bealde. Dat leat Sámiid Valáštallanlihttu-Norga/Samenes idrettsforbund-Norge (SVL-N) ja Sámi Spábbačiekčanlihttu/Samisk fotballforbund (SSL)

2009 reviderejuvvon bušehtas lei várrejuvvon 1 629 000 ru sámi valáštallamii.

SVL-N ja SSL galgaba ovdal borgemánu 1. b. 2010, raporteret 2009 doarjagiid geavaheami, 2008 jahkái raporterejit sámi valáštallanorganisašuvnnat ahte sii addet identitehtahuksejeddji astoáiggefálaldaga mángga sámi guovllus, erenoamážit nuorra sápmelaččaide. Valáštallanorganisašuvnnat deattuhit viidáset ahte sámi valáštallan lea dehálaš kulturgaskkusteaddji riikkarájáid rastá.

Sámi teáhter

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit ásahuvvon sámi teáhteriid doaimma

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Beaivváš Sámi Teáhter ja Áarjelhsaemien Teatere

2009 bušehtas lei várrejuvvon 16 519 000 ru sámi teáhteriidda.

Teáhterat galget ovdal borgemánu 1. b. 2010, raporteret 2009 doarjagiid geavaheami. 2008 jahkái raporterejit sámi teáhterat ahte sii leat arenan kulturvásihusaide ja kulturgaskkusteapmái, ja dan mávssolašvuodas mi sis dan sivas lea sámi giela čalmmustahttimii ja geavaheapmái.

Sámi prentosat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit sámi prentosiid šláddjivuodá

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi prentosat Gába, Nuorttanaste ja Š

2009 bušehtas lei várrejuvvon 2 571 000 ru sámi prentosiidda.

Prentosat galget ovdal borgemánu 1. b. 2010, raporteret 2009 doarjagiid geavaheami. 2008 jahkái raporterejit sámi prentosat čuovvovaččat almmuhemiid birra: Gába lea almmuhan 4 nummára, dain leat guokte duppalmummarat main leat badjel 84 siiddu, Nuorttanastes leat leamaš 11 almmuheami, main viđa nummáris leat leamaš 12 siiddu, njealji nummáris leat leamaš 8 siiddu ja guovtti nummáris leat leamaš 16 siiddu. Nuoraidbláđđi Š lea almmuhuvvon 5 gearddi, main guovtti nummáris leat leamaš 36 siiddu ja golmma nummáris leat leamaš 32 siiddu.

Girjebusset

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sihkkarastit buriid bibliotekafálaldagaid maiguin sámi geavaheaddjit ja earát álkit sáhttet ávkkástallat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi girjebussiid eaiggádat ja doaimmaheaddjit

2009 bušehtas lei várrejuvvon 6 145 000 ru guđa sámi girjebussii.

Girjebussiid eaiggádat galget ovdal borgemánu 1. b. 2010, raporteret 2009 doarjagiid geavaheami. 2008 jahkái raporterejit sámi girjebusset čuovvovaš doaimmaid lassin dábálaš bibliotekadoaimmaide; Galledeapmi girječálliid luhtte, čájálmasat ja lohkanilvvut.

Museat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit doaimma dálá sámi museain

2009 reviderejuvvon bušehtas lei várrejuvvon 20 798 000 ru 5 sámi museai. Várrejuvpmi sisttisdoallá maid 1 800 000 ru mii galgá geavahuvvot museareforbma čuovvovoleapmái.

Museat galget ovdal borgemánu 1. b. 2010, raporteret 2009 doarjagiid geavaheami. 2008 jahkái raporterejit sámi museat mearkkašumi sápmelaččaid iežaset vuoigatvuođas beassat dokumenteret, vára váldit ja gaskkustit iežaset historjjá ja dálá áiggi. Museat raporterejit viidáset movt dát bargu čuovvoluvvo, ja ahte dárbu ja beroštupmi lassána sámi kultuvrra ja historjjá máhttui ja dieđuid háhkamii.

Váikkuhangaskaoamit – kultuvra, ohcanvuđot doarjagat

Kulturovddideapmi

Girjjálašvuohta

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Lasihit sámi girjjálašvuođa almmuhemiid meari

Vuoruheamit 2009:s:

- Fágagirjjálašvuohta man originálmánus lea sámegillii
- Fágagirjjálašvuohta mii lea jorgaluvvon sámegillii

2009 bušehtas lei várrejuvvon 2 586 000 ru girjjálašvuhtii. 2 074 000 ru juolluduvvui 8 prošehtii mearriduvvon vuoruhemiid siskkoalbe.

2009:s leat 6 prošeavtta almmuhuvvon ruđaiguin mat ovdal leat juolluduvvon girjjálašvuhtii.

Musihkkaalmmuheamit

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet doaibmabijut sámi musihka ovdanbuktima várás

Vuoruheamit 2009:s:

- CD- almmuheamit musihkain mánáid várás
- CD- almmuheamit máttasámi musihkas
- CD- almmuheamit árbevirolaš juoigamiin
- CD- almmuheamit oskkolaš teavsttaiguin

2009 reviderejuvvon bušehtas lei várrejuvvon 2 150 000 ru musihkkaalmmuhemiide. 2 075 000 ru lea juolluduvvon 18 prošeaktii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde. Okta dain lea válmmasin dahkkon 2009:s.

2009:s leat 6 prošeavtta almmuhuvvon ruđaiguin mat ovdal leat juolluduvvon musihkkaalmmuhemiide.

Kulturdoaibmabijut mánáid ja nuoraid várás

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit iešguđetlágan kulturdoaimmaid mánáid ja nuoraid várás

Vuoruheamit 2009:s:

- Dáidda- ja duodjedoaimbajut main mánát ja nuorat oassálastet árjjalaččat
- Sámi teáhterdoaimbajut main mánát ja nuorat oassálastet árjjalaččat
- Prošeavttat mat leat ovddideamen sámi mánáid ja nuoraid deaivvadansajiid
- Doaimbajut ja prošeavttat mat ovddidit mánáid bajásšaddaneavttuid báikkálaččat sámi guovlluin
- Musihkkafálaldagat mas mánát ja nuorat leat mielde
- Spáppastallangárdđážat julev- ja máttasámi guovllus

2009 bušehtas lei várrejuvvon 1 900 000 ru doaibmabijuide mánáid ja nuoraid várás. 1 793 000 ru juolluduvvui 22 prošeaktii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde.

Eará kulturdoaibmabijut

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit mánggalágan sámi kulturdoaimmaid

Vuoruheamit 2009:s:

- Sámi kulturdoalut sámi álbmotbeaivvi guovvamánu 6. b. čalmmustuhttima oktavuodas
- Filmbabuvttadusaid sámi diliid birra oasseruhtadeapmi
- Heargegilvohallamiid lágideapmi
- Sámi govvaáidda- ja duodječájáhusat Norggas, oktan katalogaiguin ja plakáhtaiguin
- Sámi amatevrateáhter ja revydoaimmat
- Doaimbajut dahje prošeavttat mat ovddidit sámi girjjálašvuoda Nordlándda fylkka skuvla- ja álbmotgirjerájuid geavaheddjiid várás
- Artistahonorárat sámi artisttaide
- Gierdomátkedoarjja Norggas sámi artisttaide
- Girkolaš álgoálbmotovttasbarggu oassálastin
- Oktasaš sámi- kveana kulturlágideamit

2009 reviderejuvvon bušeahas lei várrejuvvon 3 093 000 ru eará kulturdoaimmaide. 4 169 100 ru juolluduvvui 64 prošeaktii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde.

2009 juolludemiin leat 21 prošeavtta čađahuvvon.

Sámegielaat govvasárggusráiddut

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámegielaat govvasárggusráidduid almmuheamit

Vuoruheamit 2009:s:

- Sámegielaat govvasárggusráiddut
- Paraleallaalmmuheamit mátta-, julev- ja davvisámegillii

2009 bušeahas lei várrejuvvon 460 000 ru sámegielaat govvasárggusráidduide. 560 000 ru juolluduvvui 3 prošeaktii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde. Dát prošeavttat álggahuvvo 2009:s.

Vuoruheamit váikkuhangaskaoapmeortnegis leat sivvan liigegeavaheapmái, ja lea gokčojuvvon eará sajis unnit geavaheami bokte ja go geavatkeahes doarjjalohpádusat leat ruovttoluotta máhcahuvvon.

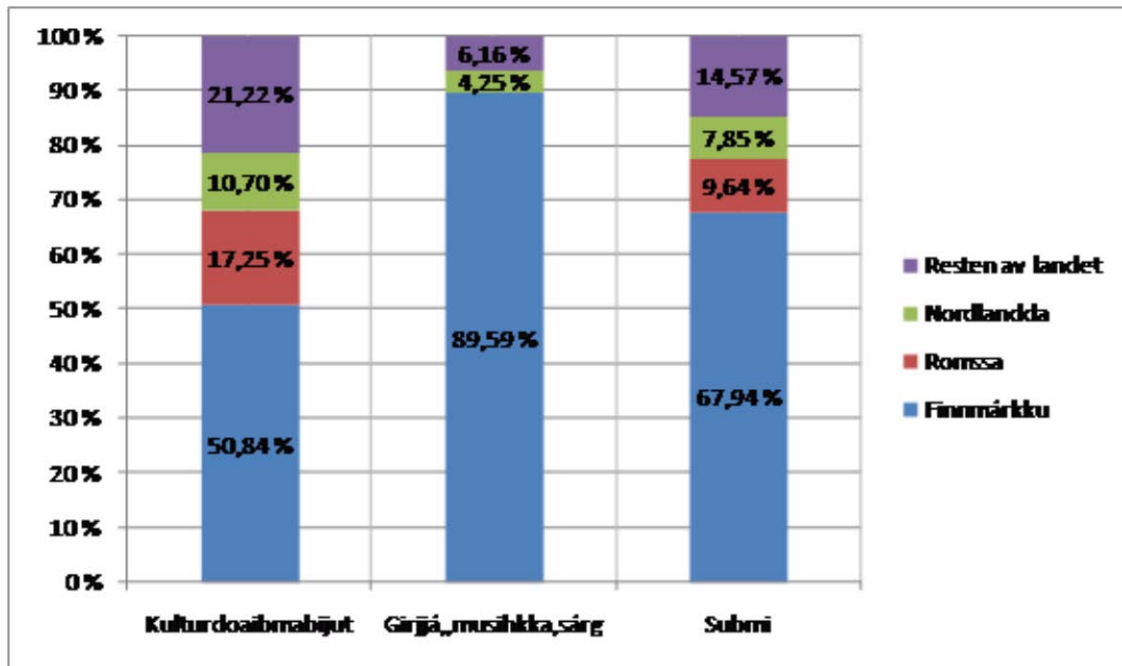
Ovdal juolluduvvon Doarjagiiguin sámegielaat govvasárggusráidduide leat 2 prošeavtta válbmejuvvon 2009:s

Čoahkkáigeassu, kulturovdánahttin, ohcanvuđot

Reviderejuvvon 2009 bušeahas lei oktiibuot várrejuvvon 10 189 000 ru kulturovdánahttimii.

Sámediggái bohte 255 ohcama, 28 550 000 ru ovddas, dain ožžo 115 ohcama juolluduvvot doarjaga, oktiibuot 10 671 300 ru ovddas vuoruhemiid siskkobealde. Kulturovdánahttima vuoruheapmi lea leamaš sivvan liigegeavaheapmái, ja lea gokčojuvvon eará sajis unnit geavaheami bokte ja go geavatkeahes doarjjalohpádusat leat ruovttoluotta máhcahuvvon.

Vuolábealde govvosis čájehuvvo movt kulturovdánahttima doarjagat leat juolluduvvon fylkkaid mielde. Stoalpu mii čájeha ollislaš doarjjajuolludeami čájeha ahte Finnmárku lea ožžon ollu dain doarjagiin. Dása lea sivvan earret eará dat go Finnmárkkus leat mánga lágádusa ja eará olggosaddit main lea iežas fitnodat, mat ožžot girjjálašvuoda- musihkkaalmmuheami- ja sámegielaat govvasárggusráidduid doarjagiid. Stoalpu mas oaidnit dušše doarjagiid eará kulturdoaimmaide ja kulturdoaimmaide mánáid ja nuoraid várás, čájeha fas eará gova.

Sámi lágádusat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit sámi lágádusaid doaimma

Vuoruheamit 2009:s:

- Ásahuvvon sámi lágádusat mat ollašuttet juolludaneavttuid
- 2009 bušehtas lei várrejuvvon 2 682 000 ru sámi lágádusaide. 2 682 000 ru juolluduvvui 6 lágádussii mearriduvvon vuoruhemiid siskkoabealde.

Sámi deaivvadansajit

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit sámi deaivvadansajiid doaimma

Doarjjaortnega olahusjoavku:

Doaimmat mat leat definerejuvvon sámi deaivvadansadjin, ja oktasaš duodjebajit Reais(a)- vuonas Máttá- Várjjagis, Billávuona duodjedállu Porsáŋggus, Duojáríid dállu Unjárggas ja Stuornnjarga Sámiid Duodji Skániin, sámediggeráđi dieđáhusas sámi ásahusovddideami birra.

2009 bušehtas lei várrejuvvon 700 000 ru sámi deaivvadansajiide. 700 000 ru juolluduvvui 4 deaivvadansadjái.

Sámi dáiddáršiehtadus

Borgemánu 19. b. 2004-mannosaš Dáiddáršiehtadusa válđošiehtadusa vuodul leaba Sámediggi ja Sámi dáiddárráđđi šiehtadallan jagi 2009 dáiddáršiehtadusa. Sámediggi ja Sámi dáiddárráđđi leat soahpan 5 150 000 ruvdnosaš juolludemiid ekonomalaš rámma Sámedikki bušehta bokte jagi 2009 dáiddáršiehtadussii. Dát mearkkaša 800 000 ruvdnosaš lassáneami jagi 2008 dohkkehuvvon dáiddáršiehtadusa ektui.

Šiehtadussii gullet čuovvovaš doaimmat:

- Dáiddárfoanda 700 000 ru.
- Stipeanda sámi dáiddáriidda 2 100 000 ru.

- Doaimbadoarjja sámi dáiddárorganisašuvnnaide ja Sámi Dáiddárráđđái 1 750 000 ru.
- Sisaoastinortnet sámi govvadáidagii ja dáiddaduodjái 350 000 ru.
- Fágalaš bagadeapmi 250 000 ru.

Sámi dáiddárráđdi hálddaša šiehtadusa várrejumiid earret sisaoastinortnega ruđaid govvadáidagiidda ja dáiddaduodjái. Dáid ruđaid hálddaša RiddoDuottarMuseat.

7 Ealáhusat

Váldomihttomearri

- Nana ja ealli servodagat stabiila ássamiin ja juohkelágan ealáhusaiguin

Oassemihttomearit

- Bisuhit ja ovddidit ealáhuseallima sámi guovlluin
- Suodjalit ja ovddidit mariidnaealáhusaid ávnnaslaš vuodđun ássamiin ja barggolašvuhtii sámi guovlluin
- Bisuhit eanadoalu deatalaš kulturguoddin ja barggaheaddjin sámi guovlluin
- Ovddidit ealáhuslaš duoji mas lea gánnáhahttivuohta ja mii vuovdá iešráhkaduvvon gálvvuid
- Ekologalaččat, ekonomalaččat ja kultuvrralaččat ceavzilis boazodoallu
-

Strategiijat

- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte váikkuhit juohkelágan ealáhusaid ja doarjjaruđaid buori juohkima sohkaččat gaskka
- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte addit nuorra ásaheddjiide vejolašvuoda álggahit iežaset doaimma
- Oktiortnet váikkuhangaskaomiid ovttrasráđiid báikkálaš ja regionála eiseválddiiguin
- Bisuhit ja viidáset ovddidit gulahallama guovddáš ja regionála eiseválddiiguin nannen dihte rámmaeavttuid sámi ealáhusovddideapmái
- Láhčit gelbbolašvuodaovddideami ja innovašuvnna ovttasbarggu bokte gelbbolašvuoda- ja máhtolašvuoda-birrasaiguin
- Ovttasbarggu bokte relevánta beliiguin váikkuhit dan ahte ealáhusovddidanbargu šaddá eanet boahteáiggiváikkuheadjin ja ahte vuodđudeaddjit čuoovvoluvvojit buorebut

Ovttasbargu sierranas oassálastiiguin

Sámediggi gullahallá sierranas oassálastiiguin nannen dihtii ealáhusovddideami rámmaid sámi guovlluin. Ealáhusorganisašuvnnat gullet daidda oassálastiide geaiguin Sámediggi vuoruha gulahallat.

Lassin formálalaš čoahkkimiid sierranas oassálastiiguin lea Sámediggi maiddái lágidan ja áigu lágidit álbmotčoahkkimiid main sáhttet boahit ovdan evttohusat ja komeanttat. Ovdamearkka dihtii leat álbmotčoahkkimat oassin Riddoguoáslávddegotti evttohusa čuoovvoleamis.

Sámediggi lea árvalusaid oktavuodas eanandoallošiehtadussii ja boazodoallošiehtadussii dovddahan ahte Sámediggi galgá sáhttit konsulteret šiehtadusaid birra ovdalgo dat sáddejuvvojit šiehtadalliide. Dan birra leat álggahuvvon ságastallamat Eanandoallo- ja biebmodepartemeanttain.

Doaibmabidjoplána sámi giliid suddjema ja ovddideami várás

Sámediggi lea meannudan sámi giliid suddjema ja ovddideami ášši ságaškuššanáššin dievasčoahkkimis. Ollu oasálaččain lea ovddasvástáduš giliovddideamis; stáhtas, fylkkain, gielddain ja maiddá Sámedikkis.

Áššis deattuhuvvui dárbu nannet sámegeiela, eaktodáhtolaš organisašuvdnabarggu ovddidanvejolašvuodát, buriid ja oadjebas eallineavttuid sihkkarastin sámi árvvuid vuodul, báikkálaš ealáhuseallima nannen ja ovttasbargu eará ovddidanoasálaččaiguin. Konkrehta evttohusan mearridii Sámediggi lágidit jurdda- ja oaivadanseminára giliovddideami várás sámi guovlluin. Sámediggi deattuhii ahte sámi gilit leat iešguđetláganat ja ahte lea dárbu heivehit doaibmabijuid viidáset ovddideapmái.

Mariidna ealáhusat

Riddoguolástuslávdegotti

Sámediggi vuoruha mearrasámi vuoigatvuodaid dohkkeheami ja nannema, ja bargá danne árjjalaččat čuovvolemiin Riddoguolástuslávdegotti evttohusa finnmárkkuguolástusláhkan. Sámediggi ja Guolástus- ja riddodepartemeanta leat šiehtadan ovttasbarggu ráhkkanan dihtii konsultašuvnnaide. Sámediggi atná deatalažžan gávdnat čovdosa mii lágalaččat dohkkeha guolástusvuoigatvuoda eahpitkeahces álbmotrievttálaš rámmaid siskkobealde. Dakkár vuoigatvuoda sisdoallu ferte viidáseappot konkretiserejuvvot, ja boahttevaš hálldašanortnet ferte sihkkarastit sámi mielmearrideami resursahálldašeamis.

Luossahálldašeapmi

Sámedikki mihttomearri lea ahte sámi mearraluossabivdu galgá bisuhuvvot nu mo dat lea dál vai mearraluossabivdiid vuoigatvuodát bisuhuvvojit. Danne lea Sámediggi bargan dan ala ahte ii čadahuvvo Birasgáhttendepartemeantta ásahan konsesuvdnaortnet mearraluossabivddu várás, ja ahte mearraluossabivddu mudden rievdaduvvo ruovttoluotta 2007 ortnegii. Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnna jagi 2009 mearraluossabivddu muddema birra Luondduhálldašandirektoráhtain ja Birasgáhttendepartemeanttain. Muddemat mat ledje mearriduvvon 2008 várás, jotkojuvvojedje 2009:s.

Luondduhálldašandirektoráhta lea mearridan njuolggadusaid anadroma luossabivddu muddemii áigodahkii 2010-2014. Njuolggadusat leat mearriduvvon konsulterekeahhtá Sámedikkiin. Sámediggi lea reivves Luondduhálldašandirektoráhtii čujuhan dan.

Luondduhálldašandirektoráhta lea konsulteren Sámedikki ovdalgo mearraluossabivddu muddenevttohus áigodahkii 2010-2014 sáddejuvvui gulaskuddamii. Lea čielggaduvvon ahte birasgáhtteneiseválddit galget konsulteret muddemiid mearrideami birra maŋŋá gulaskuddama, ja direktoráhtas galget leat sierra čoahkkimat sámi mearraluossabivdoorganisašuvnnaiguin ovdal mearrideami.

Guolásteami muddemat jagi 2009 várás

Sámedikki evttohusa vuodđun jagi 2009 guolástusmuddema oktavuodas lei mihttomearri ahte buoridit resursadili sápmelaččaide ja earáide geat bivde riddo- ja vuotnaguovlluin. Mearridettiin jagi 2009 muddemiid lea Guolástus- ja riddodepartemeanta muhtun čuoggáin mieđihan Sámediggái. Ovdamearkan dasa lea ahte uhcimus fatnasat mat bivdet dorski, leat sihkkarastojuvvon stuorát badjelmuddenproseantta, friija bivdima uhcimus fatnasiidda, mat bivdet divssu ja sáiddi giddejuvvon joavkkus, ahte fierbmečalbcesturrodat ii bajiduvvo dorskebivddus siskkobealde vuotnalinjá ja ahte snoranuohtti gildojuvvo vuotnalinjáid siskkobealde.

Sámediggi atná negatiivan rahpat šáksabivddu 2009:s Finnmarkku vuonain ja rittus go dál eat dieđe doarvái dan birra maid šákša mearkkaša biepmusráidui mariidna ekologalaš vuogádagas. Sámediggi lea viidáseappot evttohan ahte gonagasreabbá hálddašuvvo lagašvuoda ja sorjávašvuoda prinsihpa vuodul.

Dorskebiebman

Sámediggi lea addán celkámuša Omasvuona suohkaniid dorskebiebmanrusttega birra. Sámedikki cealkámušas čujuhuvvo Omasvuona, Ivgu ja Gáivuona suohkaniid bargui oktasaš riddoavádatplánain. Sámedikki oainnu mielde ii berre ášši meannuduvvot ovdalgo plána lea dohkkehuvvon. Sámediggi oavvilda viidáseappot ahte ášši lei berret meannudit plánaáššin go das leat mearkkašahtti váikkuhusat birrasii ja servodahkii. Omasvuona plána- ja doaibmastivra rávvii gielddastivrra ahte ii galgan dohkkehit rusttega. Gielddastivra lea mearridan ohcama ja addán Storfjord Torsk lobi hukset dorskebiebmanrusttega. Lohpi lea ráddjejuvvon 3 jahkái. Sámedikki vuosteákkat eai leat vuhtiiváldojuvvon suohkanstivrra mearrádusas. Ii ge Sámediggi leat ožžon dieđu mearrádusa birra.

Eanandoallu

Eanadoallošiehtadallamat

- Sámediggi lea buktán árvalusaid Eanandoallo- ja biebmodepartementii eanadoallošiehtadusaid oktavuodas, ja lea muhtun muddui ožžon mieđihuvvot miljon lihtera sturrosaš mielkeearrelassáneami. Lassánan mielkeearri lea dattetge ráddjejuvvon Finnmarkkui. Šiehtadallit leat ovttamielaláččat das ahte Finnmarkkus galgá leat seamma doarjjamáksomearri areálaide mat leat badjel 200 dekára go vuollel 200 dekára. Dálá máksomearri olggobealde Finnmarkku lea uhcit areálaide mat leat badjel 200 dekára. Sámediggi ii leat duhtavaš dainna ahte ortnegiidda Finnmarkku várás ii gula sámi eanandoallu Romssas ja Nordlánddas, ja áigu bargat dan ala ahte dát guokte fylkka galget gullat daidda ortnegiidda maid Sámediggi lea ožžon mieđihuvvot 2010 várás. Sámediggi háliidii konsultašuvnnaid eanadoallošiehtadusa birra ovdalgo fáaldat sáddejuvvui eanadoalloorganisašuvnnaide. Eanandoallodepartemeanta lea hilgon dán gáibádusa sihke reivve bokte ja čoahkkimis.

Dáluid bisuheapmi

Sámediggi lea ovttasbarggus Innovasjon Norge:in ja Finnmarkku fylkkamánni eanadoalloossodagain plánen prošeavtta man áigumuš lea sihkarastit eanadoalu Porsánggus, Kárášjogas ja Guovdageainnus. Dilli guovllus lea balahahtti ja ollu dálut leat heaittihuvvon. Gielddat bovdejuvvojit searvat 2010 ovddasmanniprošektii. Prošeavtta vásáhusat sáhttet várra eará sámi guovlluide ge boahtit ávkin.

Eanadoalu ja boazodoalu gaskasaš riiddut

Sámedikkis lea leamaš čoahkkin Finnmark bodelag:ain dan ealáhusriiddu birra Álttás mii lea gaskal eanadoalu ja boazodoalu. Sámediggi lea deattuhan ahte dát ii leat čearddalaš riidu, muhto ealáhusriidu masa sáhtta gávndat dakkár čovdosiid maid bealit sáhttet dohkkehit.

Ráđđehusa eanadoallopoltihkka

Soria Moria-julggaštusas boahdá ovdan ahte galgá ráhkaduvvot stuorradiggedieđáhus norgga eanadoallopoltihkka birra. Sámedikkis galgá leat árjjalaš rolla dán dieđáhusa ráhkadeamis. Eanandoallodepartemeanta lea dieđihan ruovttoluotta ahte Sámediggi galgá beassat searvat dán bargui.

Duodji

Duoji ealáhusšiehtadus

Sámediggi ja duodjeorganisašuvnnat šiehtadallet jahkásaččat ealáhusšiehtadusa duoji várás. Čakčamánu 2009:s boatkanedje ealáhusšiehtadallamat jagi 2010 várás. Danne lea Sámediggi mearridan duodjedoaibmabijuid ekonomalaš rámma jahkásaš bušehtas. Organisašuvnnaid gáibádušat lei stuorát go dat ekonomalaš rámmat mat ledje biddjojuvvon ealáhussiehtadussii.

Doaibmadoarjjaortnet duojáriidda

Sámediggi lea árvvoštallagoahtán duoji doaibmadoarjjaortnega. Árvvoštallojuvvot galget doaibmadoarjjaeavttut, doaibmadoarjjaortnega beaktu ja áššemeannudeapmi ja áššejohtu. Raporta galgá leat gárvvis mañimusat njukčamánu 1. b. 2010.

Duoji fidnooahppiortnet

Fidnooahppoortnet doajis lea álggahuvvon, ja guhtta ohcci leat ožžon fálaldaga álgit fidnooahppin. Golmmas sis leat álggahan oahppoáigodaga. Odđa fidnooahppit válđojuvvojit sisa go jagi 2010 skuvlajahki álgá. Sámediggi lea ožžon Boazodoalu ja duoji oahppokantuvrra organiseret ortnega. Fidnooahppoortnet lea oassi lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmmas.

Boazodoallu

Sámedikki dieđáhus sámi boazodoalu birra

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii 2009:s sámi boazodoalldieđáhusa. Sámi boazodoalldieđáhus ráhkaduvvui earret eará ságaškuššanášši vuodul boazodoallopólitihka birra maid Sámediggi meannudii, čoahkkimiin gosa buot boazodoalloorohagat Norggas ledje bovdejuvvuon, ja čoahkkimis Norgga boazosápmelaččaid riikkaserviin.

Boazodoallopólitihkalaš barggu bajimus mihttomearri lea váikkuhit dasa ahte boazodoallu jotkojuvvo ceavzilis sámi ealáhussan, ja fuolahit ja sihkkarastit kultuvrra, giela, boares vieruid ja árbejuvvon vuoigatvuodaid deatalaš fáktorin hálddašeami ja lánkaaddimis. Mihttomearri mearkkaša boazodoalu árbevirolaš mihtilmasvuodá deattuheami bearašealáhussan, ja sihkkarastit boazodoalu areálaid.

Dieđáhusas dieđihuvvo earret eará odđa politihkalaš mihttomeriid birra ja Sámedikki vuordámušaid birra boazodoalu hálddašeami ektui, ja Sámedikki iežas rolla ja ovddasvástádusa birra boazoealáhusa ovddideami ektui. Dieđáhus árvala iešguđet politihkalaš strategiijaid dainna ulbmiliin ahte sihkkarastit boazodoalu rámmaeavttuid. Sámediggi oaidná dakkár ovddideami mii mearkkaša stuorát válđdi guovddáš sámi servodatsurggiin. Duohta jahkásaš bušehttašiehtadallamat ovddidivččii Sámedikki rolla politihkkaovddideaddjin ja ovddasvástádusdoaimmaheaddjin. Dakkár ovddideami hálidus guoská maidái boazodollu politihkka- ja váldesuorgin Sámediggái.

Boazodoallošiehtadus

Sámediggi lea dárkojeaddji stáhta bealis boazodoallošiehtadallamiin. Sámediggi lea evttohusastis boazodoallošiehtadussii earret eará evttohan ahte orohatdoarjja orohagaide maid boazolohku lea menddo stuoris, ii galgga oaniduvvot. Boazodoallopólitihka geatnegahtta orohagaide fuolahit oktasašresurssaid, ja doarjjaeaktun lea ahte orohagat galget geahpedit boazologu jus dat lea menddo stuoris daid areálaid ektui maid sáhtta geavahit. Dát mearkkaša ahte orohagaide ferte atnit boazodoalu ovddasteaddji orgánan mii galgá fuolahit ávnnaslaš vuđđosa ovttaskas boazodoalli bealis. Sámediggi oaivvilda ahte dat vuohki mo stáhta lea gieđahallan orohatdoarjaga, ii ollašuite álgoálbmotrievtti mii eaktuda ahte stáhta galgá fuolahit dan ahte álgoálbmot ovddasteaddji orgána sáhtta fuolahit iežas ávnnaslaš vuđđosa. Sámedikki oainnu mielde ii leat riektá ahte orohatdoarjaga oanideapmi galgá

čuočcat buot orohaga boazodoalliide go okta dahje eanebut orohagas eai doahhtal dohkálaš boazologu.

132 kV fápmolinjá huksen Máttá-Helgelánda

Sámediggi lea konsulteremin Oljo- ja energijadepartemeanttain fápmolinjá huksema birra Máttá-Helgelánda. Fápmolinjá lea plánejuvvon Vevelstad suohkanis Brønnøy suohkani. Válljejuvvon spáittusmolssaeaktu lea hálbimus molssaeaktu, muhto šaddá vuostálagaid guohtuneatnamiiguin ja mángga johtolat-, vuojehan- ja johtingeainnuiguin guoskevaš orohagas Jillen-Njaarke. Spáittus šaddá maiddá vuostálagaid sámi kulturmuittuiguin.

Konsultašuvnnat konsešuvnnaid birra Forsanvatnet fápmorusttega muddeman ja fápmohuksema birra Oljo- ja energijadepartemeanta lea addán Nord-Salten Kraftlag AL:ii konsešuvnna muddet Forsanvatn ja Forsanvatn fápmorusttega Stáiggu ja Hápmira suohkaniin Nordlánda. Sámedikki ledje konsultašuvnnat Oljo- ja energijadepartemeanttain dán áššis. Guokte čielggadusa ráhkaduvvojede muddema vejolaš váikkuhusaid birra boazodollui. Raporta deattuha iešguđetláhkai váikkuhusaid johtingeainnuide. Konsultašuvnnain ii čielga man muddui lea ovttamielalašvuohta departemeanta ja Sámedikki gaskkas das ahte sáhttet go muddemat dagahit ahte johtolatgeaidnu giddejuvvo. Ii ge Sámediggi beassan konsulteret vejolaš konsešuvdnaeavttuid guovllu boazodoalu ektui. Konsultašuvnnat eai čađahuvvon buori jáhkus dainna ulbmiliin ahte juksat ovttamielalašvuođa nu mo konsultašuvdnašiehtadus gáibida. Departemeanta loahpahii konsultašuvnnaid ovttabeallásaččat vaikke vel Sámedikkis ii leat leamaš vejolašvuohta árvoštallat lea go vejolaš juksat ovttamielalašvuođa. Eai ge konsultašuvnnat čuovvovuvvon njuolggá guoskkahuvvon orohagaid ektui.

Muhtun guovlluid ráfáiduhttin boazoguohtuma vuostá Finnmárkkus

Sámediggi ja Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta leaba barggu oktavuodas revideret lánkaásahusa mii guoská muhtun Finnmárkku guovlluid ráfáiduhttimii boazoguohtuma vuostá, álggahan konsultašuvdnaproseassa. Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta galgá maiddá konsulteret eará njuolggá guoskkahuvvon sámi beroštusaid. Konsultašuvnnaid rámmat lei rievttálaš vuolggasadji, historihkka, áššeprošeassa, juridihkalaš čuolbmačilgehusat ja vejolaš molssaektosaš čovdosat. Sámediggi ja Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta eaba juksan ovttamielalašvuođa.

Geaidnu Njeareveadjai

2008:s attii Sámediggi 400 000 ruvdnosaš lohpadusa Njeareveaji geaidnosearvá bargat proševttain ”Vei til Nerver”. Sámediggi háliid deaivvadit Njeareveaji geaidnoserviin ja dainna orohagain, mii lea dolvon Njeareveaji-ášši riektái, vai gulahallama bokte sáhtášii čoavdit ášši. Orohat ii háliidan searvat. Sámediggi lea doallan čoačkima Njeareveaji geaidnoserviin, ja lea čuovvola ášši ságaškusšamiiguin Finnmárkkuopmodagain ja Finnmárkku fylkkagielddain. Lea dahkkojuvvon bággolonistanmearrádus mii earret eará mearkaša ahte buhtadusmeroštallamat boazodollui mearriduvvojit rievttis. Oasit geainnus leat leamaš huksejuvvomin 2009 golggotmánu rájes Johtolatdepartemeanta ruđaiguin, muhto lea ain guhki dassážiigo geaidnu adnojuvvo leat gárvvis. Ášši galgá várra meannuduvvot Finnmárkku fylkkadikkis 2010 dálvvi.

Lotnolas- ja meahcceeáláhusat

Lotnolasealáhusaid árvohákanprográmma ja sámi mátkealáhusat

Lotnolasealáhusaid árvohákanprográmma prográmmačilgehus ja sámi mátkealáhus árvvoštallojuvvojit jeavddalaččat heivehan dihtii ealáhuseallima ovddideapmái, ja Stuorradikki ja Sámedikki bušeahhtamearrádusaide. Sámediggi čađaha dan lassin muddemiid muhtun doaibmabijuid várás oččodan dihtii dakkár váikkuhangaskaoapmeortnega mii deaivá nu bures go vejolaš. Prográmma bokte lea leamaš vejolaš ruhtadit bagadusbálvalusa duojs mas Duodjeinstituhta lea ožžon ovddasvástádusa. Leat maid álggahuvvon doaibmabijut mat uhcdivčče njuorjomáddodaga muhtun

vuonain. Mánge investerendoaimbajju leat ruhtaduvvon prográmma bokte. Eanaš oassi ruđain lea juolluduvvon mátkaaláhusulbmiliidda.

Meahcceealáhusat

- Sámediggi lea Sámi bivdo- ja meahcástanserviin ja Guovdageainnu suohkaniin ságaškuššan meahcceealáhusaid ovdáneami erenoamáš deattuin sáivaguolásteapmái Guovdageainnus. Storra hástalusat leat álggahit ođđa doaimmaid meahcceealáhusas. Sámediggi hálddaša váikkuhangaskaomiid mat dárbbasuvvojit doaimbajjuid ruhtadeapmái, muhto ealáhus ieš dat ferte álggahit ođđa doaimbajjuid. Sámediggi lea juolludan doarjaga dasa ahte árvvoštallat lea go vuoddu sáivaguliid vuostáiváldimii Guovdageainnus.

Gárdun

Sámediggi lea addán cealkámuša Finnmárkkuopmodaga evttohussii ahte muddet gárduma. Sámediggi deattuhii ahte ferte deattuhuvvot ahte rievssahiid gárdumis lea dakkár vuoddu sámi kultuvrras ja ealáhusdoaimmaheamis, mas lea doarjja finnmárkkulága ulbmilparagrafas. Sámediggi lea viidáseappot dovddahan ahte ii dárbbas muddet gárduma vai ceavzilis rievssatmáddodat sihkarastojuvvo, danne go dat rievssathivvodat mii bivdojuvvo gárdumis ii okto áitte rievssatmáddodaga, ja danne go gárdun viehka guhkás mudde iežas. Finnmárkkuopmodaga stivra mearridii dattetge ahte ásahuvvo áigodatearri gárdumii go resursadeasta dan dahká dárbbaslažžan. Gárdunáigodahkii 2009-2010 ásahuvvo dakkár áigodatearri, ahte gárdumiin beassá bivdit eanemusat 50 rievssaha juohke áigodagas.

Boraspiret

Sámediggi nammada áirasiid boraspirenammagottiide Hedmárkkus davás. Birasgáhttendepartemeanta gáibida boraspireláhkaásahusa vuodul ahte Sámedikki áirasat boraspirelávdegottiin galget lea áirrasin dahje várreáirrasin Sámedikkis. Sámediggi mielas dat gáibádus lea eahpegovttolaš, ja lea bivdán Birasgáhttendepartemeanta rievdadit boraspireláhkaásahusa nu ahte Sámediggi friija sáhtta nammadit lahtuidis boraspirenammagottiide. Birasgáhttendepartemeanta lea miedihán Sámedikki gáibádussii ja sis lea leamaš láhkaásahusa rievdadusevttohus gulaskuddamis 2009 čavčča. Láhkaásahusrievdadus lea nu ahte ii šat gáibiduvvo ahte Sámedikki lahtut regionála boraspirenammagottiin galget leat áirrasin dahje várreáirrasin Sámedikkis. Dat gáibádus gal bisuhuvvo ahte galgá leat báikkálaš gullevašvuotta.

Váikkuhangaskaoamit – ealáhusat – njuolggá doarjagat

Duodjeásahusat

- Doarjjaortnega mihttomearri:
- Bisuhit aktivitehta Duodjeinstituhtas ovddidan dihte duodjeealáhusa viidáseappot

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 2 509 000 ru duodjeásahusaide, 2 009 500 ru lea doaimmadoarjja Duodjeinstituhtii, ja 500 000 ru doarjja bagadallanvirggiide duojis maid Duodjeinstituhtta hálddaša.

Duodjeinstituhtta galgá mañimusat 01.08.10 raporteret jagi 2009 doarjjageavaheami.

Bargojoavku masa sihke Sámediggi ja Duodjeinstituhtta oassálastet, lea ásahuvvon árvvoštallat daid mihttomeriid mat leat mearriduvvon instituhtii, ja dan bargui maid instituhtta čadaha. Bargojoavku galgá maddái árvvoštallat instituhtta ekonomalaš beliid. Proseassa lea álggahuvvon ja bargu loahpahuvo 2010:s.

Váikkuhangaskaoamit – ealáhusat – ohcanvuđot doarjagat

Ealáhusovddideapmi

Juohkelágan ealáhusat

- Doarjaortnega mihttomearri:
- Bisuhit aktivitehta Duodjeinstituhtas ovddidan dihte duodjeealáhusa viidáseappot
- Vuoruheamit 2009:s:
- Gelbbolašvuoda bajideapmi ja buvttaovddideapmi
- Investeremat mat váikkuhit ollu fitnodatovddideapmái
- Buvttaovddideapmi ja investeremat boazodolliid lasseealáhusain
- Buvtta- ja márkanovddideapmi mátkaaláhusaid siskkobealde
- 2009 reviderejuvvon bušeahas lei várrejuvvon 6 017 000 ru juohkelágan ealáhusaide. Juolluduvvui 7 452 000 ru 53 prošehtii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde. Rájibadjelgeavaheami sivvan lea juohkelágan ealáhusaid vuoruheapmi, ja lea gokčojuvvon daid bušhterejuvvon ruđaiguin mat eai leat geavahuvvon, ja geavatkeahes lohpadusaiguin mat leat gessojuvvon ruovttoluotta.

Meahcceealáhusat

2009 bušeahas lei várrejuvvon 1 000 000 ru meahcceealáhusaide, poasta geavahuvvui juohkelágan ealáhusaide reviderejuvvon bušeahas.

Duodji ealáhusšiehtadusa olggobealde

2009 reviderejuvvon bušeahas lei várrejuvvon 500 000 duodjái ealáhusšiehtadusa olggobealde. Juolluduvvui 291 700 ru 2 oasussearvvi doaimmadoarjagii..

Mariidnaealáhusat

- Doarjaortnega mihttomearri:
- Ovddideapmi ja stuorat barggolašvuotta mariidnaealáhusaid siskkobealde

Vuoruheamit 2009:s:

- Doarja bivdofatnasiid oastimii mat leat vuollel 25 jagi.
- Doarja vuostáiváldinrusttegiid viidáset ovddideapmái ja ođasmahttimii
- Ođđa buktagiid ásaheamiide, ovddideapmái ja/dahje viidáset náláštuttimii mariidnaealáhusaid siskkobealde

2009 bušeahas lei várrejuvvon 4 165 000 ru mariidna ealáhusaide. Juolluduvvui 4 224 000 ru 26 prošehtii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde.

Eanandoallu

- Doarjaortnega mihttomearri:
- Bisuhit barggolašvuoda ja doallostruktuorra dálá dásis
- Vuoruheamit 2009:s:

- Ođđahuksemat ja doaibmavisttiid viidát earáhuhttin
- Eanadoallomašinnat ja -reaidut reaidoserviide. Nissonolbmot ja nuorat mat leat vuolle 35 jagi, sáhttet ohat doarjaga bođumašinnaide- ja reaiduide
- 2009 bušehtas lei várrejuvvon 4 799 000 til jordbruk. Juolluduvvui 4 790 200 ru 32 prošektii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde. Dan lassin juolluduvvui 313 900 ruvdnosaš doarjja oastit mielkeeriid 14 mielkedollui. Rájibadjelgeavaheami sivvan lea vuoruheapmi jordbruk, ja lea gokčojuvvon daid bušehterejuvvon ruđaiguin mat eai leat geavahuvvon, ja geavatkeahkes lohpadusaiguin mat leat gessojuvvon ruovttoluotta.

Álggahanstipeanddat

- Doarjjaortnega mihttomearri:
- Ođđa gávpejurdagiid ovddideapmi ja ođđa doaimmaid ásaheapmi
- Vuoruheamit 2009:s:
- Smáviltálgan biebmobuvttadeapmi
- Álggaheaddjit geat álggahit meahccealáhusdoaimmaid ja mátkaaláhusdoaimmaid lotnolagaid eará aláhusaiguin
- 2009 bušehtas lei várrejuvvon 1 500 000 ru álggahanstipeanddaide. Juolluduvvui 1 500 000 ru 11 stipendii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde.

Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma

Lotnolasealáhusat

- Doarjjaortnega mihttomearri:
- Ceavzilis lotnolasealáhusdoaimmat
- Vuoruheamit 2009:s:
- Buvttaovddideapmi ja meahccebuktagiid kvalitehta sihkkarastin
- Vuovdin- ja márkandoaibmabijut meahccealáhusaid siskkobealde
- Sáivačáhceguliid biebmán
- Vásihusvuđot mátkaaláhusdoaimmaid ovddideapmi
- Smáviltálgan biebmobuvttadeapmi
- Meahccebuktagiid vuostáiváldinrusttegat
- Gelbbolašvuoda buorideapmi meahccealáhusaid siskkobealde

2009 bušehtas lei várrejuvvon 3 150 000 ru lotnolasealáhusaide. Jagi 2008 jahkeloahpaheamis sirdojuvvui 1 904 000 ru jahkái 2009. Juolluduvvui 4 529 000 ru 34 prošektii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobealde.

Duodji - fidnoahppiortnet

- Doarjjaortnega mihttomearri:
- Rekrutterema sihkkarastin duodjealáhusii

2009 bušehtas lei várrejuvvon 1 500 000 til lærlingeordning for duodji.

2009:s dahkkojuvvojedje 3 fidnoahppešiehtadusa.

Čielggadanprošeavttat ja eará doaibmabijut árvoháhkkanprográmmas

2009 bušehtas lei várrejuvvon 1 350 000 ru čielggadanprošeavttaide ja eará doaibmabijuide lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmmas. Juolluduvvui 1 327 050 ru vuolábealde doaibmabijuide.

Sámediggi juolludii ruđaid álggahankursii Finnmárkkus mii álggahuvvui 20008:s ja loahpahuvvui 2009:s. Dain 18.s geat čadahedje, ledje njealjis Gáivuona suohkanis. Kurssa vásáhusat čájehit ahte lea dárbu loktet gelbbolašvuoda, ja ahte lea deatalaš vuoruhit sin, geain leat konkrehta gávpejurdagat.

Sámediggi lea čielggadan dárbbu gelbbolašvuodaaguovddáži meahccealáhusaid várás. Čielggadusas lea evttohuvvon gelbbolašvuodafierpmádat vuodđuduvvon ásahusaid gaskkas masa earret eará Bioforsk, sámi guovddážit ja Sámi allaskuvla/Sami University College servet. Čielggadeaddji ii evttot ichčanas gelbbolašvuodaaguovddáža. Sámediggi ii leat meannudan čielggadusa.

Sámediggi lea ovttas Mearrasámi Diehtoguovddážiin Billávuonas álggahan golmmajagáš prošeavtta, Njuorju báikkálaš kultuvrras ja vuotnaovddideamis, lasihan dihtii njuorjobivddu Porsáŋggu-, Láges- ja Deanuvuonas. Prošeavtta mihttomearri lea uhcidit vahágiid vuonaid guliide ja buoridit daid kvalitehta, áimmahuššat ja ovddidit ođđa dieđuid geavaheamis njuorjobierggu borramuššan ja viidásetbuvttadit njuorjoávdnasiid duodjebuvttadeamis.

Gáŋgaviikka gielda oáččui doarjaga mearrasámi duodaštanprosektii oainnusin dahkat gieldda mearrasámi kultuvrra, ja dakko bokte láchit dilálašvuoda mearrasámi vásihanturismii mas eaktivuohta ja jáhkehahttivuohta leat guovddážis.

Duoji ealáhusšiehtadus

Sámedikki mihttomearri lea láchit vejolašvuoda ovddidit nannoset ealáhusvuodot duoji dakko bokte ahte buoridit duodjealáhusa rámmaeavttuid. Sámediggi ja duodjioorganisašuvnnat Duojárriid ealáhussearvi ja Riikasearvi Sámiid Duodji leat soahpan válđošiehtadusa mii vuolláičállojuvvui 2005:s. Šiehtadus deattasta ahte bealit galget šiehtadallat oktilis ealáhusšiehtadusa duodjai dakkár doaibmabijuiguin maid áigumuš lea ovddidit ealáhusa politihkalaš mihttomeriid ja ealáhusnjuolggadusaid vuodul.

Jagi 2009 rámma lei buohkanassii 9 210 000 ru. Duodješiehtadusa mihttomearri lea ovddidit dakkár ealáhusvuodot duoji mii lea eanet gánnáhahtti ja mas vuvdojuvvojit gálvvut maid ieža leat ráhkadan.

Duoji doaibmadoarjja

- Doarjjaortnega mihttomearri:
- Iešráhkaduvvon gálvvuide buoret johtu
- Doarjjaortnega olahusjoavku:
- Ovttaolbmofitnodagat mat devdet doaibmadoarjaga oazžuneavttuid

2009 bušehtas lei várrejuvvon 3 300 000 ru doaibmadoarjagiidda duojis. Juolluduvvui 3 650 900 ru 57 doaibmadoarjagi. Doaibmadoarjagiid lohku duojis lea lassán njeljiin 2008 rájes.

Investeren- ja ovddidandoarjja

- Doarjjaortnega mihttomearri:
- Ovddidit duodjefitnodagaid
- Vuoruheamit 2009:s:
- Gelbbolašvuoda bajideami doaibmabijut álggaheaddjiid ja ásahuvvon doaimmaheaddjiid várás

- Investieremat ja doaibmabijut mat váikkuhit fitnodatovddideapmái
- Ovddidanprošeavttat duodjeealáhusa várás
- Mearkagálvoovddideami joatkin
- Vuovdin- ja vuovdalandoaibmabijut
- 100 000 ru várrejuvvo duodjestipeandan daidda oahppiide geat váldet joatkkaoahpu
- 2009 bušehtas lei várrejuvvon 3 100 000 ru investeren- ja ovddidandoarjjan duojáriidda. Juolluduvvui 3 024 000 ru 28 doaibmabidjui vuoruhemiid siskkobealde. Dan lassin lea juolluduvvon 100 000 ru 19 duodjestipendiid daid joatkkaskuvlla oahppiide geain lea duoji fágasuorggis.

Doaibmadoarjagiid árvvoštallan

- 2009 bušehtas lei várrejuvvon 300 000 ru árvvoštallat doaibmadoarjjaortnega duoji ealáhusšiehtaduss.
- Árvvoštallam lea álggahuvvon ja gárvvistuvvo plána mielde ovdal 01.03.10.

Duoji čálgoortnegat

- Doarjjaortnega mihttomearri
- Bisuhit bargonávccalaš duojáriid čálgoortnegiid
- 2009 bušehtas lei várrejuvvon 200 000 ru duojáriid čálgoortnegiidda. Juolluduvvui 43 974 ru 4 duojáriid.

Fága- ja ekonomiijalávdegoddi

- 2009 bušehtas lei várrejuvvon 200 000 ru dan fága- ja ekonomiijalávdegoddi, mii mearrida ohcamušaid beassat mielde duodjeregistarii, ja mii meroštallá duodjeealáhusa ekonomalaš vuodu. Bargovuohki ráhkadit raportta duodjeealáhusa ekonomalaš vuodu birra, lea rievvaduvvon, ja danne ii ráhkaduvvon raporta 2009:s.

Sámi duodjegávppi organisašuvnnat

2009 bušehtas lei várrejuvvon 550 000 ru sámi gávpeorganisašuvnnaide dahje fitnodagaide mat vuodet duoji. Juolluduvvui 550 000 ru 4 duodjevuodimii.

Duodjeorganisašuvnnat - njuolggat doarjagat - duoji ealáhusšiehtadus

- Doarjjaortnega mihttomearri:
- Bisuhit Duojáriid Ealáhussearvvi ja Sámiid Duodji OS doaimmaid

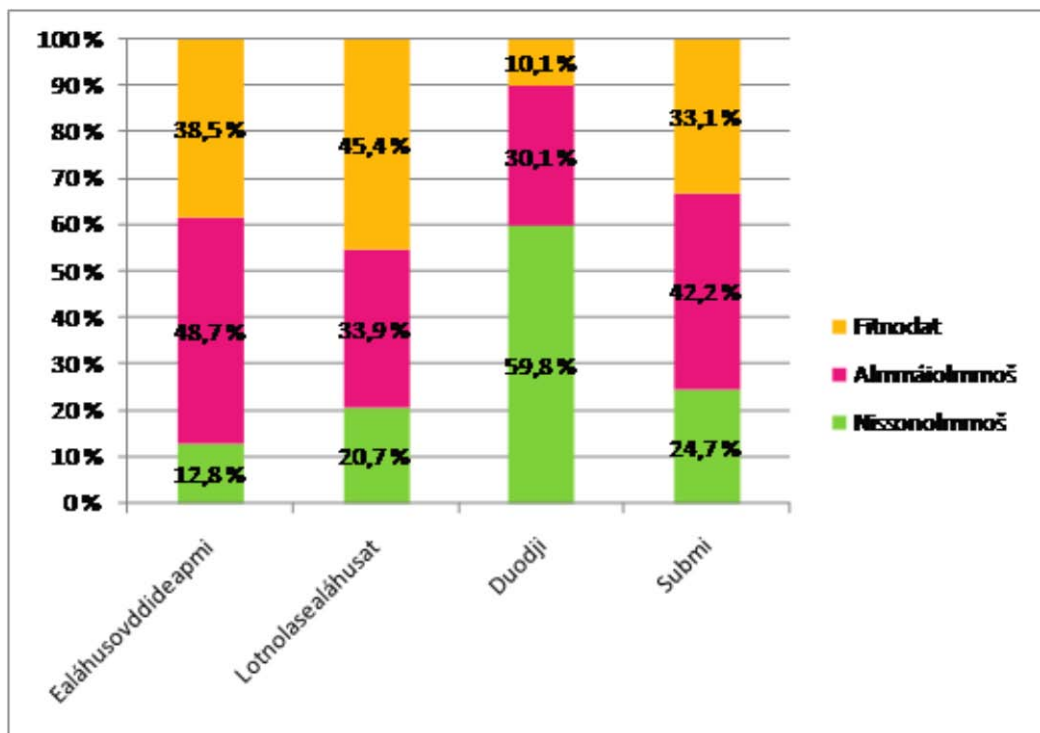
2009 bušehtas lei várrejuvvon 1 560 000 ru duodjeorganisašuvnnaide.

Duojárid Ealáhus Searvi ja Sámiid Duodji OS galget maŋimusat 01.08.10 raporteret 2009 doarjjageavaheami.

Čoahkkáigeassu ealáhus, ohcanvuđot

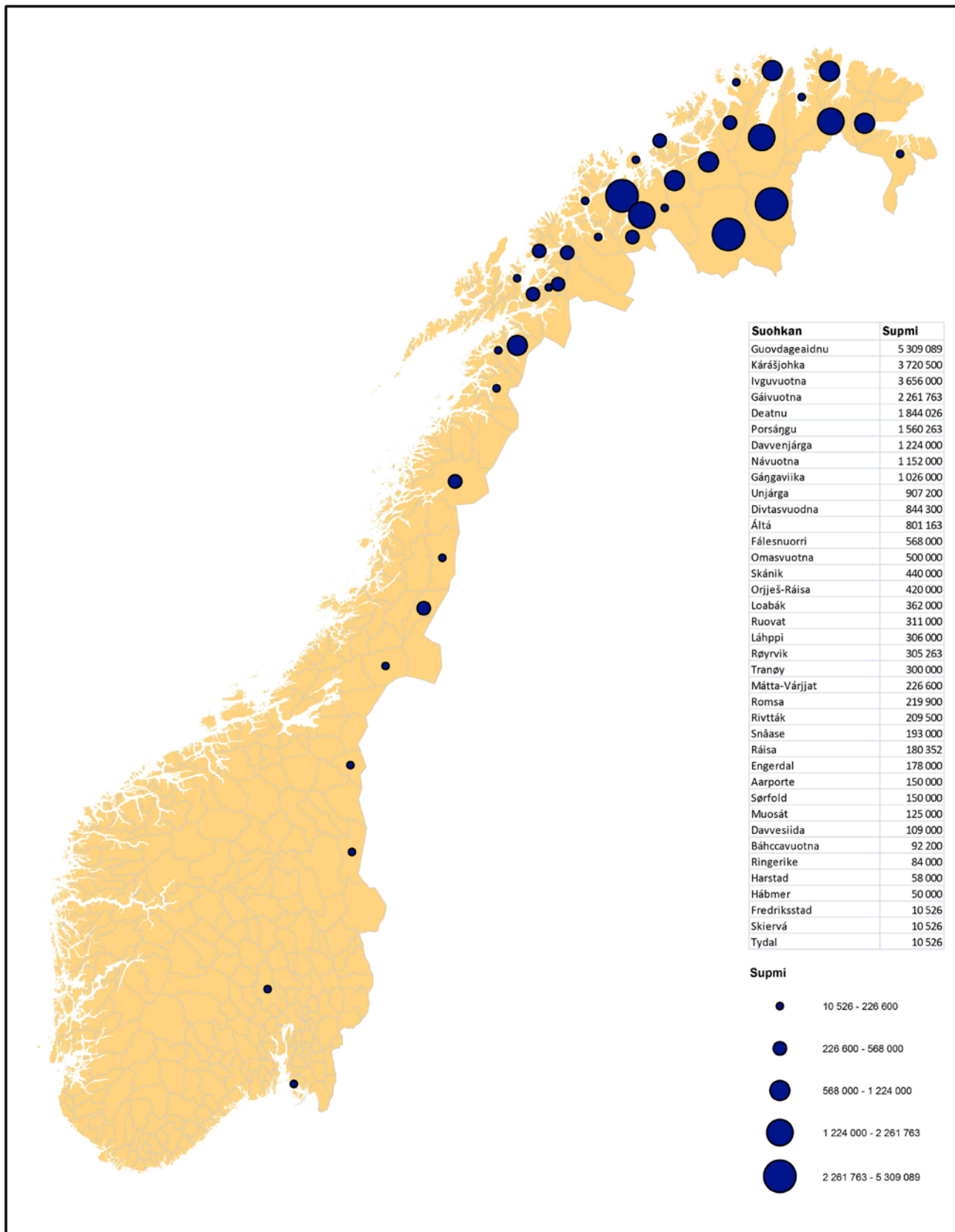
2009 reviderejuvvon bušehtas lei várrejuvvon buohkanassii 26 661 000 ru ealáhusaid ohcanvuđot ortnegiidda. Sámediggi oaččui 475 ohcama 50 387 294 ru ovddas, 262 ohccái juolluduvvui buohkanassii 29 875 700 ru vuoruhuvvon surggiid siskkobelde. Rájibadjelgeavaheami sivvan lea vuoruheapmi ealáhusovddideapmái, ja lea gokčojuvvon daid bušehterejuvvon ruđaiguin mat eai leat geavahuvvon, ja geavatkeahces lohpadusaiguin mat leat gessojuvvon ruovttoluotta.

Vuolábealde govadat čájeha nisssonolbmuid, almmáiolbmuid ja fitnodagaid oassi dain doarjagiin mat leat juolluduvvon ealáhusovddideamis, lotnolasealáhusain ja duodjesiehtadusas, ja ortnegiin ollislaččat.

Kárta boahpte siiddus čájeha juolluduvvon doarjagiid juogadeami gielddaid mielde ealáhusa ohcanvuđot ortnegiidda.

Jagi 2009 doarjagat ealáhusáigumušaide

Ovttasbargu Riikkaantikvárain

Sámediggi ja Riikkaantikvára gulahallaba jeavddalaččat áigeguovdilis áššiid birra. Sámediggi lea maiddá ovttas Riikkaantikvárain leamaš mielde evttoheamen ja juohkimin 2 000 000 ruvnnu sámi kulturdoaimbajuiide Ráđđehusa doaimbaidjopáhkás.

Sámediggi lea ávžžuhan Riikkaantikvára bargat dan ala ahte sámegielat geavaheaddjit sáhttet geavahit kulturmuittodiehtovuodu Askeladden sámegillii.

Ovttasbargu eará oassálastiiguin

Sámediggi gulahallá jeavddalaččat guoskevaš fylkkagiellaiguin kulturmuittohálldašeami oktavuodas. Sámediggi oassálastá fylkkagielladaid areálaplánaforumii, ja ovttasbargá maiddá beaivválaš áššemeannudemiin ja báikediđoštemiiguin.

Sámedikkis lea muđui jeavddalaš oktavuoha ja gulahallan gielladaiguin ja doaimbaidjuiiguin ovttaskas olmmožin, priváhta ja almmolaš fitnodagaiguin ja ásahusaiguin. Dát oktavuoha dáhpuhuvvá erenoamáš dávjá diđoštallanáigodagas.

Sámediggi veahkeha muđui sihke Norgga kulturmuittofuondda ohcciid ja fuondda áššemeannudit ohcamiid sámi kulturmuittuid oktavuodas.

Ovttasbargošiehtadus Opplánda fylkkasuohkaniin

Opplánda fylkkasuohkan ja Sámediggi leat dahkan ovttasbargošiehtadusa kulturmuittohálldašeami birra. Šiehtadus lea čuovvoluvvon dakkár ássanguovllu roggamiin Rensrennis Oarjjit Slidre suohkanis, maid mii navdit máttasámi ássamin. Oslo kulturhistorijjáláš musea lea plánen ja čadahan roggama, Opplánda fylkkasuohkana ja Sámedikki ruđaiguin. Sámediggi juolludii dasa 100 000 ru.

Regionálaplána kulturmuittuid ja kulturbirrasiid várás

Finnmárkki fylkkagiella ja Sámediggi gaskasaš šiehtadusas bohtá ovdan ahte beliin galgá leat oktasaš kulturmuittodiehto- ja kulturbirrasplána. Regionála plána kulturmuittuid ja kulturbirrasa várás Finnmarkkus lea ođđahutkanbargu. Beliin lea ovttafielalašvuoha das ahte bargu kulturmuittosuodjalusas galgá juogaduvvot buorebut fágalaš fáttáid vuodul ja ahte galgá ráhkaduvvot oktasaš kulturmuittoplána Finnmarkkui. Plánabargu álggahuvvui politihkalaš stivrenjoavkku ásahemiin ja plánaprográmma dohkkehemiin. Sihke fylkkadiggi ja Sámediggi galget dohkkehit plána.

Nuortalašsiida

Sámediggi lea oastán gohtensaji Nuortalašsiiddas Njávdamis ja lea dál dan eaiggát. Gohttenbarttat leat gaikojuvvon. Ássanvisti gal čuožžu ja galgá divoduvvot bálvalusvistin báhpaid mat dollet ipmilbálvalusaid ja galledit searvegotti, ja orrunsadjin ja vuorkán eanadatdikšuma ja kulturbirrasa dikšuma oktavuodas. Jahkasaš dikšuma čadaha Nuortasámi musea šiehtadusa vuodul.

Ođđasis hávdádeami oktavuodas lea Riikkaantikvára juolludan Sámediggái ruđaid Nuortalašsiidda hávdesaji ovdaiskkadeapmái. Iskkadeapmi čadahuvvui ovttas Norsk institutt for kulturminneforskning, earret eará geavahettiin georádara/giedderádara mainna duodašta hávdidiid logu ja hávdesajit viidodaga. Areálaplána suodjalanguovllu várás lea ráhkaduvvomin.

Sámediggi lea doallan álbmotčoahkkima Njávdamis gos lei diehtujuohkin ođđasis hávdádeami birra Nuortalašsiiddas.

Ceavccegeađgi-Mortensnes UNESCOs máilmmiarbelisttus

Sámediggi lea guhkit áiggi oččodan Ceavccegeađgi-Mortensnes UNESCO máilmmiárbelistui. Sámediggi lea bargagohtán dan badjelii ahte ásahuvvo bargajoavku mas Riikkaantikvára, Unjárgga gieldda ja Sámediggi barget viidáseappot plánain vai ášši ovdána. Kulturmuittoguoovllu jahkásaš dikšuma čadaha Várjjat sámi musea šiehtadusa vuodul.

Báikediđoštallamat

Sámediggi lea hálddašaneiseváldin geatnegahttojuvvon ollašuttit iskkadangeatnegasvuoda. Sámediggi árvoštallá áššemeannudeamistis hui vuđolaččat diđoštallandárbbu. Go dattetge välljejuvvo čadahiit diđoštallama, de lea sivvan dasa ahte ii leat ovdal diđoštallojuvvon plána- ja huksenguovllus, dahje ahte ovdeš diđoštallamat árvoštallojuvvojit leat váilevaččat ođđa dieđuid vuodul sámi kulturmuittuid birra. Diđoštallamiid áigumuš livččii maiddái daid sámi kulturmuittuid logahallamiid kvalitehtasihkkarastin, mat leat čadahuvvon ovdeš diđoštallamiin. Sámedikkis lea buorre ovttasbargu Sámedikki hálddašanguovllu fylkkagielddaiguin diđoštallamiid juogadeami dáfus. Dát ii guoskka davit Nordlándda hálddašanguvlui gos ovttasbargu diđoštemiid juogadeapmi ii oro doaibmamin nu bures go lei berret.

Dá leat ovdamearkkat makkár diđoštallamat leat čadahuvvon jagis 2009:

Avinor lea áššáskuhttojuvvon leat rihkkon mearrádusaid mat gildet duohtadeamis kulturmuittuid Čáhcesullo girdišiljus. Sámediggi lea ovtta Finnmarkku fylkkasuohkaniin, Romssa musean ja Čáhcesullo politiijain diđoštallan guovllu ja gávnahan ahte earret eará lea sámi hávdesadji gávcciin hávddiin duohtaduvvon njuolggá ja golmma bođu hávddi sihkkarastinavádat lea rihkkojuvvon. Fágalaš árvoštallan ii mielddisbuktán roggangáibádusa go hávddit iešladdiset eai leat billahuvvan, muhto gáibiduvvui čorget luonddu hávddiid birra.

Sámediggi lea čadahan báikediđoštallama dan oktavuodas go Meavkki báhčinguovlu galgá čielggaduvvot kulturmuittuid ektui. Ledje juo ovdal registrerejuvvon ollu kulturmuittut guovllus, ja 25 ođđa kulturmuittu fuomášuvvojedje. Ođđa gávdnosat ledje eanaš árranat, muhto maiddái registrerejuvvojedje golbma geađgerieggá, maid doaibma ii leat oahpis.

Sámediggi lea ráhkadan dikšunplána sealluhit áidnalunddot guovžahávdečoakkáldaga Návuona suohkanis. Johtolat lea áittan guovžahávddiide. Guovllus leat maid registrerejuvvon muhtun ođđa kulturmuittut.

Ráđđehus lea 2008:s čujuhan 20 välljejuvvon kultureanadaga eanadoalus mat galget oazžut sierra dikšuma ja hálddašeami. Mearrasámi gilli Skárfvággi Gáivuonas lea välljejuvvon Romssa fylkka nationála eanadoalloeanadahkan. Gilli ovddasta árbevirolaš mearrasámi ássama ja eallinvuogi. Sámediggi bargá ovtta Romssa fylkkamánniin ja Gáivuona suohkaniin dainna proševttain. Sullii 20 arkeologalaš kulturmuittu (goahte- ja návetsajit, áidesajit, sieiddit), 11 suodjalanveara oapmegoađi ja láđut ja 19 návsttu, mearravistti, mearaduvdaga ja guollejielli. Sámediggi lea jearahallan ja diđoštallan ovtta eanaeiggiiguin, mat árjjalaččat gáhttejit eanadoalloeanadaga. Nordlánddas lea Kjelvik-Engan/Ørnes guovlu Sørfoldda suohkanis mii lea välljejuvvon. Dás lea earret eará Kjelvik-nammasaš sámi láigodállu, mas leat auteanttalaš vistit nugo barta, návvet, dollastohpu, bádji ja visti gosa vurkejedje biergguid ja guliid. Mearragáttis leat maiddái návsto- ja mearravistesajit.

Sierra hálddašanplána ráhkadeami oktavuodas Rogo álbmotmeahci várás Sørfoldda suohkanis Nordlándda fylkka lea Sámediggi čadahan diđoštallama álbmotmeahcis. Buohkanassii registrerejuvvojedje 52 kulturmuittobáikki. Dát leat árranat/lávvosajit, goahtesajit, mearkkat muorain, mánáid kulturmuittut, sieiddit ja bákteleamut.

Riikkaantikvára lea addán Sámediggái doarjaga ráhkadit sierra dikšunplána rokkahaga várás mii lea Skorvkjosenis Divttasvuona suohkanis eastadit ahte dat billašuvvet ain eanet. Registrerenbargu lea

addán Sámediggái dárbblaš visogova kulturmuittuid viidodagas, daid dilis ja dikšundárbbus. Registrerejuvvon kulturmuittut leat rášis kulturmuittut, ja dárbu rokkahaga eanet duodaštit ja dikšut lea stuoris.

Vistesuodjalus

Sámediggi lea 2009:s čadahán diđoštallamiid sámi vistesuodjalusa oktavuodas Finnmárkkus, Romssas ja Davit Nordlánddas. Dan lassin lea Sámediggi bargan iešguđet plána- ja ovdeštanáššiguin. Ovdamearkan sáhttet leat dakkár áššit go Sandeggen girkogárđi Gáivuona suohkanis, välljejuvvon kultureanadagat Skárfvákki Romssas ja Máhkkanjárggas Finnmárkkus ja kulturmuitoisikkadeamit Uha Liidnavuonažis, Finnmárkkus.

Sámediggi bargá ovtta Deanu gielddain ja Sirpmá giliseruviin mángga jagáš vistesuodjalanprošeavttain Sirpmás. Prošeavtta mihttomeari lea háhkat vásáhusaid sámi vistesuodjalusas ja oahpahit ovdeštandojáriid. Prošeavtta oktavuodas lágduvui fágaseminára árvvoštallat bohtosiid dán rádjai.

Vuosttaldeamit

Sámediggi lea kulturmuitoiseváldin ovddidan vuosttaldeami Hámmanoavvi bieggafápmorusttega muddenplánii Báhcavuona gielddas. Vuosttaldeapmi lea ovddiduvvon daid kulturmuitediđoštallamiid vuodul, mat lea čadahuvvon guoskevaš guovllus. 147 earjki kulturmuittu leat registrerejuvvon, mat juohkásit 82 kulturmuito báikái. Dás lea sáhka čilain, urain, vuorkkain, borain, dáktevuorkkain ja vejolaš hávdidiin.

Plánaguovllu gaskkamus oassi šaddá vuostálaga mángga registrerejuvvon kulturmuittuin, main lea oktavuodha sápmelašvuhtii ja lohkkajuovvot automáhtalaččat ráfáiduhthuvvon. Dáin kulturmuittuin árvvoštallojuvvojit mángasis leat viehka guhkes áigeolli ja dat duodaštit oktilisvuoda guovllu sámi geavaheamis, dat mearkaša bivdoservodaga rájes boazodoalu rádjai. Viidáseappot čatnasit várra muhtun kulturmuittut boares sámi oskui ja árbevrrui. Vásáhusárvu árvvoštallojuvvo stuorisin.

Ohcojuvvon doaimbidju sáhtta Sámedikki árvvoštallama mielde duššadit, vahágahttit ja vuortnuheamit heahppásuhttit sámi kulturmuittuid, ja danne dat rihkku kulturmuitolága. Sámediggi oaivvilda ahte osiid guovllus ferte váldit eret muddenplánas. Dat mii vel báhcá plánaevttohusas váikkuha ain visuálalaččat registrerejuvvon kulturmuittuide, muhto arealahálddašeapmi ii rihko kulturmuitolága.

Gaskkusteapmi

Gaskkustanbealli lea oassi kulturmuito barggus, ja Sámediggi lea earret eará ofelastán jahkasaš Golleverremárssas Deanu gielddas. Fáddán lei historjjálaččat dovddus bivdoássanbáiki mii gullá Gollevári viiddes bivdorusttegi.

Birasgáhtten

Sámedikki biras- ja areáladieđáhus

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii 2009:s Sámedikki biras- ja areáladieđáhusa, Eallit riikkas dan dábiid mielde. Dieđáhus bidjá ovdan Sámedikki biras- ja areálapolitihka, sihke riikkalaš ja riikkaidgaskasaš dásis. Dása gullet sihke ášsesuorggit main Sámedikkis lea duohta háldenvejolašvuodha, ja suorggit main Sámediggi ovtta earáiguin sáhtta hábmet biraspolitihka.

Sámedikki biras- ja areáladieđáhusa váldomihttomearrin lea sihkarastit ceavzilis ovddideami buot areála- ja resursahálddašemiin sámi ássanguovlluin. Heahttas biraspolitihka čuvvosat čuhcet erenoamážit álgoálbmogiidda. Sámediggi deattuha dárbbu searvat riikkaidgaskasaš deaivadanbáikkiide vai álgoálbmogiid oaidnu sihkarastujuvvo bajimus biraspolitihkkii.

Čuolbmačilgehusat mat čatnasit birrasii ja areálii leat viidát ja fátmmastit hui iešguđetlágan áššesurggiid. Dieđáhusas čujuha Sámediggi hástalusaide mat čatnasit sámequovlluid ássamii ja veahkadatovddideapmái, areálaid ja resurssaid geavaheapmái ja suodjaleapmái, oppamáilmmálaš birashástalusaide, ja lágaide vuoigatvuođaid, máhtu ja gelbbolašvuođa birra. Dieđáhus bidjá maid ovdan deatalaš surggiid vuoruhuvvon doaibmabijuid.

Dálkkádat

ONa álgoálbmotáššiid Bistevaš Forum doalai čoačkima Kárášjogas. Čoačkin lei ovdačoačkin Bistevaš Forum sešuvdnii New Yorkas. Dálkkádatrievdamat ja álgoálbmogat lei okta mángga fáttás mat ságaškušojuvvojedje čoačkimis. Sámedikkiin ja Ruošša bealde sámiid ovddasteaddjiin ledje sierra čoačkimat lahtuiguin. Dan lassin lei rabas čoačkin sámi organisašuvnnaiguin ja ásahusaiguin. Máilmmibáŋku bođii vasedin Kárášjohkii divaštallat dálkkádatdoaibmabijuid Bistevaš Forum lahtuiguin rabas čoačkimis.

Sámediggi ja Sámiráđđi oassálaste riikkaidgaskasaš álgoálbmotčoačkimii dálkkádatrievdamiid birra Anchorages Alaskas. Vásáhusat, gulahallanoktavuođat, ja raporta ja julggaštus Anchorage-čoačkimis, leat deatalaččat oažžumis álgoálbmotpošisuvnnaid mielde Københavnna dálkkádatkonvenšuvnna njunusčoačkimii. Sámediggi lea ráhkadan bajimus pošisuvnnaid dálkkádatrievdamiid birra. Sámediggi oassálastii Norgga sáttagoddái bajimusčoačkimis dálkkádaga birra ja gaskašiehtadallamiin dan ovddabealde.

Dat, mo Norga čuovvola Ártkalaš ráđi dálkkádatproševtta "Arctic Climate Impact Assessment", galgá oassečielggadeami bokte leat mielde ovddideamen, buohtastahttimin ja gaskkusteamen máhtu dálkkádatrievdamiid birra – váikkuhusaid ja heivehemiid – Norgga bealde Ártkisas. Sámediggi oassálastá fáddájovkui dálkkádatrievdamiid heivehemiid birra ja váidudeaddji doaibmabijuid birra, ja lea maid mielde fáddájoavkkus álbmogiid ja servodagaid birra.

Suodjaleapmi

2010 Stáhtabušehtas biddjojuvvojit ovdan álbmotmehciid ja eará stuorra suodjalanguovlluid ođđa hálddašanmálla. Sisdoallu ja teaksta dávista Sámedikki ja Birasgáhttendepartemeantta gaskasaš proseassa konsultašuvdnabohtosi. Dálá ja ođđa álbmotmehciid hálddašeapmi galgá dáhpáhuvvat gielddaidgaskasaš álbmotmeahcešuvvra/suodjalanguovlostivrra bokte. Álbmotmeahcešuvvrrain galget leat sihke guoskevaš gielddaid ja fylkkagieldda álbmotválljen áirasat. Dakkár guovlluin gos leat sámi beroštusat, galgá dan lassin Sámediggi nammadit áirasiid. Sámedikkis ja Birasgáhttendepartemeanttas leat vuorohálešteamit dan birra guđe málliid galgá välljet báikkálaš ja sámi oassálastimii suodjalanguovlluid hálddašeamis. Dan birra čađahuvvojit konsultašuvnna.

Sámedikkis ja Birasgáhttendepartemeanttas lea ovttamielalášvuohta vuvddiid suodjaleami suodjalanláhkaásahusaid hárrái. Ovddeš ovttamielalášvuohta suodjalanplánaid birra sámi guovlluin jotkojuvvui suodjalanláhkaásahus Holmvassdalena luonddumeahci várás Grane suohkanis Nordlándda fylkkas, ja Trostenelva luonddumeahci várás Roan suohkanis Mátta-Trøndelága fylkkas. Mølmansdalslia, Dragåsvollen, Samsjøen ja Nålbogen luonddumehciid vuovdeguovlluid várás sámi boazoguohtunguovlluid olggobealde lea bohtán teaksta láhkaásahussii mii váldá vuhtii ahte boazodoallu dattetge sáhtá doaibmat guovlluin johttima, guohtuma ja bođu bohccuid ohcama oktavuodas.

Davvi-Trøndelága fylkkamánni lea Sámediggái dieđihan ahte plánejuvvo álggahuvvot plánaproseassa Dáapma álbmotmeahci hárrái Nord-Fosen suohkanis Namdalseidis ja Verranis Davvi-Trøndelágas, ja Áfjord, Osen ja Roan suohkaniin Mátta-Trøndelágas. Evttohus bohtá guoskevaš suohkaniin háleštemiid vuodul Fosen/Njaarke orohagain. Evttohus bohtá olggobealde stuorradiggedieđáhusa álbmotmehciid riikkaplána birra, ja galgá gehččojuvvon vuostecealkkan daidda ollu bieggafápmo- ja fápmojodasprošeaktaplánaide Fosenis. Sámediggi lea gáibidan ahte ferte Dáapma álbmotmeahci

suodjalanbargui ášahuvvot bargolávdegoddi mas leat guoskevaš sámi beroštusaid áirasat, dás maiddá Fosen/Njaarke orohagas.

Sámediggi ja Birasgáhttentdepartemeanta leaba konsultašuvnnaid bokte soabadan suodjalanláhkaásahusaid ja sisdoalu Lomsdal-Visten álbmotmeahci/Njaarken vaarjelimmiedajve, ja Strauman suodjemeahci ja Sjunkhatten álbmotmeahci várás Nordlánddas. Ovddeš soabadeapmi suodjalanplánaid oktavuodas sámi guovlluin lea jotkojuvvon, ja mielde leat bohtán ođđa mearrádusat dan birra ahte suodjalus ii galgga hehttet ávkkástallama luondduávdnasiiguin mat čatnasit sámi kultuvrii. Sámediggi lea čoaikkimis Nordlándda fylkkamánniin ja guoskevaš gielddaiguin soabadan dan bargojoavkku čoaškádusa, mii galgá ráhkadit hálddašánplána for Lomsdal-Visten álbmotmeahci ja Sjunkhatten álbmotmeahci várás . Dát lea maid čielggaduvvon guoskevaš orohagaiguin.

Romssa fylkkamánni lea váikkuhusčielggadusaid ja gulaskuddancealkámušaid vuodul rávven Luondduhálddašandirektoráhtii ahte ášahuvvo álbmotmeahcci Beardui namain Rohkunborri álbmotmeahcci. Romssa fylkkamánni ii čađahan konsultašuvnnaid Sámedikkiin ja eare guoskevaš sámi beroštusaiguin, vaikke vel Sámediggi bivddii dakkár konsultašuvnnaid dollojuvvot. Sámediggi áigu čielggadit Luondduhálddašandirektoráhtain ja Birasgáhttentdepartemeanttain mo konsultašuvnnaat galget čađahuvvot viidáset áššemeannudeamis. Sámediggi atná sihke Gielas ja Hjertind/ Altevratn/ Fagerfjell orohagaid, ja Talma čearu Ruoŧas, njuolggá guoskevaš sámi beroštussan maid stáhta eiseválddit fertejit konsulteret lassin Sámedikki.

Biologalaš šláddjivuodakonvenšuvdna

Sámediggi lea oassálastán Norgga sáttagoddái čihččet ja gávccát bargojoavkočoaikkimii genaresurssaid birra biologalaš šláddjivuodakonvenšuvnna. Šiehtadallamat riikkaidgaskasaš ráđđenvuogi birra genaresurssaid geavaheami ja vuoiggalaš juogadeami oktavuodas leat gáibideaddjit. Váldofáttát maid birra šiehtaduvvui ledje ráđđenvuogi ulbmil ja doaibmaguovlu, mihtilmasvuohka, doahhtaleapmi, vuoitojuogadeapmi ja genaresurssaid oažžunvejolašvuohka, ja kapasitehtahuksen ja árbedieđut genaresurssaid oktavuodas. Proseassa oassálastit leat ain guhkkálagaid.

Sámediggi lea maid oassálastán Norgga sáttagoddái guđat bargojoavkočoaikkimis artihkal 8 (j) oktavuodas álgoálbmogiid árbedieđu, ođasmahttima ja doaimmaheami birra mii guoská biologalaš šláddjivuoda gáhttemii ja ceavzilis geavaheapmái. Álgoálbmotjoavku lei duhtavaš bargojoavkočoaikkima bohtosiin álgoálbmogiidda guoskevaš áššiiguin ja árbedieđuin, ja oaiivilda ahte dat addá buori vuodtu konstruktiiva mearrádusaide beliid čoaikkimis biologalaš šláddjivuodakonvenšuvnna čoaikkimis 2010:s. Dát guoská erenoamážit lassánan fokusii dasa mo álgoálbmogat leat ávkkástallan biologalaš šláddjivuodain dološ vieruiduvvan ja ceavzilis geavaheami vuodul. Viidáseappot lei posiitiiva ovdáneapmi barggus etihkalaš kodaid, indikáhtoriid ja dološ vieruiduvvanrievtti ovttaiduhttima oktavuodas ovddideamis vuogádagaid mat galget suodjalit álgoálbmogiid árbedieđuid.

Areálat

Finnmárkkuopmodat

Sámediggi, Finnmárkku fylkkagielda ja Finnmárkkuopmodat dollet gulahallančoaikkimiid juohke jahkebealis. Čoaikkimat dollojuvvojit Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagieldda gaskasaš ovttasbargošiehtadusa vuodul, mas daddjojuvvo ahte bealit galget “láhčit dilálašvuoda buori ovttasdoaimmami Finnmárkkuopmodagain”. Čoaikkimiid fáddán lea earret eará leamaš Finnmárkkuopmodaga beaggin ja Finnmárkkuopmodaga boahttevaš badjebáhcaga hálddašcapmi.

Sámi vuoigatvuođalávdegoddi II – viidáset čuovvoleapmi

Sámediggi lea Sámi vuoigatvuođalávdegoddi II barggu oktavuodas doallan álbmotčoahkkima guoskevaš guovlluin háhkan dihtii evttohusaid ja oaviliid, ja vai lea beassan oahpásmahttit Sámedikki politihkkii.

Minerálat

Stuorradiggi dohkkehii 2009:s minerálalága. Mearriduvvon láhka ii váldde vuhtii Sámedikki oainnu mii earret eará deattuha ahte sámi beroštusat Finnmárkku olggobealde galget fuolahuvvot. Dat mearkkaša ahte stáhta sáhtta addit sihke iskan- ja rogganlobiid Finnmárkku olggobealde almmá dieđitkeahhtá Sámediggái. Doppe eai árvvoštallojuvvo sámi deasttat eai ge dat deattuhuvvo, ja Sámediggi ii konsulterejuvvo. Sámedikki oaidnu lea ahte dát lea čielgasit álbmotrievtti rihkkun.

Stuorradikki ja Sámedikki mearrádusaid vuođul ođđa minerálalága hárrái ahte ii addit miehtama láhki ja daid aktivitehtaide maid dat regulere, sáddii Sámediggeráđdi geassemánus 2009 gulaskuddamii evttohusa mainna lágiin Sámediggi sáhtášii njuolga gulahallat minerálaservviiguin ja liikká sáhttit miehtat mineráladoaimmaide mat leat heivehuvvon riikkaidgaskasaš riektestandarddaide álgoálbmogiid várás. Gulaskuddanáigemearrin lei 01.12.09. Minerálanjuolggadusevttohusas válddahalloyuvvo movt Sámedikkis almmolaš orgánan čadačuovgi vugiin sáhtášedje leat individuála ja njuolga siehtadallamat minerálaservviiguin minerálaaktivitehtaid vejolašvuođa birra sámi guovlluin vaikko láhka ii gozihivččiige sámiid vuoigatvuođaid álgoálbmogin. Evttohusa ulbmilin lea čadahit siehtadallamiid Sámedikki, njuolga guoskevaš sámi beroštusaid ja báikegottiid ja minerálaservviid gaska ohcamiid hárrái mat gusket iskanriektái, iskosiid váldimii, rogganriektái ja doaibmakonsešuvdnii minerálalága mielde. Evttohusas dárkilastojuvvo ahte siehtadallamiiguin ii leat áigumuš garvit minerálalága. Gulaskuddanevttohusas deattuhuvvo ahte dieđusge galget áššemeannudannjuolggadusat mat čuvvot minerálalága čuvvojuvot.

Sámediggi lea addán cealkámuš Finnmárkkuopmodaga njuolggadusevttohussii mo geavahit eanaeaiggáda minerálaid dan eatnamis maid Finnmárkkuopmodat stivre ja hálddaša. Sámediggi deattuha ahte eanaeaiggádiid minerálaid iskkadeapmi ja roggan sáhtta dušše dáhpáhuvvat siehtadusa vuođul eanaeaiggádiin dahje bággolonisteami vuođul. Sámedikki árvalus lea muhtumassii mielde eanaeaiggáda minerálahálddašannjuolggadusain. Áššiin rievdaduvvon meahcceávkástallama birra lea Sámedikki oaidnu dat ahte Finnmárkkuopmodat galgá iehčanassii árvvoštallat rievdadusaid mearkkašumi sámi kultuvrii, boazodollui, meahcceávkástallamii, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii. Dát guoská maid daidda lobiide minerálalága vuođul, maid minerálahálddašandirektoráhta lea árvvoštallan finnmárkkulága vuođul.

Sámediggi lea addán celkámuša Baktehovdii Sydvaranger Gruve ASa ohcamii oazžut mihtiduvvot, ja rogganlobi, oktiibuot 15 guovllu Máttá-Várjjaga gielddas. Mihtidanguovllut leat sihke siskkoibealde ja olggobealde Sydvaranger Gruve konsešuvdnaguovllu. Sámedikkis eai leat mearkkašumit daidda mihtidanguovlluide mat leat ollásit konsešuvdnaguovllus. Dát lea dieđihuvvon ovdal, dainna eavttuin ahte roggama joatkin ii mielddisbuvtte ođđa sisabahkkemiid ja rievdaduvvon muddemiid. Sámediggi lea baicce vuosttildan ahte addojuvvo rogganlohpi dain guovlluin mat leat konsešuvdnaguovllu olggobealde. Ággan lea geavahuvvon ahte Baktehoavda ii leat árvvoštallan rogganlohpeohcama finnmárkkulága ja Sámedikki rievdaduvvon meahcceávkástallama njuolggadusaid vuođul. Sámediggi lea bivdán ahte čadahuvvojit konsultašuvnnat gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki jus árvvoštallojuvvo addit rogganlobi dain guovlluin mat leat konsešuvdnaguovllu olggobealde. Sámediggi ii leat dán rádjai ožžon vástádusa jearaldahkii ahte čadahit konsultašuvnnaid.

Mohtorjohtalus meahcis

Sámediggi lea mieđihan rievdadussii mohtorjohtalusláhki mii nanne meahcceávkástallama vejolašvuođaid. Lea aiddostahttojuvvon ahte rievdadus ii gáržžit eará vuodjindárbbuid.

Birasgáhttendepartemeanta áigu konsulteret Sámedikki dan oktavuodas go sii leat dieđihan ahte mohtorjohtaluslága guorahallan galgá loahpahuvvot.

Šiehtadus Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhtain

Sámediggi ja Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhta leaba soabadan čadahit konsultašuvnnaid energiijaássiin. Direktoráhta lea Oljo- ja energiijadepartemeantta vuollásaš ja ráhkkanahttá ja meannuda buot konsešvdnaássiid mat gusket huksemiidda energiijalága vuodul. Danne deaivvada Sámediggi dávjá direktoráhtain huksen- ja areálaássiin, ja stáhta eiseváldin lea Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhta geatnegahttojuvvon čadahit konsultašuvnnaid Sámedikki ja stáhta eiseváldiid gaskasaš bajimus konsultašvdnašiehtadusa vuodul. Ovttasbargošiehtadus lea Sámedikki ja stáhta eiseváldiid gaskasaš bajimus konsultašvdnašiehtadusa aiddostahttin.

Konsultašuvnnaid bieggamillopárkkaid birra

Varanger kraft AS lea ohcan konsešuvnna beassat hukset bieggamilluid Rákkočerrui Beralvágis. Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnnaid Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhtain konsešvdnaohcama birra. Sámediggi deattuhii hástalusaid guovtti dili ektui, namalassii sámi kulturmuittuid ja boazodoalu. Konsultašuvnnaid leat loahpahuvvon ja Sámediggi ii leat duhtavaš dainna ahte ii Rákkočearu huksenplánaid oktavuodas ge mieđit direktoráhta dasa ahte berre čadahit iskkademiid kulturmuittolága vuodul ovdalge konsešvdnaohcan meannuduvvo. Guoskevaš orohat ja doaibmabiddjit lea soahpan ráddjehusaid plánaguovllus ja heivehemiid boazodollui. Sámediggi sáhtii dáid proseassaid vuodul miehtat dasa ahte Rákkočearu bieggamilluid huksemis eai leat mearkkašahtti hehttehusat guovllu boazodollui.

Sámediggi lea ožžon dieđu oktan váikkuhusčielggadusprográmmain Kalvvatnan bieggafápmorusttega huksema birra Bindal suohkanis Nordlánddas. Plánejuvvon huksen guoská sihke luonddu- ja kulturbirrasii. Huksemis sáhttet leat negatiivva váikkuhusat sihke guovllu sámi kulturmuittuide ja boazodollui. Sámediggi ja Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhta leat čadahit konsultašuvnnaid váikkuhusčielggadusprográmma birra. Boazodoalu oktavuodas anii Sámediggi erenoamáš deatalažžan ahte ovdalis čadahuvvon ja ođđa plánejuvvon sisabahkkemat galge biddjojuvvot vuodđun čielggadeapmái. Sámediggi válddii vuhtii ahte ii leat vejolaš soabadit Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhtain buot mearkkašumiid ektui mat ledje čielggadanprográmmii. Sámediggi áigu váldit ovdan dárbbu eanet konsultašuvnnaide go vejolaš konsešvdnaohcan oktan váikkuhusčielggademiiguin biddjojuvvot ovdan.

Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhta lea vuoruhan njeallje bieggafápmoproševtta Fosenis loahppameannudeami oktavuodas. Suohkanat maid dat guoská leat Roan, Åfjord, Bjugn ja Osen Máttá-Trøndelágas ja Flatanger Davvi-Trøndelágas. Orohat masa dat guoská, lea Fosen orohat. 4 bieggafápmoproševtta leat mañiduvvon. Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhta rávve viidáseappot ahte vel 11 bieggafápmoproševtta plánen loahpahuvvot ja ahte proševttat formálalaččat gessojuvvojit ruovttoluotta gulaskuddancealkámušaid geažil. Dalle ii oro bieggafápmorusttegiid huksen šaddat nu viiddis go álggos orui šaddamin. Dán oaidná Sámediggi positiivan sámiid bealis. Muhto ain leat muhtun proševttat main sáhttet leat negatiiva váikkuhusat sámi beroštusaide ja sámi kultuvrii. Dáid plánejuvvon proševttaid geažil leat Sámedikkis konsultašuvnnaid Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhtain.

Mearraenergiijaláhka

Sámediggi ja Oljo- ja energiijadepartemeanta leaba konsultašuvnnaid juksan ovttamielalášvuoda mearraenergiija hárrái. Láhka gusto ávkkestallamii ođasmuvvi energiijaesursasiguin vuodđolinjá olggoealde ja áigumuššan lea deattuhit deastta sámi kultuvrii go addojuvvot areála- ja konsešvdnaohcanlohpi.

Goliat-fealtta huksen ja doaibma Barentsábis

Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnnat Oljo- ja energiijadepartemeanttain Goliat-fealtta birra. Bealit gávnnahe dje ahte ii lean vuoddu juksat ovttamielalašvuoda áššis. Bealit eai juksan ovttamielalašvuoda álgoálbmotfoandda hárrái petroleumadoaimma oktavuodas dahje livčče go sámiin sierra vuogatuodat petroleumaresurssaide. Dan vuodul go ii leat ovttamielalašvuoha lea Sámedikki árvvoštallama mielde nu ahte ii leat doarvái buorre vuoddu guorrasit huksemii ja doibmii Goliat-fealttas. Sámedikki oainnut bohtet rivttes láhkai ovdan Stuorradiggeproposišuvnnas.

Váikkuhangaskaoamit – birasgáhtten ja kulturmuitosuodjalus – Njuolggodjarjagat

Dutkan ja duodašteapmi

Dutkan ja duodašteapmi Divttasvuona rádjelovssaid birra

2009 reviderejuvvon bušeahta lei várrejuvvon 1 000 000 ru Divttasvuona rádjelovssaid dutkan- ja duodaštandoibmii. Prošeahta lea loahpahuvvomin ja gárvvistuvvo 2010:s.

Divttasvuona rádjelovssaid dutkan- ja duodaštandoaimma mihttomearri lea čuvget ja duodaštit sámi álbmoga árjja 2. máilmmisoađi áiggi ja Divttasvuona rádjelovssaid árjja erenoamážit. Sámediggi ja Árran Julevsáme guovdásj/Lulesamisk senter soabaiga 2007:s čadahit golmmajagáš dutkan- ja duodaštanproševtta 2. máilmmisoađi rádjelovssajohtolaga birra.

Váikkuhangaskaoamit – birasgáhtten ja kulturmuitosuodjalus – Ohcanvuodot doarjagat

Kulturmuitosuodjalus

- Doarjjaortnega mihttomearri:
- Suodjalit, fuolahit ja čalmmustuhttit sámi kulturmuittuid ja -birrasiid

Vuoruheamit 2009:s:

- Automáhtalaččat ráfáidathttojuvvon sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid registreren
- Rašis ja áitojuvvon sámi kulturmuittuid sihkkarastin ja ođasteapmi
- Vuoruhansurggiid siskkobearde vuoruhuvvojit proševttat máin lea dihtomielalaš sohkabearperspektiiva, ovdde mužžii.

2009 bušeahtas lei várrejuvvon 2 000 000 ru kulturmuitosuodjaleapmái. 1 968 000 ru juolluduvvui 24 prošektii mearriduvvon vuoruhemiid siskkobearde. Dáin leat 17 proševtta álggahuvvon 2009:s.

2009 juolludemiin leat 2 proševtta gárvvistuvvon. Ovdalis juolluduvvon doarjagiin kulturmuitosuodjaleapmái gárvvistuvvojedje 2009:s 19 proševtta.

Dan lassin juolludii Riikkaantikvára 2 000 000 ru Sámediggá ráfáidathttojuvvon ja suodjalanveara visttiid suodjaleapmái. 2 000 000 ru juolluduvvui 7 prošektii.

9 Dearvvašvuohta ja sosiála

Váldomihttomearri

Dássásaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusat sámi álbmogii, nugo muđui álbmogis leat

Oassemihttomearri

Dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalus mas lea vuodđun sámi giella ja kultuvra
Sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta dearvvašvuođa- ja sosiálafágalaš bargiin buot dásiin

Strategiijat

Gulahallamiin ja ovttasbargguin guovddáš eiseválddiiguin ja gullevaš oassálastiiguin sihkkarastit Sámediggái váikkuhanfámu sámi álbmoga dearvvašvuođa- ja sosiálafálaldaga hábmemis ja čadaheamis Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte veahkkinn heivehit dakkár dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusa mii lea vuodđuduvvon sámi giella- ja kulturáddejumái buot dásiin

Ovttasbargu sierra aktevrraiguin

Sámediggi gulahallá sierra aktevrraiguin ovddidan dihte buoret dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusa sámi álbmoga várás.

Sámi mánáid vuoigatvuođat

2009:s lei gollan 20 jagi das go ON mánáidvuoigatvuođa konvenšuvdna mearriduvvui. Dan okta-
vuođas lágidi Sámediggi seminára mánáidkonvenšuvnna birra Sámedikki áirasiidda. Mánáid-
konvenšuvdna lea deatalaš gaskaoapmi Sámedikki barggus sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuođaiiguin.
Sámediggi lea maiddá dorjon Gáldu Čála almmuheami – Mánáidkonvenšuvdna ja sámi mánát
Norggas.

Sámi mánáid bearráigeahčču mánáidsuodjalusa fuolahusas

Sámediggi lea álggahan konsultašuvnnaid Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanttain sámi
mánáid bearráigeahččanortnega hárrái mánáidsuodjalusa fuolahusas. Konsultašuvnna duogázin lea
sámi mánáid gielalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid goziheapmi olggobealde vanhemiid ruovttu.
Sámedikki ulbmilin lea ahte sámi mánáid gielalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuođat maid konvenšuvnnat ja
nationála lágat stivrejit, galget heivehuvvot lálkaásahusaide mánáidsuodjalusa bearráigeahču birra.

Mánáidviessu

Sámediggi konsultere Justiisa- ja politiijadepartemeanttain sámi mánáid vuoigatvuođaid goziheami ja
dárbbu organiserema hárrái Mánáidviessu. Mánáidviessu lea odđa gažadanmálla mánáide geat leat
gillán vearddaguid ja ulbmilin lea čohkket buot gelbbolašvuođa ja instánsasaid ovttá sadjái fysálaččat.
Sámedikki mihttomearriin lea ahte sámi mánát geat gillájit vearddaguid galget oázžut kultuvrralaččat ja
gielalaččat heivehuvvon fálaldaga go deaivvadit dikšunapparáhtain, politiijaiguin ja
riektedoaimmahagain.

Ovttasdoaimmanodastus

Sámedikkis leat leamaš gulahallančoahkkimat Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanttain ovttas-
doaimmanodastusa barggu birra. Ovttasdoaimmanodastusa ulbmilin lea oččodit buoret ovttasdoaimma
vuoddo- ja spesialistadearvvašvuođabálvalusaid gaska. Sámediggi lea dieđihan ahte ovttasdoaimman-

ođastusas leat váikkuhusat buot sámiide, ja danne ferte nationála dásis bidjat guovddáži sámi perspektiivva barggus bajimus dásis. Sámediggi lei bovden sámi fágabirrasiid čoahkkimii Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttain. Stuorradiggedieđáhus ovttasdoaimmanodastusa birra lea geigejuvvon Stuorradiggái. Sámediggi áigu čuovvolit viidáseappot sámi pasieanttaid dearvvašvuoda-fálaldaga goziheami Ovttasdoaimmanodastusas.

Spesialistadearvvašvuodabálvalusat

Sámediggi lea ovttasráđiid Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttain ovttamielalaš das ahte álggahuvvo prošeakta ráhkadan dihte doaimbajuid dan várás vai sámi pasieanttat besset geavahit iežaset giela oktavuodas spesialistadearvvašvuodabálvalusain.

Sámi nationála gelbbolašvuodaguovddáš oahppama ja máhttima várás

Lea áсахuvvon oahppan- ja máhttinguovddážit miehtá riikka mat galget gozihit pasieanttaid ja oapmahaččaid oahpaheami. Sámi pasieanttat leat unnán geavahan daid fálaldagaid maid oahppan- ja máhttinguovddážit dál fáallet eaige dat doaimma dohkálaččat. Danne doarju Sámediggi sierra oahppan- ja máhttinguovddáža ásaheami sámi pasieanttaid várás, mii váldá vuolggasaji sámi gielas ja kultuvrras. Fálaldat galgá leat nationála dásis ja galgá bálvalit olles sámi álbmoga Norggas. Sámediggi lea váldán dán ovdan Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttain, ja leaba ovttamielalaččat das ahte dát galgá čuovvoluvvot regionála dearvvašvuodadoaimmahagaid bargodoaimmadokumeanttain.

Regionála dearvvašvuodadoaimmahagaid bargodoaimmadokumeanttat

Sámediggi lea čađahan konsultašuvnnaid Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttain sámi pasieanttaid dárbbuid ja vuoigatvuodaid goziheami birra regionála dearvvašvuodadoaimmahagaid 2010 bargodoaimmadokumeanttain. Konsultašuvnnaid boađusin lea earret eará ahte čuovvovaš teaksta váldojuvvui mielde buot regionála dearvvašvuodadoaimmahagaid bargodoaimmadokumeanttaide:

“Sámi pasieanttaid vuoigatvuohta ja dárbu oazžut láchčojuvvon fálaldagaid galgá ohealuvvot ja oainnusmahttojuvvot plánemis, čielggadusain ja go mearrádusat dahkkojuvvojit.”

NAV

Sámedikkis lea beroštupmi sihkkarastit dan ahte sámi geavaheaddjit NAV-vuogádagas ožžot fálaldagaid sámi giella- ja kulturmáhtolašvuoda vuodul, ja dieđuid vuodul sámi servodatdiliid birra. Danne lea Sámediggi joatkán barggu mii guoská sámi bálvalusdárbbaseddjiid vuoigatvuodaide ja dárbbuide ođastusas, ja lea mángii váldán dán ovdan čoahkkimiin Bargo- ja searvadahttindepartemeanttain.

Hehtedieđihanbálvalus

Sámediggi lea álggahan konsultašuvnnaid Justiisa- ja politiijadepartemeanttain sámi giella ja kulturmáhtolašvuoda goziheami birra hehtedieđihanbálvalusas. Dál váilu hehtedieđihanguovddážiin sámi giella ja kulturgelbbolašvuohta, man geažil sáhtta šaddat nu ahte sámi geavaheaddjit eai oaččo ge veahki doarvái johtilit. Konsultašuvnnain lea Sámediggi váldán vuolggasaji das ahte sámi geavaheddjiin lea vuoigatvuohta geavahit sáme giella go lea oktavuoha hehtedieđihanguovddážiin. Dát ferte čuovvoluvvot barggus ođđa digitála hehtefierpmádagain dainna lágiin ahte čovdosiin mat välljejuvvojit gozihuvvojit sámi geavaheddjiid dárbbut. Bargguin ođđa riikaviidosas digitála hehtefierpmádagain leat maŋŋonan. Sámediggi áigu leat mielde plánaproseassas viidáseappot danne vai sámi giella ja kultuvra gozihuvvo dohkálaš vugiin.

Váikkuhangaskaomiid evalueren dearvvašvuoda- ja sosiálaáigiruššamiidda

Sámedikki áigiruššamiid váldoulbmilin dearvvašvuoda- ja sosiálasuorggis lea dat ahte sámi álbmogii ovddiduvvojit dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat nugo muđui leat álbmogis. Sámediggi lea 2009:s evalueren váikkuhangaskaomiid geavaheami áigodagas 2001-2007. Evalueremis bohtá ovdan ahte proševttain maid Sámediggi lea dorjon leamaš nana váikkuhus sámi kultuvra ja giella máhtolašvuhtii ja áddejupmái dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusas, ja erenoamážit boarrásiidfuolahusas.

Proševttat eai leat buvttihan stuorát áddejumi das ahte ovddidit dearvvašvuodafálaldagaid main sámi giella ja kultuvra vuhtii váldojuvvo julev- ja lullisámi guovlluin. Proševttat maid eai leat duođi eanet dagahan dan ahte sámi pasieanttaid dárbbut livčče biddjojuvvon eanet guovddáži ovddasvástideddjiid gaskkas bajimus dásis.

Evalueren čájeha ahte doarjagiin lea ávki. Hástalussan leat vátna resurssat, iešguđege proševttaid bohtosiid gaskkusteampi ja viidáset bargu áddejumi buoridemiin ovddasvástideaddji dearvvašvuoda-eiseválddiid gaskkas daid dárbbuid ektui mat leat erenoamážit julesámi ja máttasámi guovlluin

Váikkuhangaskaoamit – dearvvašvuoda- ja sosiálaáigiruššamat – ohcanvuđot doarjagat

Dearvvašvuoda- ja sosiálaproševttat

Doarjjaortnega mihttomearri:

Buoret lámččojuvvon dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus sámi geavaheddjiide

Vuoruheamit 2009:s:

Proševttat mat ovddidit sámi giella- ja kulturamáhtolašvuoda dálá dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusain Metodaovddidanproševttat

Proševttat main leat konkrehta doaibmabijut bastevaš lámčima várás

Proševttat mat ovddidit buoriid reaidduid maiguin mihtidit ja sihkkarastit kvalitehta sámi álbmoga dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldagain

Ráhkadit buohcciide heivehuvvon dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš girjjálašvuoda mii lea vuodduvuvvon sámi gillii ja kultuvrii. Girjjálašvuoda dahje gihppagiid jorgalahttin sámegeillii ii leat vuoruhuvvon.

Ovdaproševttat dutkanideaid ja proševtaevttohusaid ovddideapmái

Bajábeale namuhuvvon proševttat main leat mánga ruhtadeaddji, vuoruhuvvojit

- Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 3 250 000 ru dearvvašvuoda- ja sosiálaproševttaide. 2 894 000 ru juolluduvvui 17 prošektii siskkoalbe mearriduvvon vuoruhemiid. Dáid gaskkas leat 16 proševtta álggahuvvon 2009:s.

16 proševtta ovdal juolluduvvon doarjagiin dearvvašvuoda- ja sosiálaproševttaide gárvvistuvvojedje 2009:s.

10 Sámi organisašuvnnat

Váldomihttomearri

- Girjás sámi organisašuvdnaeallima bisuheapmi

Váikkuhangaskaoamit – sámi organisašuvnnat – ohcanvuđot doarjagat

Sámi organisašuvnnat

Sámi váldoorganisašuvnnat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi váldoorganisašuvnnaid bisuheapmi

Jagi 2009 bušeahtas várrejuvvui 2 451 000 ru sámi váldoorganisašuvnnaide. Guovtti organisašuvdnii juolluduvvui 2 452 000 ru.

Sámi politihkalaš bellodagat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámeapolitihkalaš bellodagaid ásaheapmi
- Jagi 2009 bušeahtas várrejuvvui 250 000 ru sámi politihkalaš bellodagaide. Ovtta bellodahkii juolluduvvui 250 000 ru.

Sámi rájárasttideaddji organisašuvnnat

Doarjjaortnega mihttomearri

- Sámi rájáidrasttideaddji organisašuvnnaid bisuheapmi
- Jagi 2009 bušeahtas várrejuvvui 350 000 ru sámi rájárasttideaddji organisašuvnnaide. Ovtta organisašuvdnii juolluduvvui 350 000 ru.

Sámi kulturorganisašuvnnat

Doarjjaortnega mihttomearri:

Sámi kulturorganisašuvnnaid bisuheapmi

- Jagi 2009 bušeahtas várrejuvvui 350 000 ru sámi kulturorganisašuvnnaide. 4 organisašuvdnii juolluduvvui 350 000 ru.

Sámi ealáhusorganisašuvnnat

Doarjjaortnega mihttomearri:

Sámi ealáhusorganisašuvnnaid bisuheapmi

- Jagi 2009 bušeahtas várrejuvvui 500 000 ru sámi ealáhusorganisašuvnnaide. 5 organisašuvdnii juolluduvvui 500 338 ru.

Sámi dásseárvoorganisašuvnnat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi dásseárvoorganisašuvnnaid bisuheapmi
- Jagi 2009 bušeahtas várrejuvvui 300 000 ru sámi dásseárvoorganisašuvnnaide. Guovtti organisašuvdnii juolluduvvui 301 000 ru.

Sámi organisašuvnnat mat barget nuppi máilme soađi geažil oahpu massán olbmuid áššiiguin Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit sámi organisašuvnnaid mat barget nuppi máilme soađi geažil oahpu massán olbmuid áššiiguin
- Jagi 2009 bušeahtas várrejuvvui 200 000 ru sámi organisašuvnnaide mat barget nuppi máilme soađi geažil oahpu massán olbmuid áššiiguin. Golmma organisašuvdnii juolluduvvui 199 000 ru.

11 Eará váikkuhangaskaoamit

Váikkuhangaskaoamit sámediggeráđi geavahusas

Regionála ovddideapmi

Jagi 2009 reviderejuvvon bušeahtas várrejuvvui 3 800 000 ru ovttasbargošiehtadusaid čuovvoleapmái, maid Sámediggi lea dahkan Finnmárkku, Romssa, Norlánda, Davvi-Trøndelága, Mátta-Trøndelága ja Hedmárkku fylkkagielddaiguin. Šiehtadusaid ulbmilin lea nannet ja buktit oidnosii sámi giela, kultuvrra ja servodateallima ovttasbargguin fylkkagielddaiguin.

Jagis 2009 dagai Sámediggi ovttasbargošiehtadusa sámi kulturmuutosuodjaleamis Opplánda fylkkagielddain. Sámedikki ulbmilin lea oažžut ovttasbargošiehtadusa maiddái Oslo gielddain. Jahkásaččat dieđihuvvo fylkkadikkiide ja Sámediggái doaimmaid ja ovdáneami birra. Vuodđu raporttaid ráhkadeapmái biddjo jahkasaš čoačkkimiin politihkalaš dásis guoskevaš fylkkagielddain. Ovttasbargošiehtadusat ođastuvvojit jeavddalaččat. Ovttasbargošiehtadus Sámedikki ja máttasámi guovllu fylkkagielddaid gaska lea ođasmahttojuvvon 2009:s.

Ovttasbargošiehtadusain leat oktasaš doaibmabijut ollu servodatsurggiin ja ruđat regionála ovddideapmái mannet doaibmabijuide ja proševttaide mat ruhtaduvvojit ovttasráđiid fylkkagielddaiguin.

Jagis 2009 juolluduvvui 5 217 500 ru 27 prošektii. Liigegeavaheami sivvan lea doaibmabijuid vuoruheapmi fylkkagielddaid ovttasbargošiehtadusain, ja dat ruđat leat vižžojuvvon unnit geavahuvvon poasttain ja geavatkehtes juolludusaid ruovttoluotta geassimiin.

Friija váikkuhangaskaoamit

Jagi 2009 bušeahtas várrejuvvui 550 000 ru friija váikkuhangaskaomiide maid sámediggeráđi geavaha doaibmabijuide maidda muđui ii gávdno ruhta Sámedikki váikkuhangaskaomiin.

Jagis 2009 juolluduvvui 777 700 ru 15 prošektii. Liigegeavaheami sivvan lea doaibmabijuid vuoruheapmi friija ruđain, ja dasa lea váldojuvvon poasttain main lea báhcan ruhta ja geavatkehtes juolludusaid ruovttoluottageassimiin.

Riikkaidgaskasaš doaibmabijut

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 1 100 000 ru riikkaidgaskasaš doaibmabijuide maid sámediggeráđi geavaha doaibmabijuide maidda muđui ii leat ruhta Sámedikki váikkuhangaskaomiin. Ollislaš rámmas juolluduvvui 250 000 ru Barents álgoálbmotkantuvrii Lujárvis, ja 700 000 ru Interreg 2007 –

2013 Oasseprográmma Sápmi sámi regionála prošeaktaruhtadeapmái. Dát ruđat leat juhkkajuvvon 4 prošeaktii 2009:s. Dasa lassin lea addojuvvon 50 000 ruvdnosaš doarjja Mama Sara Education Foundation for Maasai School Children/Youth, ja doarjja álgoálbmotráđđeaddi oasseruhtadeapmái Barents International Čállingottis 100 000 ru mii lea šiehtaduvvon Olgoriikadepartemeanttain.

Rámmašiehtadus Olgoriikadepartemeanttain

Sámediggi ja Olgoriikadepartemeanta leat 2009:s vuolláičállán rámmašiehtadusa doarjaga hárrái Sámedikki riikkaidgaskasaš bargui. Olgoriikadepartemeanta láve jahkásaččat addit 1 000 000 ru Sámedikki riikkaidgaskasaš bargui. Dát doarjja addojuvvo Sámediggái go galgá ovddastit sámi álbmoga. Rámmas várrejuvvo 650 000 ru Sámedikki riikkaidgaskasaš bargui álgoálbmotáššiiguin ON ja eará multilaterála organisašuvnnaid siskkobealde, ja bilaterála bargui regionála organisašuvnnaid siskkobealde mat barget álgoálbmotáššiiguin. ON-vuogádagas guoská dát earret eará Álgoálbmotáššiid bissovaš forumii searvamii ja álgoálbmotbargui ON siskkobealde. Dasa lassin galgá doarjja geavahuvvot goluide mat šaddet das go Sámediggi searvá álbmotgaskasaš organisašuvnnaide olggobealde ON-vuogádaga ja bilaterála bargui organisašuvnnaid guovdu Asia, Afrihkás ja Latin-Amerihkás mat barget álgoálbmotvuoigatvuođiguin. Sámedikki searvamii Barentsráđđái ja Ártkalaš ráđđái lei várrejuvvon 350 000 ru 2009:s.

Sámedikki riikkaidgaskasaš bargu

Riikkaidgaskasaš ovttasbargu álgoálbmotsearvamis lea čoavdda go galgá sihkkarastit nana ceavzilis ovdáneami mainna sihkkarastojuvvo álgoálbmogiid birgejuvvo. Dát lea erenoamáš mávssolaš go guoská dálkkádatrivdamiidda main čovdosiid ferte gávdnat riikkaidgaskasaš šiehtadusaid dahkama bokte ja daid aktiivvalaš čuovvoleami bokte nationála dásis.

Sámedikki searvan riikkaidgaskasaš bargui vuoruhuvvo čavgadit vátna resurssaid geažil. Dasto bohtet dađistaga vuordámušat iešguđege dáfus, maiddá stáhtaid bealis, ahte Sámediggi galggašii searvat ja áŋgiruššat riikkaidgaskasaš arenas.

Ollu riikkaidgaskasaš aktevrrat leat čájehan beroštumi Sámediggái ja Sámedikki doibmii 2009:s. Mánngat olgoriikkalaš delegašuvnnat leat galledan Sámedikki.

Sámi parlamentáralaš ráđđi

Sámi parlamentáralaš ráđđi lea parlamentáralaš ovttasbargoorgána Suoma, Norgga ja Ruođa sámedikkiid gaskka. Ruošša beale sámit leat bissovaš searvit rádis. Sámi parlamentáralaš ráđđi galgá gozihit sámi beroštusaid riikkarájaid rastá ja doaibmat sámi jietnan riikkaidgaskasaččat. Sámediggi lea juolludan 500 000 ru Sámi parlamentáralaš ráđđái stáhtabušeahta bokte. Juolludus manná dan sámediggái mii doaibmá ráđi čállingoddin. Juohkehaš sámediggi máksá ieš goluid sáttagottiid searvama ovddas čoahkkimiidda ja eará ovddastemiide.

Jodiheaddjidoaibma Sámi parlamentáralaš rádis juogaduvvo golmma sámedikki gaskka vuoruid mielde. 29.10.08 rájes lea dat leamaš Ruođa beale sámedikkis ja gitta 16 mánu áigodaga. Ráđđi lea mearridan sierra doaibmaplána áigodahkii skábmamánu 2008 rájes juovlamánu 2010 rádjai. Plánas válddahalloyuvvojit earret eará sámi giella, oahpahuš/oahppu, nuoraidáššit, sámi universitehta, davviriikkalaš sámekonvenšuvdna, resursageavaheapmi ja biras, riikkaidgaskasaš áŋgiruššamat ja dásseárvu. Doaibmaplána lea háldenlinján ráđi bargui.

Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna

Jahkásaš čoahkkinn Suoma, Norgga ja Ruođa sámeministariid ja sámedikkiid presideanttaid gaskka mii livččii galgan dollojuvvo skábmamánu 2009, maŋiduvvui ođđajagimánnui 2010. Sivvan maŋideapmái

lei dat go ain lea eahpesihkarvuohta erenoamážit Suoma beale Sámedikkis sierra beallasašrolla ja sierra šiehtadallanrievtti ektui šiehtadallamiin davviriikkalaš sámekonvenšuvnnas. Norgga ráđđehus lea fállan lágidit mañiduvvon čoahkkima, mii dollojuvvo Ruota ovdagoddeáigodagas.

ON álgoálbmotjulggaštus

ON álgoálbmotjulggaštusas lea biddjojuvvon eaktun ahte ovttaskas riikkat galget dieđihit movt julggaštus heivehuvvo sin álgoálbmotpolitihkkii. Dán dieđiheami birra lea ságastallojuvvon davviriikkalaš ovttasbarggus sámi áššiid hárrái Nordisk ämbetsmansorgan for samiska frågor nammasaš orgána siskkobelde. Dán virgeolbmuidorgánas leat mielde Suoma, Norgga ja Ruota ráđđehusaid ovddasteaddjit ja sámedikkít hálddahusa dásis.

ON Álgoálbmotáššiid Bissovaš Forum

ON Álgoálbmotáššiid Bissovaš Forum doalai gávccát sešuvnna New Yorkas miessemánus. Sámediggi searvvai norgga sáttagotti mielde. Fáddán jagi 2009 sešuvnnas ledje earret eará ON Álgoálbmotjulggaštus ja dálkkádatrivdamat Árkttis.

Álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanisma

Sámediggi searvvai Álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanismma nuppi sešuvdnii Genevas. Sešuvnna fáddán lei álgoálbmotvuoigatvuođaid heiveheapmái ohppui/oahpahussii, ja álgoálbmotjulggaštus. Áššedovdimekanisma lea buktán rávvagiiddis ”advice”- rávvagiid hámis. Jos dát ásahuvvo bissovaš geavahussan, de šaddet áššedovdi mekanismmaid rávvagat dadistaga geahčastahkan álgoálbmotrievtti ovdáneamis ja ásahuvvon álbmotrievttálaš instrumeanttaid dulkomis go guoská álgoálbmotvuoigatvuođaide. Sámediggi searvvai Olmmošvuoigatvuođaráđi sešuvdnii čakčamánuš dalle go áššedovdimekanismma raporttat dan guovtti vuosttamuš sešuvnnas meannuduvvojedje. Áššedovdimekanismma rávvagat ja evttohus odđa čielggadusmandáhtan dohkkehuvvui Olmmošvuoigatvuođaráđis. Áššedovdimekanisma oaččui mandáhtan čielggadit álgoálbmotrievtti mielde mearrideami hárrái áššiin mat gusket daidda. Gaskaboddosaš raporta ovddiduvvo sešuvnnas 2010:s ja loahpalaš raporta ovddiduvvo 2011:s.

Universal periodic review

Sámediggi searvvai Norgga sáttagotti mielde dán jagi Universal periodic review gulaskuddamis Genevas. Sámediggi válddii ovdan dan positiivvalaš ovdáneami maid sámit Norggas vásihit, muhto čujuhit maidái makkár hástalusat sámiin leat ovddabealde. Mánnga stáhta ovddidedje gažaldagaid ja rávvagiid mat guske sámiide, earret eará sámi vuoigatvuođaid goziheami birra oppalaččat dan olis go sámit lea álgoálbmot ja álgoálbmotjulggaštusa beaktilis heiveheami birra.

Árktalaš ráđđi

Árktalaš ráđi ministerčoahkkín dollojuvvoi Romssas 2009:s. Sámediggi searvvai norgga sáttagotti mielde. Sámediggi deattuhii sáhkavuorustis searvevuođa perspektiivva stáhtaid ja álgoálbmogiid gaskka, ja deattuhii ahte searvevuohta ferte leat mielde čavga politihkas, láhkadahkosiin ja geavahusas. Guđa álgoálbmotorganisašuvnnas lea stáhtus bissovaš searvin Árktalaš ráđis, daid searvvis lea Sámiráđđi.

Árktalaš ovttasbargui gullá maidái ovttasbargu parlamentáralaš čoahkkimiid gaskka, árktalaš parlamentáralaš konferánssas, árktalaš riikkain. Čoahkkádus čájeha Árktalaš ráđi čoahkkádusa. Álgoálbmogiin lea ovddastus bissovaš searvin ja Sámi parlamentáralaš ráđđi ovddasta sámiid dán ovttasbarggus. 2009:s lei Ruota beale sámediggi Sámi parlamentáralaš ráđi ovddasteaddjin. Árktalaš

parlamentáralaš konferánsa dollojuvvo juohke nuppi jagi. Beaivválaš doaimmas fuolaha Parlamentáralaš árktaš ovttasbargokomitea.

Barentsovttasbargu

Sámit, nenetsat ja vepsálaččat leat dat álgoálbmogat mat servet Barentsovttasbargui. Álgoálbmogiin lea okta oktasaš ovddasteaddji Barents Guovllurádis ja Guovllukomiteas. 2009:s lei Suoma beale sámedikkis álgoálbmogiid ovddasteaddji Guovllurádis ja Norgga beale sámedikkis lei fas ovddasteaddji Guovllukomiteas. Bissovaš dásis lea áshuvvon álgoálbmot bargojoavku. Álgoálbmot bargojoavkkus lea ráđdeaddi stáhtus Guovllurádis ja Barentsrádis. Álgoálbmogiin ii leat ovddasteaddji Barentsrádis. Sámi parlamentáralaš ráđdi nammada sámiiid ovddasteddjiid Barentsovttasbarggu orgánaide. Álgoálbmogiin lea ovddasteaddji ekonomalaš dili mielde. Álgoálbmogiin eai leat iežaset ekonomalaš várit geavahasas, ja leat sorjavaččat guoskevaš nationálastáhtaid ekonomalaš doarjagis.

Norgga beale Sámediggi ruhtada Barents Indigenous Peoples`Office doaimma Lujávrris Ruošša bealde. Sámediggi ja Olgoriikadepartemeanta leat ovtamielalaččat das ahte ovtta ruhtadit álgoálbmotbargi virggi Riikkaidgaskasaš Barentsčállingottis Girkonjárggas. Ulbmilin lea oččodit buoret oktavuoda ja ovttasbarggu álgoálbmogiid gaskka Barentsguovllus.

Eurohpapolitihkalaš áššit

Sámediggi bargá eurohpapolitihkalaš áššiiguin Sámi parlamentáralaš ráđi bokte ja Sámedikki oktavuoda bokte guovddáš, guovlulaš ja báikkálaš eiseválddiiguin Norggas. Sámedikkis leat guokte ovddasteaddji Eurohpapolitihkalaš Forumis guovddáš, guovlulaš ja báikkálaš eiseválddiid hárrái.

Sámedikki ja Olgoriikadepartemeantta gaskasaš konsultašuvnnat juohke jahkebealis

Sámediggi ja Olgoriikadepartemeanta leat doallan guokte konsultašuvdnačoahkkima jahkái. Earret eará ságastallojuvvui áššiid birra nugo davviriikkalaš sámekonvenšuvdna, Barentsovttasbargu, Árktaš ráđdi, Dálkkádat- ja birasguovddáš Romssas, álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdi mekanisma, Bissovaš forum, doahpaga ”free prior and informed consent”, áddejupmi, šiehtadallamat WTO-soahpamuša hárrái, nuortasámit ja Gáldu álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš.

Doarjja vuovdaleapmái ja fierpmádathukseii sámi mátkeealáhusaid siskkobealde

- Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 300 000 ru doarjjan vuovdaleapmái ja fierpmádathukseii sámi mátkeealáhusaid siskkobealde. 300 000 ru juolluduvvui ovttasprošektii.

Ásahusdieđáhusa čuovvoleapmi

Jagi 2009 reviderejuvvon bušeahtas lei várrejuvvon 1 000 000 ru ásahusdieđáhusa čuovvoleapmái. Geavaheapmi 1 308 000 ru lea Sámedikki oassi oasuskapitalas vuodđudusas Senter for nordlige folk AS. Liigegeavaheapmái lea váldojuvvon ruhta doppe gos lea unnit geavahuvvon ja geavatkehtes juolludusaid ruovttoluotta geassimis.

Váikkuhangaskaoamit čoahkkinjođihangotti geavahussii

Sámedikki politihkalaš joavkkut

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 1 872 000 ru doarjjan Sámedikki 11 politihkalaš jovkui.

Opposišuvnna bargoeavttut

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 988 000 ru opposišuvnna bargoeavttuid várás, dan 10 politihkalaš jovkui.

Sámediggeválgga 2009 listtat

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 2 000 000 ru sámediggeválggaid listtaide. Oktiibuot juolluduvvui 1 999 998 ru 54 dohkkehuvvon listii.

12 Eará doaibmabijut mat eai leat váikkuhangaskaoamit

Konferánsat Sámedikki oktavuodas

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 1 150 000 ru konferánssaide Sámedikki oktavuodas.

2009:s dollojuvvojedje čuovvovaš konferánsat:

Mánáidgárde- ja skuvlakonferánsa

Sámediggi lea ovttas Finnmárkku, Romssa ja Norlánda Fylkamanniiguin ja Sámi allaskuvllain doallan mánáidgárde- ja skuvlakonferánsa Álttás. Konferánssa fáddán lei sámegiella mas giela ealáskuhttin lei guovddážis. Miehta riikka ledje bohtán birrasii 250 oasseváldi, mánáidgárdiin, vuoddoskuvllain, joatkkaskuvllain, studeanttat ja hálddahaslaš bargit sierra ásašusain.

Sámedikki nuoraidkonferánsa

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lágdegoddi lei mielde lágideamen Sámedikki nuoraidkonferánssa. Konferánsa dollojuvvui Troanddimis ja birrasii 50 nuora serve. Váldofáddán ledje oahppu, gelbbolašvuoda dárbu Sámis ja ON mánáidkonvenšuvdna. Nuoraidkonferánssa resolušuvnnas válddahallojuvvojedje earret eará Sámi allaskuvla visotsámi skuvlan gos oahpahus ja ávdnasat leat buot sámegielaide, sámegiela nannen ja kulturgelbbolašvuolta oahpaheaddjioahpus ja oahppoplánain ja media rolla ovdagáttuid bisuheamis sámiid ektui, mii lea vuostá ON mánáidkonvenšuvnna.

Konferánsa gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin

Sámediggi lea doallan konferánssa gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin mas fáddán lei finánsaroassu ja dan váikkuhus sámi guovlluide. Ealáhusaid, dutkama, departemeanttaid ja eará almmolaš ásašusaid ovddasteaddjit dolle sáhkavuoruid. Konferánsii ledje bohtán birrasii 35 olbmo.

Bibliotekakonferánsa

Norgga bibliotekasearvi guovlu Davvi-Norga lágida juohke nuppi jagi Davvinorgga bibliotekakonferánssa. Dát konferánsa lágiduvvui 2009:s Romssas, man Sámediggi lei mielde lágideamen. Konferánsii ledje bohtán 160 oasseváldi ja das lei viiddis prográmma.

Dearvvašvuoda- ja sosiálakonferánsa

Dearvvašvuoda- ja sosiálakonferánsa lágiduvvui dievasčoahkkínsemináran Sámedikki áirasiidda mas ON mánáidkonvenšuvdna lei fáddán.

Bálkkašumiid ja stipeanddaid juohkin

- Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 200 000 ru bálkkašumiid ja stipeanddaid várás.

Sámedikki valástallanstipeandda ulbmilin lea movttiidahttit nuorra valástalliid ángiruššat valástallamiin, ja dat addojuvvui dán jagi beanavuoddjái Aila Emilie Sarre ja luoduvalástallái Martin Hanssen Lillevik.

Sámedikki giellamovttiidahttin bálkkašupmi addojuvvui Sagka Stångbergii eret Deardnás su ángiruššamiid ovddas máttasámegiela ovddidemiin.

Ruđat dutkamii ja ovddideapmái, čielggadusaide ja duođaštanprošeavttaide

- Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 2 650 000 ru dutkamii ja ovddideapmái, čielggadusaide ja duođaštanprošeavttaide.

Čielggadusprošeakta ovttasráđiid Máhttodepartemeanttain movt boahhteáiggis organiseret oahpponeavvobuvttadeami. Bargujoavkku raportta galggašii plána mielde leat gárvvis ovdal ođđajagimánu 2010 loahpa.

Tearbmaprošeakta mii lea vuolggahuvvon Sámedikki strategalaš oahpponeavvoplána čuovvoleami olis: matematihkkatearpmat julev- ja máttasámegillii.

Prošeavttat maid ulbmilin lei ovddidit kvalitehtasihkkarastin vuogádagaid mat leat heivehuvvon sámi vuoddoahpahussii: Sámedikki, máhttodepartemeantta ja Oahpahusdirektoráhta ovddasteddjiid gaskka lea ásahuvvon oktasaš bargujoavku. Dat galgá árvvoštallat fága- ja diibmojuohkima Sámi máhttoloktema mielde. Árvvoštallan galgá geavahuvvot vuodđun fága- ja diibmojuohkima vejolaš rievdadusaide ja oahppoplánaid oktiordnemii ja heiveheapmái. Bargujoavku galgá leat geargan bargguinis giđđat 2010.

Dárbu lea háhkát eanet dieđuid sámi álbmoga dearvvašvuoda birra ja makkár erenoamáš hástalusat sámi álbmogis leat go guoská buori álbmotdearvvašvuhtii. Sámediggi lea álggahan barggu 2009:s ja bargguin jotkojuvvo 2010:s.

Evalueremat

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 500 000 ru Sámedikki váikkuhangaskaopmeortnegiid evalueremii.

Bargu kulturovddidandoarjaga evalueremiin lea álggahuvvon 2009:s, ja dat gárvvistuvvo čakčat 2010.

13 Sámeálbmotfoanda

Stuorradiggi lea sámeálbmotfoanddas várren 75 miljon ru sámi álbmogii dáruiduhttinpolitihka dagahan vaháigiid ja eahperievtti oktasaš buhtadussan. Sámediggi hálddaša foandda reanttuid. Sámeálbmotfoandda foandastivran lea Sámedikki dievasčoahkkín.

Jahkásaš reanttut leat sullii 4 600 000 ru. Dan rájes go Stuorradiggi ásahii sámeálbmotfoandda ja dan rájes go Sámediggi dan geavahišgođii 2008:s, leat jahkásaš reanttut biddjojuvvon fondii. Čoggon reanttut ledje veaháš badjelaš 30 000 000 ru dalle go foanda váldojuvvui atnui. Oasit dain čoggon reanttuin ja foandda jahkásaš buvttadus geavahuvvo Sámedikki jahkásaš bušehtas. Sámediggi mearrida bušehtamearrádusainis movt sámeálbmotfoandda reanttut geavahuvvojit, daid vuoruhemiid ja ángiruššansurggiid mielde maid lea mearridan váлгаáigodahkii. Vejolaš badjel- dahje vuollebáza biddjojuvvo ruovttoluotta fondii rehketdoallojagi loahpas.

Ohcanvuđot doarjagat - Sámeálbmotfoanda

Giellaovddideapmi

Doarjjaortnega ulbmil:

- Oažžut eambbogiid geavahit sámegiela

Vuoruheamit 2009:s

Leairaskuvla sámegillii, movttiidahttit sámegiela geavaheami ja oainnusmahttit sámi kultuvrra girjái vuođa

Giellalávgunproševttat mánáide, nuoraide ja rávesolbmuide

Sámi tearpmaid ovddideapmi (fágaterminologii ja fágadoahpagat):

- Julev- ja máttasámegiella: servodatfágatearpmat

- Davvisámegiella: luonddufágatearpmat

Báikenamma-proševttat julev- ja davvisámi guovlluin

Giellaealáskuhttinproševttat

- Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 4 000 000 ru giellaovddideapmái sámeálbmotfoanddas. 14 prošehtii juolluduvvui oktiibuot 4 049 000 ru mearriduvvon vuoruhemiid siskko bealde.

Árbediehtu – duođašteapmi ja gaskkusteapmi

Doarjjaortnega ulbmil:

Árbedieđuid duođašteapmi ja gaskkusteapmi luonddu suodjaleami ja geavaheami oktavuodas

Vuoruheamit 2009:s

Proševttat mat kártejit árbedieđuid luondduresurssaiguin ávkkástallama oktavuodas

Proševttat mat váikkuhit sámi álbmotmedisiinna duođašteami ja bisuheami

Proševttat mat duođaštít sámi meahccegeavaheami ja ealáhusbarggu historjjálaš perspektiivvas

Proševttat mat duođaštít movt nissonolbmot geavahedje ja gaskkustedje árbedieđuid luonddu ráhkadanávdnasiid muohkadeami oktavuodas

•

- Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 1 600 000 ru árbedieđuid duođaštan- ja gaskkustanproševttaide, sámeálbmotfoanddas. 16 prošehtii juolluduvvui oktiibuot 2 222 000 ru mearriduvvon vuoruhemiid siskko bealde.

Girjjálašvuohta

Doarjjaortnega ulbmil:

Lasihit sámi girjjálašvuođa almmuhanlogu

Vuoruheamit 2009:s

Čáppagirjjálašvuohta mas vuodđománus lea sámegillii

Čáppagirjjálašvuohta jorgaluvvon sámegillii

Jietnagirjjit sámegillii

- Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 4 000 000 ru girjjálašvuhtii, sámeálbmotfoanddas. 24 prošehtii juolluduvvui oktiibuot 4 668 000 ru mearriduvvon vuoruhemiid siskko bealde.

Eará doaibmabijut mat eai leat ohcanvuđot

Giella-programma

- Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 3 000 000 ru giella-programmii.

Sámegiela ealáskuhttin ja nannen lea okta dain stuorámus hástalusain mii sámi servodagas lea ovddabealde. Ulbmilin lea ahte 5 jagi giella-programma bokte álggahit doaibmabijuid maid boadusin

sáhttet leat eanet aktiivvalaš sámegeiela geavaheaddjit. Okta doaibmabijuin lea oahpahusfálaldat sámi rávisolbmuide geat eai máhte sámegeiela. Dát doaibmabidju galgá čađahuvvot lávga ovttasbargguin báikkálaš giellaguovddážiiguin ja giellabirrasiiiguin. Sámediggi bargá ovttas Sámi allaskuvllain giellaprográmma oktavuodas, ja gulahallá jeavddalaččat allaskuvllain prográmma stáhtusa birra.

2009:s lea čađahuvvon giellakurssa maid Sámi allaskuvla ovttasráđiid Álttá, Gáivuona, Loabága ja Porsáŋggu giellaguovddážiiguin leat lágidan. Giellaguovddážit leat geavahan Sámi allaskuvlla dohkkehan kursaplánaid. Dát lea addán giellakursaohppiide vejolašvuoda váldit eksámena ja oažžut oahppočuoggáid kurssain. Allaskuvla lea doallan logaldalliid ja veahkehan eksámeniid čađaheamis. Oktiibuot leat sullii 50 studeantta čađahan sámegeiela álgokurssa 1 ja/dahje 2 ja váldán eksámena.

Ovddasmanni prošeakta Árbediehtu, kárten, suodjaleapmi ja geavaheapmi

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 650 000 ru Ovddasmanni prošeaktii Árbediehtu, kárten, suodjaleapmi ja geavaheapmi. Prošeakta maid Sámi allaskuvla čađaha, čađahuvvo reviderejuvvon prošeaktaplána mielde. Earret eará leat dollojuvvon seminárat ja álbmotčoahkkimat ja máŋga oasseraportta leat ráhkaduvvon. Ovddasmanni prošeakta galgá gárvvistuvvot 2010:s.

Registara ovddideapmi árbedieđuid hálldašeami várás

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 950 000 ru Registara ovddideapmái árbedieđuid hálldašeami várás.

Bargu dán registara ovddidemiin álggahuvvui 2008:s raportta diŋgojumi bokte Sámi allaskuvllas mii galgá leat vuodđun árbedieđuid hálldašeapmái. Raporta gárvvistuvvui 2009:s ja čájeha ahte lea dárbu oažžut eanet árvoštallamiid ja čilgehuseid ovdal go konkrehta ovddidanbarggu sáhttá álggahit. Danne ii leat ruhta váldojuvvon geavahussii ja doaibmabidju maid ii leat gaskkustuvvon viidáseappot jagi 2010 bušehtas.

14 Politihkalaš dási doaibmagolut

Sámedikki dievasčoahkkin

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 9 300 000 ru Sámedikki dievasčoahkkima várás.

Válgga geažil 2009:s lassin dievasčoahkkimii mii dollojuvvoi ođđa Sámedikki rahpama oktavuodas, leat dollojuvvon 3 dábalaš dievasčoahkkima. Buot dán golmma dievasčoahkkima ovddabealde leat maddái dollojuvvon lávdegoddečoahkkimat.

Gonagaslaš Majestehta Gonagas Harald rabai guđat sámedikki golgotmánu 13. b. 2009.

Sámedikki čoahkkinjodihangoddi

Jagi 2009 bušehtas lei várrejuvvon 1 200 000 ru Sámedikki čoahkkinjodihangoddái.

Dasa lassin go gohčču lávdegoddečoahkkimiidda ja dievasčoahkkimiidda áššelisttain, čoahkkinplánain, sárđnunlisttain jna meannuda čoahkkinjodihangoddi váldoáššis čuovvovaš áššiid: permišuvdna-ohcamiid dahje luohttamušdoaimmas luvvemiid, joavko- ja opposišuvdnaruđaid hálldašeami, bargoortnega reviderema, vuodđonjuolggadusaid ja čoahkkinortnega, ja lávdegoddečoahkkimiid ja dievasčoahkkimiid čoahkkinplánaid.

Čoahkkinjodihangotti jodiheaddji, dievasčoahkkinjodiheaddji, lea ollesáiggepolitihkar ja sus lea kantuvra Sámedikkis Kárášjogas.

Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 200 000 ru Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddái.

Sámi parlamentáralaš ráđđi

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 500 000 ru Sámi parlamentáralaš ráđđái mii lea Suoma, Norgga ja Ruota beale sámedikkiid ovttasbargoorgána.

Sámedikki doarjjastivra

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 1 000 000 ru Sámedikki doarjjastivrii, mii juolluda ruđaid Sámedikki váikkuhangaskaoapmeortnegiin daid mihttomeriid ja vuoruhemiid ektui mat bohtet ovdan Sámedikki jahkásaš bušeahtamearrádusain. Sámedikki doarjjastivrras leat 7 lahtu.

Sámediggeráđđi

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 7 200 000 ru sámediggeráđđái mii stivre beaivválaš politihkalaš doaimma. Sámedikki dievasčoahkkin lea válljen Sámediggeráđi vihtta lahtu Sámedikki dievasčoahkkima áirasiid gaskkas. Sámediggeráđi lahtut ja 2 politihkalaš ráđdeaddi leat 2009:s leamaš ollesáiggepolitihkkarat.

Sámedikki giellastivra

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 350 000 ru Sámedikki giellastivrii, maid sámediggeráđdi láve nammadit.

Sámedikki giellastivra lea giellaáššiid fágaorgána, ja das leat 5 lahtu davvi-, julev- ja máttasámi guovlluin.

Sámi giellalávdegoddi

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 500 000 ru Sámi giellalávdegoddái. Dát juolludus ovttas daiguin ruđaiguin maid Suoma ja Ruota beale sámedikkid juolludit, mannet Sámi giellalávdegotti doaibmagoluide.

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 325 000 ru Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddái. Dán lávdegottis leat 5 lahtu davvi-, julev- ja máttasámi guovlluin.

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi lea 2009:s addán diehtujuohkima sámi nuoraide Oslos, Troanddimis ja Romssas. Lávdegottis leat earret eará leamaš čoahkkimat Bargo- ja searvadahttin-departemeantta stáhtačállin ja Mánáidáittardeddiin. Mánáidáittardeaddji searvvai maiddái álbmotčoahkkimii maid Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi lágidii Kárášjogas 2009:s. Álbmotčoahkkima váldofáddán lei givssideapmi. Álbmotčoahkkimii ledje bohtán lagabui 300 olbmo, ja givssidanproblematihkka oáčui ollu mediaberoštumi. Dasa lassin lea lávdegoddi doallan sáhkavuoruid sierra seminárain ja konferánsain.

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi lea searvan bargojovkui ođđa sámi nuoraidorganisašuvnna Noereh vuodđudančoahkkima oktavuodas.

Gielda- ja guovlodepartemeanta lea juolludan lávdegoddái doarjaga diehtujuohkindoaibmabijuide 2009 válgga oktavuodas. Doarjja geavahuvvui kampánjii mii čađahuvvui guovtti oasis ja mas guovddázis lei oažžut eanet nuoraid Sámedikki jienastuslohkui ja dasto buoridit válgasearvama nuoraid gaskkas.

Maŋŋá válggaid nammadii Sámediggeráđđi ođđa nuoraidpolitihkalaš lávdegotti áigodahkii 2010-2011.

15 Hálldahuslaš dási doaibmagolut

Sámedikki bušehttarámma lea lassánan 140 miljon ru guđa maŋimuš jagis. Bušehttarámma 2003:s lei 206 miljon ru ja 2009:s fas 346 miljon ru. Dát čájeha ahte Sámedikki doaimmat leat lassánan sakka. Strategijjat 2009 bušehtas addet gova doaimmaid birra sierra politihkka- ja hálddašansurggiin. Strategijjat konkretiserejuvvojit hálldahusa bargoplánain. Bargu politihkkaovddidemiin ja politihkalaš áššiid čuovvolemiin, eanet hálddašandoaimmat ja servodaga vuordámušat gáibidit kapasitehta ja alla fágalaš gelbbolašvuoda ollu surggiin. Reviderejuvvon 2009 bušehtas lei várrejuvvon 81 660 000 ru hálldahuslaš dási doaibmagoluide.

31.12.09 nammii ledje Sámedikki hálldahusas 124,56 jahkedoaimma. Ovdáneapmi tabeallas vuolábealde čájeha ahte nissonoassi bargiid gaskkas stuorru, go fas jođiheddjiid gaskkas njiedjá nisssonlohku.

	31.12.2007		31.12.2008		31.12.2009	
	Jodiheaddjit	Buot bargit	Jodiheaddjit	Buot bargit	Jodiheaddjit	Buot bargit
Nissonat	8	78	7	75	6	83
Albmát	3	42	4	42	6	43
Oktiibuot	11	120	11	117	12	126
Nissoniid proseantalohku	72,7	65,0	63,6	64,1	50	65,9
Albmáid proseantalohku	27,3	35,0	36,4	35,9	50	34,1

Bealit Sámedikkis, bargoaddi ja bargiidorganisašuvnnat, leat ovttasráđiid ásahan Sámedikki bargiid- ja bálkápolitihka, mii earret eará guoská beliid gaskasaš ovttasdoaimmamii. Báikkálaš bálkášiehtadallamiid bokte leat bealit ilbmadan ja jevden bálkáerohusaid nisssonolbmuid ja almmáiolbmuid gaskka sierra virgejoavkkuid siskkoalbealde.

Sámediggi lea Čáhkkiis Bargoeallin-fitnodat ja čuovvu mearrádusaid mat leat mearriduvvon šiehtadusas čáhkkiis bargoeallima hárrái. Bargit geain lea dárbu oažžut sierra láchčima bargosajis ja bargodoaimmaid ektui ožžot fáaldaga das. Lokálain maid Sámediggi geavaha galget vuhtii váldojuvvot olbmot geain leat hedjonan doaibmanávccat.

Bargiidpolitihkalaš mihttomearrin lea juksat dássedettolaš ahke- ja sohkaaljuogu, ja dasto rekrutteret olbmuid geain lea minoritehta- ja álgoálbmotduogáš. Dát váldojuvvo vuhtii álohii almmuhemiin ja olbmuid rekrutteremis.

Sámedikki hálldahusas leat 4 ossodaga, ja dan lassin vel dievasčoahkkinstába. 2009:s ásahuvvui gulahallanossodat. Gulahallanossodagas lea ovddasvástádus gulahallamis ja diehtujuohkimis

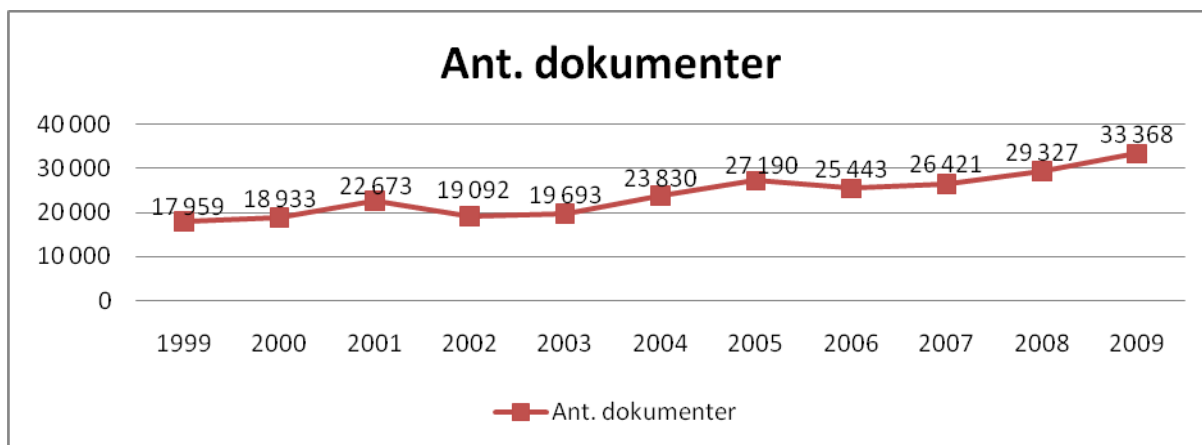
siskkáldasat ja olggos guvlui, ja galgá geavatláččat láchčit sámediggeráđi čoahkkimiid ja mátkkiid. Ossodagas lea maiddái ovddasvástádus Sámedikki girjerádjosa doaimmas, man bargun lea nannet ja ovddidit girjerádjofálaldaga sámi álbmoga várás. Girjeráđju doaimmá sámi girjjálašvuoda ja sámi girjerádjobálvalusaid gelbbolašvuodabibliotehka. Sámedikki girjeráđju ásahii 2009:s sierra neahttasiiddu man bokte sáhtta ohcat sámi girjjálašvuoda ja girjjiid sámi diliid birra.

Dievasčoahkkinstába lea Sámedikki hálddahusa oassi, muhto politihkalaččat lea dat dievasčoahkkinjodiheddji vuollásaš iige sámediggeráđi. Dievasčoahkkinstábas lea hálddahuslaš ovddasvástádus Sámedikki parlamentáralaš doaimmas, nugo lávdegodde- ja dievasčoahkkimiid plánen ja čađaheapmi. Dievasčoahkkinstábas leat golbma bargi ja danne ferte lávdegodde- ja dievasčoahkkimiid áigge oažžut veahki čállinbálvalusossodagas, jorgalanbálvalusain jna. Maiddái sámediggeválgga ráhkkaneapmái ja čađaheapmái ja odđa sámedikki rahpama čađaheapmái 2009:s, oáččui dievasčoahkkinstába veahki ossodagain.

Sámedikkis leat kantuvrrat Snoasas, Ájluovttas, Evenáššis, Olmmáivákkis, Guovdageainnus; Kárášjogas ja Vuotnabađas Unjárggas.

Áššemearrin Sámedikkis lea lassánan jagis jahkái. Dasa lassan go dokumeantaid lohku duohtavuodas lea lassánan, de lea Sámediggi mañimuš jagiin gártan meannudit mealgat eanet dakkár áššiid main lea stuorát viidodat ja kompleksitehta. Govvosis vuolábealde sáhtta oaidnit man ollu dokumeanttat leat lassánan jahkásaččat mat meannuduvvojit Sámedikki journálavuogádagas. Jagis 2009 bohte Sámediggái 18 399 dokumeantta, oktiibuot 33 368 dokumeantta gaskkas. 2008:s bohte Sámediggái 15 122 dokumeantta. Mii mearkkaša dan ahte 2009:s bohte 3 217 dokumeantta eanet go 2008:s, mii vástida 21,3 % lassáneami.

Dokumeantalogu lassáneapmi oktiibuot 2008 rájes 2009 rádjai čájeha ahte dokumeanttat leat lassánan 4 041 dahje 13,8 %. Vástesaš lohku mañimuš 10 jagis, 1999 rájes 2009 rádjai, čájeha lassáneami mii lea 85,8 %.

Bargu áššiiguin mat eai gula kapihttaliidda ovddabealde

Raporteren ON siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid konvenšuvnna hárrái Norggas lei áigemearrin 01.10.09 buktit guđat raporttas ON olmmošvuoigatvuodakomiteai dan hárrái movt Norga ollašuttá geatnegasvuodaidis ON siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid konvenšuvnna mielde. Raporttas galgá konvenšuvnna juohke artihkkaliid ektui válddahallat deatalaš prinsihpalaš rievdadusaid relevánta láchkaaddimis ja hálddašan- ja riektegeavahusas ovddit rapportta ektui mii addojuvvui 2004:s. Sáhtta maiddái leat mávssolaš válddahallat deatalaš dáhpáhusaid ja ságastallamiid.

Sámediggi ii sádden makkárga suoivvanraportta ovddit áigodatlaš raporterema oktavuodas 2004:s. Sámediggi lea áigodagas 2004-2009 ráhkadan suoivvanraporttas, mii lea sáddejuvvon ON:ii ja kopiija das departemeanttaide. Raporttas válddahalloyvvojit eanaš dat seamma áššit maid Sámediggi válddahalai suoivvanraporttastis ILO-konvenšuvnna nr. 169 hárrái. Sámedikki raporttas válddahalloyvvojit iešmearridan vuogiatvuotta, stáhta eiseválddiid geatnegasvuotta suodjalit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima, earret eará finnmárkkulága, minerálalága, guolástusaid, mearraluossabivddu, nuortasámiid, skuvlaheaittihemiid sámi guovlluin, sámi boarrásiid dili ektui ja nátionála orgána váiluma ektui mii sáhtášii bearráigeahččat olmmošvuogiatvuotta riikkumiid sámiid guovdu.

Divvun II – sáme giela divvunprográmma

Jahkeoahpaheamis 2008:s várrejuvvui 5 192 600 ru sáme giela divvunprográmmii – Divvun. Prošeakta bargá dál máttasáme giela divvunprográmmain, ja das leat vihtta bargi.

Sámediggi lea bargamin oažžut bissovaš doaimmaorganiserema Divvunprográmmii ja áigu ásahtit sierra ovttadaga Romssa universitehtii Sámi guovddáša giellateknologii ja oktavuhtii. Divvun prográmma bissovaš joatkin galgá sihkkarastit ahte prográmmat mat leat ovddiduvvon proševttas bajásdollojuvvojit ja beaiváduvvojit tehnikkalaččat ja gielalaččat.

Geográfalaš diehtujuohkinvuogádagat

Ovttasbargoprošeakta geográfalaš diehtujuohkinvuogádagaid atnui váldimis, Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagieldda gaska lea loahpahuvvon. Bealit barget dattetge ain ovttas vuogádagaid geavaheami ektui organisašuvnnain. Sámediggeválgga čadaheami oktavuodas geavahuvvui geográfalaš diehtujuohkinvuogádagat diehtujuohkimis válgortnega birra, kárta geavahemiin.

Sámediggi doaimmaha neahttabálvalusa Nordatlas ovttasráđiid Finnmárkku fylkkagielddain ja Finnmárkku fylkkamánniin. Nordatlas:is lea kárta mas leat sierra fáttát, earret eará sámi kulturmuittut Norggas.

Sámediggi lea 2009:s searvan plána- ja fáddálávdegoddái Finnmárkkus. Lávdegotti jođiha Stáhta kártadoaimmahat ja dat doaimmá arenan diehtujuohkima oktiordnemis ja plána- ja fáddádieđuid olámuddui buktimis.

Statistihkka

2009:s dahkkojuvvui ođđa rámmasoahpamuš Statistihkalaš guovddášdoaimmahagain sámi guoski statistihka almmuheamis juohke nuppi jagi. “Sámi logut muitalit” almmuhuvvo várra boahhte háve guovvamánus 2010.

Erenoamáš proševttat

Buoret bálvalus geavaheddjiide

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 1 000 000 ru geavaheaddjibálvalusaid buorideapmái. Sámedikki neahttasiiddu ođasmahttin lea álggahuvvon ja dainna jotkojuvvo 2010:s. Maiddái bargu doarjjaohcamiid elektrovnnalaččat vuostávdima ektui lea álggahuvvon.

Kvalitehta ovddideapmi vuodđooahpahas - oahppoplána

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 2 200 000 ru ovddideapmái vuodđooahpahas. Viđa oahppoplána buvttadeapmi duojs joatkkaoahpahas vástes lea álggahuvvon, ja árvalusat oahppoplánaide leat sáddejuvvon gulaskuddamii.

Vistesuodjalanprošeavttat

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 300 000 ru vistesuodjalanprošeavttaide. Dát ruhta lea várrejuvvon vistesuodjalanprošeaktii Sírpmás. Prošeakta ii leat vel gárvvistuvvon.

Árvoháhkkanprográmma

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 150 000 ru árvoháhkkanprográmma ovddidanforumii ja fágalaš forumii. Oktasaš čeahkin lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma ovddidanforuma ja fágalaš foruma gaska lea dollojuvvon. Čeahkkimis ságastallojuvvui earret eará ođđa doaibmabijuid birra 2009:s.

Njávdáma ortodoksa hávdesadji nuortalašgilis

Jagi 2009 reviderejuvvon bušeahtas lei várrejuvvon 2 220 000 ru Njávdáma ortodoksa hávdesadji várás nuortalašgilis. Ruđat leat geavahuvvon gohttensaji oastimii nuortalaš gilis. Dasa lassin juolludii Bargo- ja searvadahttindepartemeanta 1 500 000 ru dán ulbmili. Dát juolludus lea fievrividuvvon sisaboahkun ja lea máksojuvvon.

Kvalitehta ovddideapmi sámi mánáidgárddiin

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 1 000 000 ru kvalitehta ovddideapmái sámi mánáidgárddiin. Ruđat leat geavahuvvon eará láhkai, ja dat leat addojuvvon doarjjan sámi mánáidgárddiide, ja juogaduvvon ovddidanprošeavttaide sámi mánáidgárddiin ja sámi giellaprográmmii sámi mánáid várás norgalaš mánáidgárddiin.

Sámediggeválggat 2009

Jagi 2009 reviderejuvvon bušeahtas lei várrejuvvon 3 162 962 ru jagi 2009 válggaid várás. Sámedikkis lea leamaš ovddasvástádus 2009 sámediggeválggaid hálddahaslaš čadaheamis. Válggaortnet rievdaduvvui hui viidát 2009:s. Dáid rievdadusaid geažil šadde stuorra hástalusat, erenoamážit go guoská diehtajuohkimii gielddaide ja jienasteddjiiide dan ođđa válggaortnega birra.

Gidđat 2009 čadahii Sámediggi kampánnja oččodit eambbogiid čálihit iežaset jienastuslohkui. Dan oktavuodas ledje golbma sierra almmuhusa áviissain miehtá sámi ja Dagbladet nammasaš áviissas. 2009 sámediggeválggas ledje 13 890 olbmo Sámedikki jienastuslogus. Lassáneapmi 2005 válgga rájes lei 1 352 olbmo.

16 Hástalusat

Norgga stáhtas lea earenoamáš ovddasvástádus sámegeala, sámi kultuvrra ja servodateallima ovddideapmái. Dát ovddasvástádus lea nannejuvvon vuodđolágas.

Láгат, láhkaásahusat ja guovddáš stivrendokumeanttat, nugo stáhtabušeahtta, bidjet rámmaid sámi servodatovdáneapmái. Konsultašuvdnašiehtadusa bokte gaskal Sámedikki ja stáhtalaš eiseválddiid lea Sámedikkis vejolašvuohta váikkuhit stivrendokumeanttaid sisdoalu, ja sáhtá dainna lágiin gozihit sámi

perspektiivva earret eará lágain ja lálkkaásahusain. Jus Sámediggi ii beasa árrat mielde sihkkarastit ahte sámi álbmot vuhtiiváldojuvvo, de sáhtta váikkuhit nu ahte sámi servodaga ovdáneapmi ii mana rivttes guvlui. Danne lea Sámediggái dehálaš atnit čalmmis ráđđehusa barggu.

Lágaid, lálkkaásahusaid ja eará stivrendokumeanttaid hábmenproseassa čájeha konkrehtalaččat dan guhkes perspektiivva Sámedikki politihkalaš barggus. Sámedikki ja eará sámi politihkkáriid iniciatiiva iešgudetlágan áššiid birra ja konsultašuvnnat gaskal Sámedikki ja ráđđehusa, leat mielddisbuktán ahte ráđđehus buorebut vuhtiiváldá sámi perspektiivva.

Nuppi dáfus eai atte konsultašuvnnat doarvái váikkuhanfámu Sámediggái dain proseassain mat mielddisbuktet juolludemiid sámi ulbmiliidda stáhtabušehta bokte. Dálá bušehtabargovuogit eai ollašuite dan rievtti mii sámiin lea ieš mearridit iežaset ekonomalaš, sosiála ja kultuvrralaš ovdáneami. Danne ferte Sámediggi beassat duohta šiehtadallanposišuvnnii bajitdási ekonomalaš rámmaid birra sámi servodaga várás.

Sámi servodaga vejolašvuohta nannet ja ovdánahttit iežaset giela, kultuvrra ja servodateallima, vuolgá gelbbolašvuođas ja kapasiteahtas. Jus galgat jodihit politihka mii nanne ja ovdánahtta sámi servodaga, de fertet ovttasbargat eará beliiguin, sihke riikkaidgaskasaš, našuvnnalaš ja regionálalaš dásiin. Konsultašuvdnašiehtadus ja ovttasbargošiehtadus fylkasuohekaniiguin leat ovttasbargoovdamearkkat maid berre nannet ja ovddidit.

Sámediggi lea áiggi mielde ožžon eanet bargguid ja nannoseabbo rolla almmolaš mearridanproseassain, ja mis leat stuora hástalusat mángga servodat- ja politihkkasuorggis. Dat gáibida eanet ja eanet fágalaš deattu ja politihkalaš váikkuheami.

Deháleamos hástalusat sáme giela, sámi kultuvrra ja servodateallima nannemis ja ovddideamis, leat čadnon čuovvovaš golmma oktavuodaide: buorit politihkalaš stivrenreaidut, doarvái buorit ekonomalaš rámmat ja dárbbalaš gelbbolašvuohta ja kapasiteahta.

Buorit politihkalaš stivrenreaidut leat lágat, lálkkaásahusat, bagadusat ja eará dokumeanttat dahje šiehtadusat maid vuodul Sámedikkis lea vejolašvuohta bidjat eavttuid dehálaš politihkalaš mearrádusain. Sámediggái lea hástalusat sihkkarastit sámi perspektiivva ođđa stivrendokumeanttaide, ja čuovvolit daid mearriduvvon lágain, lálkkaásahusain dahje plánain. Dán ovddasvástádusa čuovvolit gáibida dan muttos ollu kapasiteahta mii sámi servodagas akto ii leat, iige dáidde šaddat dan lagamus boahpteáiggis. Danne leat mis dál dakkár hástalusat go nannet ja ovdánahttit daid ovttasbargojevolašvuođaid mat leat juo lálkčojuvvon gustovaš šiehtadusain, ja ovdánahttit ođđa ovttasbargoarenaid. Maiddái riikkaidgaskasaš álgoálbmotovttasbarggu oktavuodas leat Sámedikkis stuora hástalusat bidjat doarvái resurssaid ja kapasiteahta solidáralaš oassálastimii.

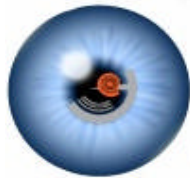
Oassi Sámedikki váldohástalusain lea nannet ja ovdánahttit sáme giela ja sámi kultuvrra. Dat gáibida gelbbolašvuođa ja kapasiteahta, sihke fágalaččat ja ekonomalaččat, ja dat gáibida buori ovttasbarggu našunála ja báikkálaš eiseválddiiguin. Sáme giela ovdánahttin gáibida almmolaš arenaid gos giela beassá geavahit. Buorre oahpahuš sáme gielas ja sáme gilli buot dásiin skuvllas, oahppan fágaolbmot, buorit oahpahušmodeallat ja sáme giela oahpponeavvut leat mearrideaddji eavttut giellabarggu lihkestuvvamii. Ráhkadit ja heivehit teknologalaš reaiduid mat nannejit sáme giela ja sáme giela geavaheami leat dehálaš eavttut dán barggu lihkestuvvamii.

Ceavzi servodat- ja ealáhusovdáneami sihkkarastin sámi guovlluide gáibida árbevirolaš ealáhusaid nannema ja ođđa ealáhusaid ovddideami. Ealáhusat fertejit oazžut oadjebas rámmaid, earret eará areálaid sihkkarastima bokte. Ja sámi servodagat fertejit oazžut sihkkarastojuvvot sin iežaset oasi resursaváldimis sin ássanguovlluin.

Oadjebas ja bistevaš ássan- ja ealáhusovdáneapmi sámi giliin gáibida ahte goappaš sohkabeliide sihkkarastojuvvo ovttáárvosaš vejolašvuohta bargguin ja muđui servodagas. Sámi giliide ferte

sihkkarastit vuoddostruktuvrra, bargosajiid ja kulturásahusaid mat várjalit ja ovddidit sámi historjjá ja kultuvrra, ja seammás sihkkarastet ássama.

Buorit politihkalaš mearrádušat hábmejit vuodtu buori boahhteáigái sámi álbmogii. Dakkár mearrádušat fertejit vuolggahuvvot nanu gelbbolašvuoda vuodul, gos maiddái sámi árbediehtu lea mielde.

Sámedikki rehketdoallu 2009

Mielddus áššái 06/10

Sámedikki 2009 jahkedieđáhus

Rehketdoallu 2009

Sámedikki 2009 rehketdoallu lea doaimma ollislaš reaidorehketdoallu ja čájeha doaimma duohta girjejuvvon sisaboađuid ja goluid.

Rehketdoallu lea golmma oasis; boađusrehketdoallu, balánsa ja mearkkašumit rehketdollui. Rehketdoalu mearkkašumiin oidnojit vuostáiváldojuvvon juolludusat, doaimmarehketdoallu juogaduvvon váldopoasttaide, váikkuhangaskaoapmerekhetdoallu juogaduvvon váikkuhangaskaoapmeortnegiidda ja ovttaskas balánsapoasttaid dárkilastin. Buot dain váldoosiin leat maiddái čilgejuvvon vejolaš erohusat.

Boađusrehketdoallu

	Meark.	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
Doaimmagolut					
Departemeanttaid juolludusat	1	328 443 000	329 743 000	1 300 000	0,4 %
Sámeálbmotfoandda reanttut		12 664 250	16 000 000	3 335 750	20,8 %
Doaimmagolut		341 107 250	345 743 000	4 635 750	1,3 %
Váikkuhangaskaoamit					
Váikkuhangaskaoamit	2-12	224 615 567	226 458 000	1 842 433	0,8 %
Sámeálbmotfoandda	12	12 664 250	14 200 000	1 535 750	10,8 %
Váikkuhangaskaomiid submi		237 339 817	240 658 000	3 378 183	1,4 %
DOAIBMABOAJUID VÁIKKUHANGASKAOMIID SUBM		103 827 433	105 085 000	1 257 567	1,2 %
DOAIBMAGOLUT					
Politiikalaš dási doaimma	13	20 684 443	21 707 000	1 022 557	4,7 %
Hálddahusa doaimma	14	79 922 451	81 660 000	1 737 549	2,1 %
Erenoamáš doaimmagolut	15	7 886 863	10 032 962	2 146 099	21,4 %
Doaimmagoluid submi		108 493 757	113 399 962	4 906 205	4,3 %
Jahkeboađus		-4 666 234	-8 314 962	-3 648 638	78,2 %
Jahkebohtosa geavahus					
Eará iežaskap:ii		4 666 324			
Geavahusa submi		0			

Balánsa

Čilgehus	Meark.	2008	2009
Opmodagat			
Johtooamit			
Áššehasgáibádusat	16	6 845 587	4 846 729
Eará gáibádusat	17	1 047 688	69 205
Gáibádusaid submi		7 893 275	4 915 934
Bánkosisabijut		167 579 112	168 059 124
Sámeálbmotfoanda	12	76 951 211	79 648 523
Submi bánku		244 530 323	247 707 646
Submi opmodagat		252 423 598	252 623 580
Iežaskapitála ja vealgi			
Iežaskapitála			
Iežaskapitála	20	-5 616 005	-8 314 962
Eará iežaskapitála - Ođdasisjuogadeapmái reviderejuvvon bušehtas	20	-2 698 957	4 666 324
Submi iežaskapitála		-8 314 962	-3 648 638
Vealgi			
várrejumit geatnegasvuodaid várás			
Doaibmi doarjjalohpádusaid várrejumit ealáhusovddideapmái	6	-26 594 644	-31 252 001
Doaibmi doarjjalohpádusaid várrejumit kulturovddideapmái	5	-13 021 079	-11 823 650
Sámeálbmotfoanda - vuoitu	12	-30 126 018	-22 110 290
Sámeálbmotfoanda - kapitála	12	-75 000 000	-75 000 000
Doaibmi doarjjalohpádusaid várrejumit Sámiálbmotfoanddi	12	-5 745 780	-10 291 780
Doaibmi doarjjalohpádusaid várrejumit oahpponeavvovráhkadeapmái	3	-33 903 250	-31 720 936
Doaibmi doarjjalohpádusaid várrejumit kulturmuutosuodjaleapmái	7	-3 285 000	-4 132 300
Doaibmi doarjjalohpádusaid várrejumit interregii,regionála ja stáhtalašoas	10	-1 842 484	-1 574 484
Doaibmi doarjjalohpádusaid várrejumit giellaprošeavttaide	4	-3 386 198	-5 395 500
Doaibmi doarjjalohpádusaid várrejumit eará váikkuhangaskaoamit		-12 673 200	-13 388 518
Submi foandavárrejumit ja várrejumit eará geatnegasvuodaide		-205 577 653	-206 689 459
Sajušteapmi Sámediggevistti bajásdoallamii	18	-1 784 596	-2 684 596
Submi eará guhkesáiggi vealggit		-1 784 596	-2 684 596
Oanehisáiggi vealgi			
Vealgi gálvoláigideaddjiide		-1 974 704	-816 526
Penšuvdnabijut		-1 578 316	-1 969 666
Almmolaš divadat, vealgi		-3 088 374	-3 285 086
Eará oanehisáiggi vealgi-luopmorudaid ja joavkodáhkádusaid sajušteapmi		-6 102 842	-7 072 175
Eará oanehisáiggi vealgi - kapitálavuoitu. Norgga bánku	12	-4 613 491	-4 648 523
Eará várrejumit	19	-19 388 661	-21 808 913
Submi oanehisáiggi vealggit		-36 746 388	-39 600 888
Submi iežaskapitála ja vealgi		-252 423 599	-252 623 580

Mearkkašumit rehketdollui

Mearkkašupmi 1 Departemeanttaid juolludusat

Departemeanttaid juolludusat juohkásit ná:

Kap.Poast: Čilgehus		Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
680.50	Bargo- ja searvadahttindepartemeanta - BSD	203 735 000	203 735 000	0	0,0 %
206.50	Máhttodepartemeanta - MD	33 290 000	33 290 000	0	0,0 %
226/248	Máhttodepartemeanta - MD	3 000 000	4 300 000	1 300 000	43,3 %
231.50	Máhttodepartemeanta - MD	12 925 000	12 925 000	0	0,0 %
1429.50	Birasdepartemeanta - BD	3 000 000	3 000 000	0	0,0 %
320.53	Kultur- ja girkodepartementa - KGD	61 993 000	61 993 000	0	0,0 %
724.21	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta DFD	6 500 000	6 500 000	0	0,0 %
1147.50	Eanadoallodepartemeanta - ED	4 000 000	4 000 000	0	0,0 %
Submi		328 443 000	329 743 000	1 300 000	0,4 %
-	Sámeálbmotfoanda	12 664 250	16 000 000	3 335 750	26,3 %
Submi		341 107 250	345 743 000	4 635 750	1,4 %

Sámedikkis lei bušeahtameannudeamis áššis 40/08, Sámedikki 2009 bušeahtta, juolludussan oktiibuot 345 643 000 ru, mas mielde maiddá sámeálbmotfoandda buvttadus. Bušeahtta regulerema oktavuodas miessemánus 2009, áššis 24/09 Sámedikki 2009 reviderejuvvon bušeahta, mearriduvvui jagi 2009 bušeahtta loahpalaččat 345 743 000 ruvdnosaš ollislaš rámmain. Dát boahá das go juolludussii kapihttalas 724, poasta 21 Dearvvašvuoda- ja sosiáladepartemeanttas (DSD) lasihuvvui 100 000 ru.

Sámeálbmotfoandda buvttadus ii fievrriiduvvo sisaboahatun boadusrehketdoalus. Ruđaid vuostáiváldin girjejuvvo dat balánsii čuoggá “sámeálbmotfoanda – buvttadeapmi” vuollái. Sámeálbmotfoandda geavaheapmi dán jagi lea fievrriiduvvon sisaboahatun ja sámeálbmotfoandda čoggon buvttadeapmi lea vástesaččat unniduvvon, geahča mearkkašumi 12.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta (BSD) ja Máhttodepartemeanta (MD) leaba goabbáge juolludan 1 000 000 Divvunprošektii – sámi divvunprográmma. BSD juolludus lea fievrriiduvvon sisaboahatun erenoamáš proševttaid poastta vuolde, Divvun. MD juolludus lea mielde 4 300 000 ruvdnosaš juolludusas kapihtala 226.21 vuolde. 4 300 000 ruvdnosaš juolludusas lea Sámediggi ožžon 3 000 000 ru. 1 300 000 ruvdnosaš loahppajuolludus fievrriiduvvo ruovttoluotta, danne go lea eahpesihkar oažžu go Sámediggi dieid ruđaid.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta (BSD) lea juolludan 1 000 000 ru dasa go Loabága suohkan lea šaddan oassin sámegejala hálddašanguovllus 2009:s. Dát juolludus lea fievrriiduvvon sisaboahatun ja lea máksojuvvon njuolgga váikkuhangaskaoapmepoastta 150 bokte.

Kultur- ja girkodepartemeanta (KGD) lea juolludan 600 000 ru sámi valástallamii 2009:s. Dát juolludus lea fievrriiduvvon sisaboahatun ja lea máksojuvvon njuolgga váikkuhangaskaoapmepoastta 205 bokte.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta (BSD) lea juolludan 200 000 ru prošektii sámi statistihkka 2009:s. Dát juolludus lea fievrriiduvvon sisaboahatun ja lea máksojuvvon njuolgga váikkuhangaskaoapmepoastta 801 bokte.

Giella- ja guovlodepartemeanta (GGD) lea juolludan 184 000 ru Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lánvegeoddái (SNPL) diehtjuohkin bargui 2009 sámediggeválgga oktavuodas. Dát juolludus lea fievrriduvvon sisabohtun SNPL poasttas.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta (BSD) lea juolludan 3 000 000 ru dákteriggeávdnasiid hávdádeapmái Njávdamis 2009:s.

Riikaantikvára lea juolludan 2 000 000 ru doaibmabiddjoruđaid suodjaluvvon ja gáhttenárvosas visttiid várás 2009:s. Dát juolludus lea fievrriduvvon sisabohtun ja lea juolluduvvon njuolggá váikkuhangaskaoapmepoastta 400 bokte.

Dasa lassin lea Sámediggi ožžon 1 000 000 ru Olgoriikadepartemeanttas Sámedikki riikkaidgaskasaš bargui. Dát ruđat leat fievrriduvvon sisabohtun njuolggá hálddahussii ja politihkalaš dássái bargui riikkaidgaskasaš áššiiguin.

Mearkkašupmi 2 Váikkuhangaskaoapmereketdoallu 2009

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
- Njuolggadoarjagat	110 914 000	110 915 000	1 000	0,0 %
- Ohcanvuđot doarjja	70 355 783	73 073 000	2 717 217	3,7 %
- Doaibmabijut nannen dihtii oahppaneavvoráhk	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
- Šiehtadusat	14 415 783	14 360 000	-55 783	-0,4 %
- Árvohákanprográmma	5 956 000	6 000 000	44 000	0,7 %
- Eará váikkuhangaskaoamit	13 548 195	11 610 000	-1 938 195	-16,7 %
- Sámeálbmotfoandda	12 664 250	14 200 000	1 535 750	10,8 %
- Eará doaibmabijut	3 425 805	4 500 000	1 074 195	23,9 %
Submi	237 279 817	240 658 000	3 378 183	1,4 %

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
100-102	Oahpahus	33 992 845	32 630 000	-1 362 845	-4,0 %
150-153	Giella	53 462 550	53 960 000	497 450	0,9 %
200-212	Kultuvra	77 326 616	78 177 000	850 384	1,1 %
300-302	Ealáhus	33 221 067	34 830 000	1 608 933	4,8 %
400-402	Birasgáhtten ja kultursuodjalus	2 434 100	3 000 000	565 900	23,2 %
450	Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	2 802 500	3 350 000	547 500	19,5 %
750-756	Samiske organisasjonar	4 401 888	4 401 000	-888	-0,0 %
500-507	Eará váikkuhangaskaoamit	13 548 195	11 610 000	-1 938 195	-14,3 %
600-602	Sámeálbmotfoandda	12 664 250	14 200 000	1 535 750	12,1 %
800-899	Eará doaibmabijut	3 425 805	4 500 000	1 074 195	31,4 %
Váikkuhangaskaomiid submi		237 279 817	240 658 000	3 378 183	1,4 %

Sámedikki váikkuhangaskaoamit leat sihke njuolga juolludusat ja ohcanvuđot doarjjaortnegat mat addojuvvojit doarjjan ja mat gustojit mánga jagi dahje addojuvvojit jahkásaš doarjjan.

Sámedikki doarjjastivra juohká daid váikkuhangaskaomiid maid Sámedikki dievasčoahkkin lea fápmudan doarjjastivrii, geahča ášši 09/08 Sámedikki doarjjastivrra njuolggadusaid revideren.

Dát guoská daid ohcanvuđot váikkuhangaskaomiide mat leat Sámedikki bušehtas, muhto spiehkastahkan leat dat váikkuhangaskaoamit mat leat addojuvvon Sámediggeráđi ja Čoahkkinjođihangotti geavahussii.

Čájeha ahte váikkuhangaskaoapmereketdoalus 2009:s lea oktiibuot 3 378 183 ruvdnosáš badjebáza. Ovttaskas poasttat čalmmustahttojuvvojit ja soitet leat mearkkašumit vuolábeali mearkkašumiin. Muđui čujuhit váikkuhangaskaoapmepoasttaid mearkkašumiide mat leat jahkedieđáhusas.

Sámedikki 2009 bušehta mielde, kapihtal 3.2 Ohcanvuđot doarjagat, lea Sámediggeráđis fápmudus eará láhkai geavahit gitta 20 % rádjai várrejuvvon ruđain bušehtas ovttaskas ohcanvuđot ulbmiliidda. Ruđat galget hálddašuvvot dan rámma siskkoalealde mii lea várrejuvvon Sámedikki ohcanvuđot doarjjaortnegiidda, ja Sámediggeráđi galgá bušehttajagis dieđihit Sámedikki dievasčoahkkinii vejolaš eará láhkai geavahemiin, gč. ášši 43/07. Dát fápmudus lea 2009:s geavahuvvon dainna lágiin ahte ovttaskas ohcanvuđot doarjjapoasttaid vuolláibáhcagii lea válđojuvvon ruhta eará ohcanvuđot doarjjapoasttain main lea leamaš badjelbáza.

Mearkkašupmi 3 Oahpahus

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
- Ohcanvuđot doarjja	27 992 845	26 630 000	-1 362 845	-5,1 %
- Doaibmabijut nannen dihtii oahpponeavvoráhkadear	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
Sum	33 992 845	32 630 000	-1 362 845	-4,2 %

Ohcanvuđot doarjagat - Oahpahus

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
100	Vuođđooahpahus - Oahpponeavvut	12 694 895	12 875 000	180 105	1,4 %
101	Gelbbolašvuodálokten	5 019 000	4 550 000	-469 000	-10,3 %
102	Mánáidgárdit	10 278 950	9 205 000	-1 073 950	-11,7 %
Sum		27 992 845	26 630 000	-1 362 845	-5,1 %

Oahpponeavvoráhkadeapmi

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádušat fámus1/1-2009	33 903 250
Doarjjalohpádušat fámus1/1-2009, 2491	1 445 500
Bušehtta 2009 poasttas 100-102	26 630 000
Hálddus buohkanassii 2009	61 978 750
Máksojuvvon doarjagat 2009 poasta 100-102	-30 707 659
Ruovttoluottamáksojuvvon dorjja	60 000
Hálddus vel 31/12-2009 muttus	31 331 091
Doarjjalohpádušat fámus 31/12-2009	-31 720 936
Doarjjalohpádušat fámus 31/12-2009, 2491	-973 000
Oahpponeavvoráhkadeami boadus 2009	-1 362 845

Doarjalohpádusat fámus 31/12-2009 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2009:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
1997	0	-	163 950	0
1998	373 200	1,2 %	224 850	0
1999	0	-	0	0
2000	0	-	831 150	0
2001	729 746	2,3 %	267 982	0
2002	545 374	1,7 %	401 250	0
2003	896 207	2,8 %	207 454	0
2004	573 570	1,8 %	154 177	0
2005	516 762	1,6 %	199 755	0
2006	5 086 453	16,0 %	367 000	0
2007	6 116 944	19,3 %	16 625	0
2008	9 159 500	28,9 %	0	0
2009	7 723 180	24,3 %	174 520	60 000
Submi	31 720 936	100,0 %	3 008 713	60 000

Čájeha ahte ohcanvuđot doarjagiin oahpahussii lea -1 362 845 ruvdnosáš vuolláibáza. Sivvan vuolláibáhčagii lea dat go lea eanet geavahuvvon stipeanddaide alit ohppui ja doarjagii mánáidgárdeprošeavttaide, daidda lea váldojuvvon ruhta eará ohcanvuđot váikkuhangaskaomiin main lea leamaš badjelbáza. 32 693 936 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2009 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjalohpádusat doarjjaožžuide.

Jagi 2009 reviderejuvvon bušeahtas lea várrejuvvon 1 000 000 ru oahpponeavvuid oastimii. Geavaheapmi 31.12.09 muttus lea 3 845 608 ru oahpponeavvuid oastimii. Vuolláibáhčagii dán poasttas váldojuvvo 3 068 713 ru ruovttoluottageassimiin prošeavttain mat eai leat čadahuvvon ja doarjja mii lea ruovttoluotta máksojuvvon.

Mearkkašupmi 4 Giella

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
- Njuolgga doarjagat	47 950 000	47 950 000	0	0,0 %
- Ohcanvuđot doarjagat	5 512 550	6 010 000	497 450	9,0 %
Submi	53 462 550	53 960 000	497 450	0,9 %

Njuolgga doarjagat - Giella

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
150	Guovttegielalašvuodadoarjagat	42 750 000	42 750 000	0	0,0 %
153	Vuodđodoarjja giellaguovddážiidda	5 200 000	5 200 000	0	0,0 %
Submi		47 950 000	47 950 000	0	0,0 %

Ohcanvuđot doarjagat - Giella

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
151	Giellaprošeavttat hálddašanguovllu siskkobealde	2 736 200	2 200 000	-536 200	-19,6 %
152	Giellaprošeavttat hálddašanguovllu olggobealde	2 776 350	3 810 000	1 033 650	37,2 %
Submi		5 512 550	6 010 000	497 450	9,0 %

Giellaprošeavttat

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádusat fámus 1/1-2009	3 386 198
Bušeahtta 2009 - Giellaproš. hálddašang. siskkab.	2 200 000
Bušeahtta 2009- Giellaproš. hálddašang. olggob.	3 810 000
Hálddus buohkanassii 2009	9 396 198
Máksojuvvon doarjagat	-3 552 248
Ruovttoluottamáksojuvvon dorjja	49 000
Hálddus vel 31/12-2009 muttus	5 892 950
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009	-5 395 500
Oahpponeavvoráhkadeami boadus 2009	497 450

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2009s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2004	0	-	90 000	0
2005	0	-	0	0
2006	220 000	4,1 %	193 650	49 000
2007	428 500	7,9 %	178 800	0
2008	1 220 000	22,6 %	38 000	0
2009	3 527 000	65,4 %	48 000	0
Submi	5 395 500	100,0 %	548 450	49 000

Čájeha ahte poasttas giellaprošeavttaide hálddašanguovllu siskkobealde ja olggobealde lea 497 450 ruvdnosaš badjelbáza. Badjelbáza bohtá das go ruhta lea gessojuvvon ruovttoluotta ja go doarjja lea ruovttoluotta máksojuvvon go prošeavttat eai leat čadahuvvon 597 450 ru. 5 395 500 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2009 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaožžuide.

Mearkkašupmi 5 Kultuvra

	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
-	Njuolgga doarjagat	59 455 000	59 456 000	1 000	0,0 %
-	Ohcanvuđot doarjja	12 734 950	13 571 000	836 050	6,2 %
-	Sámi dáiddáršiehtadus	5 136 666	5 150 000	13 334	0,3 %
Submi		77 326 616	78 177 000	850 384	1,1 %

Njuolggá doarjagat - Kultuvra

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
202	Sámi kulturviesut	8 912 000	8 912 000	0	0,0 %
204	Sámi festiválat	2 882 000	2 882 000	0	0,0 %
205	Sámi valáštdallan	1 629 000	1 629 000	0	0,0 %
206	Sámi teáhter	16 519 000	16 519 000	0	0,0 %
208	Sámi prentosat	2 571 000	2 571 000	0	0,0 %
209	Mobiila girjerádjjobálvalusat	6 145 000	6 145 000	0	0,0 %
210	Museat	20 797 000	20 798 000	1 000	0,0 %
Submi		59 455 000	59 456 000	1 000	0,0 %

Poasttas 210 Museat lea várrejuvvon 350 000 dáiddamusea prošeakteremii ja plánemii Kárášjohkii, 200 000 ru Álttá/Guovdageainnu duodaštanguovddázii ja 163 000 ru Nuortasámi museaodastusa nannenprosessii museaodastusa ektui.

Ohcanvudot doarjagat - Kultuvra

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
200	Kulturovddideapmi	9 352 950	10 189 000	836 050	8,2 %
201	Sámi lágádusat	2 682 000	2 682 000	0	0,0 %
213	Sámi deaivvadansajit	700 000	700 000	0	0,0 %
Submi		12 734 950	13 571 000	836 050	6,2 %

Kulturovddideapmi

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádusat fámus1/1-2009	13 021 079
Bušeahhta 2009	10 189 000
Hálddus buohkanassii 2009	23 210 079
Máksojuvvon doarjagat	-10 701 150
Ruovttoluottamáksojuvvon dorjja	178 271
Hálddus vel 31/12-2009 muttus	12 687 200
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009	-11 823 650
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009, 2451	-27 500
Kulturovddideapmi boadus 2009	836 050

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009 ja máksojuvvon
ruovttoluotta/gessojuvvo 2009s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2001	0	-	0	0
2002	75 000	0,6 %	0	0
2003	0	-	0	0
2004	0	-	82 500	0
2005	68 000	0,6 %	22 000	0
2006	599 000	5,1 %	311 200	0
2007	1 793 000	15,1 %	372 579	151 800
2008	4 009 350	33,8 %	130 000	26 471
2009	5 306 800	44,8 %	221 800	0
Submi	11 851 150	100,0 %	1 140 079	178 271

Čájeha ahte poasttas kulturovddideapmi lea 836 050 ruvdnosaš badjelbáza. Badjelbáza bohtá das go ruhta lea gessojuvvon ruovttoluotta ja go doarjja lea ruovttoluotta máksojuvvon go prošeavttat eai leat čadahuvvon, 1 318 350 ru. 11 851 150 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2009 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaožžuide.

Sámi dáiddáršiehtadus

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
207	Sámi dáiddáršiehtadus	5 136 666	5 150 000	13 334	0,3 %
Submi		5 136 666	5 150 000	13 334	0,3 %

Mearkkašupmi 6 Ealáhusat

	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
-	Njuolgga doarjagat	2 509 000	2 509 000	0	0,0 %
-	Ohcanvuđot doarjja	15 476 950	17 111 000	1 634 050	10,6 %
-	Árvohákanprográmma	5 956 000	6 000 000	44 000	0,7 %
-	Duodješiehtadus	9 279 117	9 210 000	-69 117	-0,7 %
	Submi	33 221 067	34 830 000	1 608 933	4,8 %

Njuogga doarjagat - Ealáhusat

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
301	Duodjeásahusat ja organisašuvnnat	2 509 000	2 509 000	0	0,0 %
Submi		2 509 000	2 509 000	0	0,0 %

Ohcanduot doarjagat - Ealáhusat

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
300	Ealáhusovddideapmi	15 476 950	17 111 000	1 634 050	10,6 %
Submi		15 476 950	17 111 000	1 634 050	10,6 %

Ohcanduot doarjagat - Árvohákanprográmma

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
300	Árvohákanprográmma	5 956 000	6 000 000	44 000	0,7 %
Submi		5 956 000	6 000 000	44 000	0,7 %

Duodješiehtadus

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
300	Duodješiehtadus	9 279 117	9 210 000	-69 117	-0,7 %
Submi		9 279 117	9 210 000	-69 117	-0,7 %

Ealáhusovddideapmi

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádusat fámus1/1-2009	26 594 644
Avsetning til næringskombinasjoner pr 1/1-09	1 904 000
Bušeahtta 2009	32 321 000
Hálddus buohkanassii 2009	60 819 644
Máksojuvvon doarjagat	-27 105 797
Ruovttoluottamáksojuvvon dorjja	90 000
Máksojuvvon eara golut duodješiehtadusas	-46 963
Hálddus vel 31/12-2009 muttus	33 756 884
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009	-31 252 001
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009, 2491	-48 000
Várrejuvvon čielggadanprošeavttaide VSP 31/12-09 rádjái	-547 950
Várrejuvvon doaibmadoarjagiid evalueren 31/12-09 rádjái	-300 000
Ealáhusovddideapmi buođus 2009	1 608 933

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2009s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2005	0	-		46 000
2006	240 000	0,8 %	342 000	0
2007	1 057 000	3,4 %	2 355 762	0
2008	10 659 700	34,1 %	195 150	0
2009	19 343 301	61,8 %	152 475	44 000
Submi	31 300 001	100,0 %	3 045 387	90 000

Čájeha ahte poasttas ealáhusovddideapmi, árvoháhkkanprográmma ja duodješiehtadusa lea 1 608 933 ruvdnosaš badjelbáza. Badjelbáza boahtá das go ruhta lea gessojuvvon ruovttoluotta ja go doarjja lea ruovttoluotta máksojuvvon go prošeavttat eai leat čađahuvvon, 3 135 387 ru. 31 300 001 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2009 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaožžuide. Dasa lassin lea várrejuvvon 300 000 ru doaibmadoarjjaortnega evalueremii ja 547 950 ru árvoháhkkanprográmma čielggadusprošeavttaide.

Mearkkašupmi 7 Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
- Njuolgga doarjagat	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
- Ohcanvuđot doarjja	1 434 100	2 000 000	565 900	39,5 %
Submi	2 434 100	3 000 000	565 900	23,2 %

Njuolgga doarjagat - Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
402	Rádjalojsajohtolaš - dutkan ja duodaštus	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Submi		1 000 000	1 000 000	0	0,0 %

Ohcanvuđot doarjagat - Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
400	Kulturmuitosuodjaleapmi	1 434 100	2 000 000	565 900	39,5 %
Submi		1 434 100	2 000 000	565 900	39,5 %

Kulturmuitosuodjaleapmi

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádusat fámus1/1-2009	3 285 000
Bušeahhta 2009	2 000 000
Liige ruđat riikaantikváras	2 000 000
Hálddus buohkanassii 2009	7 285 000
Máksojuvvon doarjagat	-2 614 300
Hálddus vel 31/12-2009 muttus	4 670 700
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009	-4 132 300
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009, 2431	27 500
Boadus sámi kulturmuitosuodjalus 2009	565 900

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2009s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2003	0	-	49 400	0
2004	0	-	0	0
2005	0	-	31 000	0
2006	155 800	3,8 %	120 000	0
2007	487 000	11,9 %	295 000	0
2008	920 500	22,4 %	38 500	0
2009	2 541 500	61,9 %	0	0
Submi	4 104 800	100,0 %	533 900	0

Čájeha ahte poasttas kulturmuutosuodjaleapmi lea 565 900 ruvdnosaš badjelbáza. Badjelbáza boahdá das go ruhta lea gessojuvvon ruovttoluotta go proševttat eai leat čadáhuvvon, 533 900 ru. 4 104 800 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2009 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaožžuide.

Mearkkašupmi 8 Dearvvašvuoda- ja sosiála áŋgiruššamat

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
- Ohcanvuđot doarjagat	2 802 500	3 350 000	547 500	19,5 %
Submi	2 802 500	3 350 000	547 500	19,5 %

Ohcanvuđot doarjagat - Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
450	Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	2 802 500	3 350 000	547 500	19,5 %
Submi		2 802 500	3 350 000	547 500	19,5 %

Čájeha ahte poasttas dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššamiidda lea 547 500 ruvdnosaš badjelbáza. Badjelbáza boahdá das go doarjja lea ruovttoluotta máksojuvvon go proševttat eai leat čadáhuvvon 91 500 ru ja loahppa lea geavatkeahces ruhta. 2 061 000 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2009 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaožžuide.

Mearkkašupmi 9 Sámi organisašuvnnat

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
- Ohcanvuđot doarjagat	4 401 888	4 401 000	-888	-0,0 %
Submi	4 401 888	4 401 000	-888	-0,0 %

Ohcavuđot doarjagat - Sámi organisašuvnnat

Poasta	Benevnelse	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
750	Sámi válđoorganisašuvnnat	2 452 000	2 451 000	-1 000	-0,0 %
754	Sámi politihkalaš bellodagat	250 000	250 000	0	0,0 %
755	Sámi rájáidrasttideaddjiorganisašuvnnat	350 000	350 000	0	0,0 %
756	Sámi kulturoorganisašuvnnat	350 000	350 000	0	0,0 %
757	Sámi ealáhusorganisašuvnnat	499 888	500 000	112	0,0 %
758	Sámi dásseárvoorganisašuvnnat	301 000	300 000	-1 000	-0,3 %
759	Sámi org. mat barget áššiiguin mat gusket sidjiide geat masse oahpu nuppi máilmmisoađi soađi geažil	199 000	200 000	1 000	0,5 %
Submi		4 401 888	4 401 000	-888	-0,0 %

Čájeha ahte poasttas sámi organisašuvnnat lea vuollebáza -888 ru.

Mearkkašupmi 10 Eará váikkuhangaskaoamit

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
- Váikkuhangaskaoamit maid Sámediggeráđđi hálddaš	8 688 200	6 750 000	-1 938 200	-22,3 %
- Váikkuhangaskaoamit maid Čoahkkinjodihangoddi	4 859 995	4 860 000	5	0,0 %
Submi	13 548 195	11 610 000	-1 938 195	-14,3 %

Váikkuhangaskaoamit maid Sámediggeráđđi hálddaša

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
500	Regionála ovddideami ruđat	5 202 500	3 800 000	-1 402 500	-27,0 %
501	Friija váikkuhangaskaoamit	777 700	550 000	-227 700	-29,3 %
505	Riikkaidgaskasaš doaibmabijut	1 100 000	1 100 000	0	0,0 %
506	Doarjja sámi mátkecaláhusaid	300 000	300 000	0	0,0 %
507	Ásahusdieđáhusa čuovvleapmi	1 308 000	1 000 000	-308 000	-23,5 %
Submi		8 688 200	6 750 000	-1 938 200	-22,3 %

Riikkaidgaskasaš doaibmabijut - Interreg

Teaksta	Submi
Doarjalohpádusat fámus1/1-2009	1 842 484
Bušeahhta 2009	700 000
Hálddus buohkanassii 2009	2 542 484
Máksojuvvon doarjagat	-476 000
Hálddus vel 31/12-2009 muttus	2 066 484
Doarjalohpádusat fámus 31/12-2009	-1 574 484
Doarjalohpádusat fámus 31/12-2009, 2491	-492 000
Boadus Interreg 2009	0

Čájeha ahte poasttas váikkuhangaskaomiin Sámediggeráđi geavahussii lea -1 938 200 ruvdnosaš vuollebáza. Vuollebáza bohtá vuoruhemiid geažil dán váikkuhangaskaoapmeortnegis. Čujuhit Sámediggeráđi fápmudussii eará láhkai geavaheami hárrái.

Poasttas riikkaidgaskasaš doaibmabijut – inter-reg várrejuvvo 2 066 484 ru gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2009 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaožžuide.

Váikkuhangaskaoamit maid Čoahkkinjođihangoddi hálddaša

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
502	Sámedikki politihkalaš joavkkut	1 871 997	1 872 000	3	0,0 %
503	Opposišuvnna bargoeavttut	988 000	988 000	0	0,0 %
504	2009 Sámediggeválgga listtat	1 999 998	2 000 000	2	0,0 %
Submi		4 859 995	4 860 000	5	0,0 %

Čájeha ahte váikkuhangaskaomiin čoahkkinjođihangotti geavahussii lea 5 ruvdnosaš badjelbáza.

Mearkkašupmi 11 Eará doaibmabijut mat eai lea váikkuhangaskaoamit

Eará doaibmabijut

Poasta 800	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
800	Konferánsat	648 807	1 150 000	501 193	77,2 %
801	Sámiide guoski statistihkka Norggas	76 861	0	-76 861	-100,0 %
850	Bálkkašumiid geigen	196 035	200 000	3 966	2,0 %
860	Dutkan ja ovddideapmi, čielggadeamit ja duod.prošeavttat	2 004 103	2 650 000	645 897	32,2 %
899	Árvvoštallamat	500 000	500 000	0	0,0 %
Submi		3 425 805	4 500 000	1 074 195	31,4 %

Badjelbáza poasttas 800 konferánsat bohtá das go konferánsaid golut ledje unnit go mii lei biddjojuvvon bušehtti.

Vuollebáza poasttas 801 sámi guoski statistihkka bohtá das go golut Statistihkalaš guovddáš-doaimmahakkii statistihka ráhkadeapmái ledje eanet go álggos jurddašuvvui.

Badjelbáza poasttas 860 Dutkan, ovddideapmi, čielggadusat ja dokumeantarudat lea 645 897 ru dan geažil go báhce ruđat geavatkeahttá. 1 350 000 ru lea várrejuvvon sierra doaibmabijuide ja prošeavttaide (gč. jahkediđáhusa kapihttalis 12) mat leat álggahuvvon 2009:s ja maiguin jotkojuvvo jagis 2010.

Kulturovddidanruđaid evalueren lea álggahuvvon, muhto ii leat loahpahuvvon. 500 000 ru leat várrejuvvon dán ulbmili.

Mearkkašupmi 12 Sámeálbmotfoanda

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
- Ohcanvuđot doarjagat	10 939 000	9 600 000	-1 339 000	-12,2 %
- Ovvdian-, čielggadan- ja duodaštanruđat	1 725 250	4 600 000	2 874 750	62,5 %
Submi	12 664 250	14 200 000	1 535 750	10,8 %

Ohcanvuđot doarjagat - Sámeálbmotfoanda

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
600	Giellaovddidandoaimbajjut	4 049 000	4 000 000	-49 000	-1,2 %
600	Árbevirolaš máhttu - Duodaštan- ja gaskkustanpr	2 222 000	1 600 000	-622 000	-28,0 %
600	Girjjálašvuhta	4 668 000	4 000 000	-668 000	-14,3 %
Submi		10 939 000	9 600 000	-1 339 000	-12,2 %

Ovddidan-, čielggadan- ja duodaštanruđat - Sámeálbmotfoanda

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
601	Giellaoprográmma	1 075 250	3 000 000	1 924 750	64,2 %
601	Árbevirolaš máhttu duodašteapmi ja gaskkusteapri	650 000	1 600 000	950 000	59,4 %
Submi		1 725 250	4 600 000	2 874 750	62,5 %

Sámeálbmotfoanda

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádusat fámus1/1-2009	6 240 780
Bušeahhta 2009	14 200 000
Hálddus buohkanassii 2009	20 440 780
Máksojuvvon doarjagat	-8 613 250
Hálddus vel 31/12-2009 muttus	11 827 530
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2009	-10 291 780
Sámeálbmotfoanda boadus 2009	1 535 750

Čájeha ahte poasttas Sámeálbmotfoanda lea 1 535 750 ruvdnosáš badjelbáza. 10 291 780 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2009 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaožžuide.

Reantobođut Sámeálbmotfoanda	Submi
Sámeálbmotfoanda/ruhta 31/12-09 muttus	79 648 523
Eretgesson Sámeálbmotfoandda kapitála	-75 000 000
2009 reantobođut	4 648 523

Sámeálbmotfoanda - Čadnojuvvonruđat	Beløp
Girjejuvvon reantoboađut 1/1-2009 muttus	30 126 018
2009 reantoboađut	4 648 522
Geavahuvvon 2009:s Sámeálbmotfoanddas	-12 664 250
Reantoboađut buohkanassii 31/12-2009 muttus	22 110 290

Mearkkašupmi 13 Politihkalaš dási doaibmagolut

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
Sámedikki- dievasčoahkkín,joavkkut, komite	8 290 822	9 300 000	1 009 178	10,9 %
Sámedikki čoahkkínjođihangoddi	1 339 136	1 252 000	-87 136	-7,0 %
Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	15 072	200 000	184 928	92,5 %
Sámi parlamentáralaš ráđđi	321 645	500 000	178 355	35,7 %
Sámedikki doarjjastivra	1 017 189	1 000 000	-17 189	-1,7 %
Sámediggeráđđi	8 653 567	8 280 000	-373 567	-4,5 %
Sámedikki giellastivra	283 522	350 000	66 478	19,0 %
Sámi giellalávdegoddi	469 502	500 000	30 498	6,1 %
Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi	293 986	325 000	31 014	9,5 %
Politihkalaš dási doaimma submi	20 684 443	21 707 000	1 022 557	4,7 %

Čájeha ahte politihkalaš doaibmadási doaibmagoluin lea 1 022 557 ruvdnosaš badjelbáza.

Sámedikki dievasčoahkkima, Sámedikki fágálávdegottiid ja Sámedikki joavkkuid golut leat biddjojuvvon seamma postii. 1 009 178 ruvdnosaš badjelbáza bohtá das go leat dollojuvvon dušše 3 dábalaš dievasčoahkkima ja lávdegoddečoahkkima, ja áirasiid lohku lea unnon njeljiin áirasiiin. Ođđa sámedikki rahpama golut maid šadde unnit go lei jurddašuvvon.

Sámedikki čoahkkínjođihangotti vuollebáza -87 136 ru bohtá das go lei eanet doaibma go mii lei vurdojuvvon.

Sámedikki bearráigeahččanlávdegotti, Sámi parlamentáralaš ráđi ja Sámedikki giellastivrra badjelbáza bohtá váldoáššis das go lei unnit doaibma go mii lei vurdojuvvon.

Čájeha ahte Sámediggeráđis lea -373 567 ruvdnosaš vuollebáza. Dát bohtá das go ledje eanet doaimmat go lei vurdojuvvon ja bušehtii eai lean biddjojuvvon golut guovtti ollesáigepolitihkkara maŋŋábálkká várás maŋŋá Sámediggeválgga.

410 000 ru lea várrejuvvon prošeavttaide/doaimmaide mat leat jođus sámi tearbmabarggus Sámi giellalávdegottis.

163 000 ru lea várrejuvvon Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddái (SNPL). Giella- ja guovlo-departemeanta (GGD) juolludii 184 000 ru diehtujuohkindoaimmaide 2009 sámediggeválggaid oktavuodas. Jurdda lea máksit geavatkeahtes ruđaid ruovttoluotta 2010:s.

Mearkkašupmi 14 Hálldahusa doaibmagolut

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
Hálldahusa goaibmagolut	79 922 451	81 660 000	1 737 549	2,1 %
Submi	79 922 451	81 660 000	1 737 549	2,1 %

Hálldahusa rehketdoallu čájeha ahte lea 1 737 549 ruvdnosaš badjelbáza bušeahta ektui. Ruhta lea várrejuvvon áigodatlaš goluide ja sisabođuide, gč. mearkkašumiid 18 ja 19. Badjelbáza bohtá vuosttažettiin das go ledje unnit bálkágolot go lei biddjojuvvon bušehtii rabas virggiid geažil. Ovdamearkka dihte virgáduvvui gulahallandirektevra virgái geassemánus 2009, ráđdeaddi virgi rabas čakčii 2009 jna.

5 736 361 ru lea várrejuvvon Guovdageainnu Diehtosiidda Sámedikki geavahan inventáraid ja reaidduid ruhtadeapmái. Diehtosiidda geavaheaddjit leat šiehttan ovttas oastit inventáraid ja reaidduid oktasašareálaide, ja Sámi allaskuvla lea hálldašan dan. Geavaheaddjit galget máksit iežaset oasi proseantaid mielde láigoareálain, ja jagi 2009 loahpas ii lean rehkenastojuvvon man ollu dat šaddá.

Visot ruđat mat ledje 2009 bušeahtas várrejuvvon Sámediggevisu bajásdoallamii doalahuvvojit. Ollislaš várrejuvvi juovlamánu 31. b. 2009 muttus lea 2 684 596 ru Sámediggevisu bohteáiggi bajásdoallan- ja divodangoluide, gč. mearkkašumi 18.

Mearkkašupmi 15 Sierra proševttat

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
Buoret bálvalus geavaheaddjiide	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Kvalitehtaovddideapmi vuodđooahpahas - oahppoplána	1 299 175	2 200 000	900 825	40,9 %
Sámi korrektuvraprogramma - Divvun	0	0	0	-
Sámi huksehusat Sirpmás	61 825	300 000	238 176	79,4 %
Árvoháhkkanprogramma	36 227	150 000	113 773	75,8 %
Njávdáma Ortodoksa hávdesadji nuortasámisiiddas	2 220 000	2 220 000	0	0,0 %
Kvalitehtaovddideapmi sámi mánáidgárddiin	106 676	1 000 000	893 325	89,3 %
2009 válga	3 162 962	3 162 962	0	0,0 %
Submi	7 886 863	10 032 962	2 146 099	21,4 %

Sierra proševttaid rehketdoallu čájeha ahte lea 2 146 099 ruvdnosaš badjelbáza bušeahta ektui.

Badjelbáza poasttas kvalitehta ovddideapmi vuodđooahpahas – oahppoplánat lea 900 825 ru. Čujuhit mearkkašupmái 1, mas oaidná ahte 1 300 000 ru Máhttodepartemeantta juolludusas lea fievrriiduvvon ruovttoluotta, ja Sámedikki 2009 bušehtii, kapihttalii 1, mas oaidná ahte juolludus eaktudii doarjalohpádusa.

Badjelbáza poasttain sámi huksehusat Sirpmás ja árvoháhkkanprogramma fágalaš forum bohtá das go ruđat eai leat geavahuvvon.

2 756 587 ru lea várrejuvvon sámi divvunprogramma Divvun II joatkimii. Sámedikki 2009 bušeahta ektui lea prošeahta jotkojuvvon jahkái 2010 ovddidit divvunprogramma máttasámegiela várás.

56 918 ru lea várrejuvvon Njávdáma ortodoksa hávdádansadjái nuortalaš gilis.

Dasto lea 229 934 ru várrejuvvon válgaseminára goluide mii dollojuvvui ođđajagimánus 2010 evalueren dihte válgga 2009 geavtlaš čađaheami. Seminára váldoolahusjoavkun ledje gielddat, muhto seminára lei rabas buohkaide. Departemeanta, vuogádatvuovdaleaddjit, válgabargit ja media dolle sáhkavuoruid.

Mearkkašupmi 16 Áššehasgáibádusat

Kunddargáibádusaid spesifiseren	Beløp
Dábálaš kunddargáibádusat	198 206
Gáibádus departameanttaidguin - BSD: Sámeálbmofoandda 2009 reanttut	4 648 522
Submi kunddargáibádusat	4 846 729

Mearkkašupmi 17 Eará gáibádusat

Eará gáibádusaid spesifiseren	Submi
Mátke- ja bálkáovdaruhta	69 205
Submi eará gáibádusat	69 205

Mearkkašupmi 18 Várrejupmi Sámediggevistti bajásdoallamii

Eará guhkesáiggi vealggit	Submi
Várrejupmi sámediggevistti bajásdoallamii	2 684 596
Submi eará guhkesáiggi vealggit	2 684 596

Mearkkašupmi 19 Várrejumit muđui

Eará goluid spesifiseren	Meark.	Submi
Álggahuvvon, muhto eai gárvvistuvvon prošeavttat/bargu mii sirdojuvvo jahkái 2009:		
Matematihkkagirjjiid jorgaleami ja heiveheapmi	3	4 000 000
Dáiddamusea Kárášjogs	5	350 000
Duodaštanguovddáš Áltá/ Guovdageaidnu	5	200 000
Museareforbma, konsoliderenproseassa Nuortasámi musea	5	163 000
Árvoháhkaprográmma	6	547 950
Kulturovdánahttinruđaid evalueren	11	500 000
Ealáhusšiehtadusa doaibmadoarjjaortnega evalueren	6	300 000
Ruđat dutkamii ja ovdánahttimii, čielggademiide ja duodaštanprošeavttaide	11	1 350 000
Sámi giellanammagotti prošeavttat	13	410 000
SUPU- diehtajuohkinkampánja	13	163 000
Sámi korrektuvraprogramma - Divvun II	15	2 756 587
Válgabargguid	15	229 934
Buoret bálvalus geavaheaddjiide	15	1 220 000
Njávdáma Ortodoksa hávdesadji nuortasámisiiddas	15	56 918
Eará golut:		
Iešguđetlágan goluid juohkin áigodagaide/golut rehkegiidda mat eai leat bohtán sisa 2009:s	13-14	3 825 163
Vistegálvvut ja reaiddut dieđavistái Guovdageaindui	14	5 736 361
Submi eará golut		21 808 913

Mearkkašupmi 20 Iežaskapitála

Iežaskapitála	Submi
Iežaskapitála 31/12-2008	-8 314 962
Iežaskapitála. 31/12-2009	-3 648 638
Iežaskapitála rievdadus	-4 666 324

Iežaskapitála rievdan vástida 2009 bohtosii/badjelbáhcagii.